

**Перша
книга
волонтера**

ЖИВІ ІСТОРІЇ ВІЙНИ

**Alive Stories
of the War**

*Ніколи, чуєте, ніколи,
не засуджуйте людей,
адже ви не знаєте історію
їхнього життя.*

ЖИВІ ІСТОРІЇ ВІЙНИ

ALIVE STORIES OF THE WAR

Книга 1

УДК 821.161.2'06-32:355.01(477)"2022"(082)
Ж66

Рецензенти:

Петрова І., доктор культурології, професор Київського національного університету культури і мистецтв

Лукашенко О., член Національної спілки журналістів України

Ж66 Живі історії війни. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022.
154 с. фото.
ISBN 978-617-520-413-9

Книга написана у документально-художньому стилі на основі правдивих історій свідків російської агресії на території Бородянської громади. Життя та історії цих людей – це наше історичне майбутнє.

Книга для всіх тих, хто прагне миру і бореться проти військової агресії та тероризму.

Alive Stories of the War. Kyiv: Publishing Lira-K, 2022. 154 p.

The book is written in a documentary and an artistic styles based on the true stories of the victims of russian aggression within Borodianka community territory. Lives and stories of these people are our historical future. The book is for those who desire peace and struggle against russian military aggression and terrorism.

УДК 821.161.2'06-32:355.01(477)"2022"(082)

ISBN 978-617-520-413-9

© Фещенко О.П., автор-упорядник, 2022

© Видавництво Ліра-К, 2022

SAPERE VEDERE

*Не мовчіть! Кричіть! Розповідайте!
Ці історії важливі для життя!
І війну байдуже не сприймайте,
Адже мир – це шлях до майбуття!*

Фещенко Ольга

*Don't be silent! Scream! Tell!
These stories are important for life!
And don't accept the war carelessly,
Because peace is the way to our future!*

Olha Feshchenko

Від автора

Цю книгу я подумки почала писати з перших днів війни. Дивлячись на жахіття війни навколо, перелякані оченята маленької онучки і загибелі знайомих людей – в голові рефреном звучала думка: це не повинно повторитися... ніколи знову...

Нас вбивають, знищують наші оселі, рівняють із землею міста і села, руйнують інфраструктуру тільки за те, що ми – українці. Нас хочуть позбавити права бути собою, бути вільною нацією на рідній землі.

І я хочу сказати всьому світові – ми є!!! Нас багато! Ми любимо свою землю, традиції, мову, культуру, цінуємо спадщину. Ми героїчно боронимо свою Батьківщину.

Моя книга – це історії простих людей, моїх земляків про перші дні війни, період окупації.

Я записувала свідчення очевидців у розпал кривавої бійні в Україні. Ми разом плакали, підтримували один одного, співчували і вірили в перемогу.

Бородянка – це одна із ран української землі, де на багатоповерхівки мирних жителів скидали авіабомби і багато сімей залишилися під завалами навіки...

Вірю, що ці історії простих українських громадян допоможуть світові зрозуміти реальну картину війни, без політичних тлумачень і впливу пропаганди.

Вдячна всім, хто підтримав мою ідею задокументувати події, допомагав у підготовці та виданні цієї книги. ¶

From the author

In my mind I started to write this book from the first day of the war. Looking at the horrors around, scared eyes of my granddaughter and death of people from my native town – as a refrain in my head I heard the thought..it mustn't happen again... Never again!..

They kill us, destroy our homes, towns and villages, our infrastructure only because we are Ukrainians. They want to deprive of our rights to be ourselves, to be a free nation on our native land.

And I want to tell the whole world – we are!!! There are a lot of us! We love our land, traditions, language, culture, respect our heritage. We defend our Motherland heroically.

In my book there are stories of usual people, people of my town about the first days of the war, occupation times.

I was recording the eyewitness testimonies in a heat of blood battles in Ukraine. We cried together, supported each other, condoled and believed in our victory!

Borodianka is one of the wounds of Ukrainian land, where russians bombed the blocks of flats, where civilians lived and a lot of them stayed under the ruined buildings blockages forever...

I believe these alive stories of usual Ukrainian citizens will help the world to understand a real picture of the war without political views and propaganda influence.

I am grateful to all people who supported my idea to witness the events, helped in preparation and publishing the book.

Історія [пролог]

Ми всі чекали весну з її квітучими садами, теплими рясними дощами, ароматом першої соковитої трави...

Та не сталося...

На поріг нашого дому прийшли «визволителі» – хижа орда, яка знищувала все, що створили вільні люди на своїй землі. Варвари!!! Окупанти!!!

Люди – це ХХІ століття!!! Боже, де правда? Чому? За що нас вбивають?

Бородянка стала для мене другою домівкою, коли ми з чоловіком приїхали сюди в 1987 році, після аварії на Чорнобильській АЕС. Ми думали, що гіршого лиха на нашу долю вже не буде, ніж долали наслідки екологічної катастрофи. Тут ми збудували своє сімейне гніздечко, тут народився син Андрій. Працювали, мріяли, любили життя і людей.

І я навіть подумати не могла, що на наші голови будуть скидати 500-кілограмові бомби, що зайдуть загони кадірівців, бурятів, білорусів, росіян, і моя маленька 3-річна онука Софія переживатиме схожий страх і біль, що і її прабабуся (моя мама) Безпаленко (Коваленко) Катерина Степанівна, 1941 року народження.

Я не вірила своїм очам, коли бачила військові колони російської техніки, які мали більше 500 одиниць. Постійні обстріли, авіаудари, життя в підвалі будинку, перелякані очі дітей.

Тільки в моїй рідній Бородянці було зруйновано 49 об'єктів державної і комунальної власності, 11 багатоповерхових житлових будинків, 126 приватних об'єктів, сотні людей (і, найстрашніше – дітей) загинули, згоріли живцем під завалами будинків. І це тільки в Бородянці, а в Бучі, Ірпені, Гостомелі... Що

там? Скільки знищено, вбито, закатовано, понівечено і згвалтовано?

Мені дуже боляче, що росіяни називають все це страхіття фейками. Вони постійно хочуть щось нав'язати, перекрутити в цій брехливій і гібридній війні, яку вони навіть побоялися назвати війною. Я б назвала це спробою рабів «визволити» вільний народ. Народ, який має справжню величну історію, свою мову, свої традиції і є вільною нацією.

Всі ці факти стали мотивацією для написання цієї книги, в якій я хочу донести до читача всі страждання і всю правду про війну зсередини, очима людей – простих цивільних людей. Книга написана на основі правдивих історій очевидців трагічних подій під час військових дій та окупації Бородянки та сіл громади. Всі історії були записані мною ще на згарищах, коли працювали рятувальники, коли знаходили тіла загиблих людей, коли скрізь стояла розбита військова техніка і лунали вибухи після розмінування.

Сама назва книги походить від проєкту «Живі історії війни», який я розпочала ще в окупації, а потім продовжила, виїхавши на Західну Україну. Щиро вдячна сім'ям Копосович, Гаджега та Вишняк (ЦГІ) з міста Перечин за підтримку і людяність. Як волонтер, я не могла стояти осторонь цих подій в житті моєї держави. Я не хочу, щоб нашу історію стерли, перекрутили або забули, так, як багато трагічних подій в житті нашого багатостраждального народу.

Люди, які практично є авторами цієї книги, розповідали мені на диктофон про свої переживання та засвідчували факти подій, ділилися своїм болем після пережитого. Разом ми плакали та підтримували один одного. Багатьох з них я знаю особисто. У кожного із них своя неповторна історія війни.

Мій тато, якому було 96 років – Коваленко Федір Гордійович (ветеран Другої світової війни), побачивши знищений центр Бородянки, сказав: «Це не війна, це знищення людей!».

На жаль, йому не вдалося побачити, як цвіте сад, його серце зупинилось, і в цьому вина окупантів. У його житті це була друга окупація, яку він вистояв.

Я хочу кричати на весь світ: «Зупиніться, не вбивайте!!!» Це не можна забути, цього не можна пробачити!

Я на собі відчула ці страхіття війни, перебуваючи в Бородянці до 3 березня. Всі ці розповіді, а іноді – сповіді людей –пройшли через моє серце і душу. Я надіюся, що вони не залишать і вас, шановні читачі, байдужими до нашого спільного горя. І ми разом зупинимо війну. Вірю в нашу перемогу! Перемогу добра над злом! Перемогу правди над брехнею!

Коли я розповідала Голові Європейської ради Шарлю Мішелю (Charles Michel), який був з візитом у Бородянці, історію свого тата, то побачила сльози в його очах і зрозуміла, що Європа з Україною, що разом подолаємо ворога.

Дякую Богу та всій світовій спільноті за підтримку і допомогу українському народу в боротьбі з терористом №1 у світі.

Війна триває... Нас захищають наші незламні ЗСУ. Слава ЗСУ! Слава Україні! Героям слава!

Ольга Фещенко

~~The story of the author~~

«...I want to scream to the whole world «Stop! Don't kill!» We mustn't forget it, we mustn't forgive it!..»

The story (the prologue) of the author and compiler of the book.
We all were waiting for spring beauty with its blooming gardens, warm rains, smell of the first juicy grass...

But it didn't happen...

«The saviors» came to our homes, the vulturous horde, who were destroying everything on their way what free Ukrainian people were creating on their land all life. Barbarians!!! Occupiers!!!

People! It's 21st century!!! God, where is the truth? Why? Why are they killing us?

Borodianka became the second home for me, when I and my husband came here after the Chornobyl disaster in 1987. We thought, we would not face a huger harm than overcoming the results of ecological disaster.

Here we built our family nest, here our son Andrii was born. We were working, dreaming, loving people and life.

I couldn't even think that they would throw 500 kilos bombs on our heads, that enormous groups of kadyrov army, buryats, belorussians and russians invade, and my 3 years old granddaughter Sofiia would feel the same fear and pain, like her great grandma (my mum) Kateryna Bezpalko (born in 1941).

I couldn't believe my eyes when I saw convoys of russian military vehicles. I counted almost 500 units! Endless shootings, aviabombs, life in a cellar, scared eyes of the kids.

Only in Borodianka they destroyed 49 objects of state and communal property, 11 blocks of flats buildings, 126 private objects,

hundreds of people (the most horrible, kids) died, burnt alive under building rubles. And not only in Borodianka, but in Bucha, Irpin, Gostomel... What is there? How many people were killed, tortured, raped, mutilated?

It hurts when russians call all these horrors as fakes. They always want to impose, to change the truth in this untruthful and hybrid war, which they are afraid to call 'the war'. I would call it a try of slaves 'to liberate' free people. People, who have a true and a great history, own language, own traditions and who are a free nation.

All these facts became motivation to write this book, in which I want to show a reader all suffering and all truth about the war from inside, from people's eyes – usual civilians. The book is written based on true tragical events stories of witnesses during the war actions and occupation of Borodianka and surrounding villages. All stories were recorded by me on ruins where emergency service was working, when it found dead people's bodies, and on the roads there were burnt military vehicles and we heard sounds of demining works.

The name of the book comes from the project «Borodianschyna', which I started in occupation period, and then I continued working on it and moved to the west of Ukraine. I am grateful to Koposovych, Gadzhaga and Vyshniak families from Perechyn city for support and humanity. As a volunteer I couldn't be careless in these events of my country life. I don't want our history to be deleted, faked or forgotten as it happened with a lot of tragic events in life of our much-suffering people.

People, who are actually the authors of this book, were telling me on a voice recorder about their worries and witnessed the facts of the events, shared their pain of what they faced with.

My father Kovalenko Fedir Gordiyovych who was 96 years old and was a Second World War veteran after seeing the center of Borodianka said «That's not a war. That's people genocide». It's very sad, he didn't see a blooming garden, his heart stopped, and

that's an occupier's guilt. In his life that was a second occupation he outstayed.

I want to scream to all world «Stop! Don't kill!» We mustn't forget it, we mustn't forgive it.

I felt all these horrors of the war by my own when I was in Borodianka till 3 March. All these stories, confessions of people passed through my heart and soul. Dear readers, I hope you will not be careless to our common tragedy. And together we will stop the war. I believe in our victory! Victory of kindness against anger! Victory of truth against lies!

When I was telling Charles Michel, the Head Of European Council, who visited Borodianka, the story of my father, I saw tears in his eyes and understood, Europe stayed with Ukraine, we would defeat an enemy!

I thank God and all world community for supporting and helping Ukrainians to struggle with a world terrorist number one.

The war is continuing... We are defended by our brave and unbreakable Armed Forces of Ukraine (AFU). Glory to AFU! Glory ro Ukraine! Glory to Heroes!

Olha Feshchenko

Іван, смт. Бородянка

Ivan, Borodianka town

«Немов страшний фільм...»

«It's like a horror film, but it's reality. It's the war...»

Російська віськова техніка на вулиці смт. Бородянка

One of armored vehicle staffs saw me, applied a barrel and started hunting. I hid behind a garage, fell down on the ground and didn't move. I heard my heart beating. The vehicle passed two or three meters from me. Not finding a victim, russians went to Centralna street. Under mortal shelling I got my home by some miracle. There were many died bodies of civilians. Kadyrov men were moving in a town like hosts.

The war is going on. But we believe in our victory!

Я проживаю по вул. Центральній, 308 в Бородянці. Коли бомбили місто, ми з сім'єю ховалися в підвалі нашого будинку. З нами були сусіди по під'їзду, діти, які плакали. Всі були налякані від вибухів і авіаударів.

Постійно йшли колони російських військ по центру міста. Обстрілювали житлові будинки, магазини, аптеки, адміністративні будівлі. Складалося враження, що вони вирішили знищити все, зрівняти із землею.

Чітко пам'ятаю – 1 березня в 20.15 ми піднялися з підвалу до квартири. Я сховався в ванній кімнаті, не включаючи світла для маскування. Пролунав вибух, мене підкинуло над ванною сантиметрів на 20. Нажахані ми вискочили з квартири і знову побігли до підвалу. Пролунав другий вибух, третій. Будинок ніби стрибав. Спускаючись в підвал, ми побачили вогонь, дим – це горів знищений 371-й будинок. Було чути, як кричали люди. Ночували ми в підвалі. Було темно, холодно і страшно, навіть чоловікам. Мені було страшно за свою сім'ю, за майбутнє моїх дітей і онуків.

Наступного дня всі масово почали їхати з міста. Дві мої сусідки пішли до лікарні в пошуках транспорту. Якраз в цей момент (приблизно о 10.25) почалися авіаудари. Було три прильоти, летіли дуже низько. Було видно як з літаків падали бомби на житлові будинки. Ця картина стоїть перед очима і досі. Немов страшний фільм, але, на жаль, це реальне життя, це війна.

Ми з сусідами вирішили не їхати, а залишитися в приватному будинку по вулиці Семашко.

З 5 березня почалася повна окупація Бородянки. Росіяни поставили свої блокпости. Вони постійно стежили за пересуванням цивільного населення.

Це було 8 березня, я вирішив сходити в квартиру за особистими речами, обминаючи пости. Коли я майже підійшов до будинку, то зрозумів, що пішла колона БТРів.

Один з екіпажів БТРа, помітивши мене, наставив дуло і влаштував за мною полювання. Я розгубився, бо навіть уявити не міг, що можу стати живою мішенню для БТРа, адже я був без зброї. Я сховався за гаражем, впав і не піднімався. Чув як б'ється моє серце і холоне кров в жилах, враховуючи страх і холодну погоду. БТР проїхав від мене в 2-3 метрах, не побачивши «жертву». Вони виїхали на центральну вулицю. Було чути, як колона продовжувала свій рух.

Під мінометними обстрілами я дивом дістався своєї оселі на вулиці Семашка.

В ті дні ще працював телефонний зв'язок, надійшла інформація від свідків (сусіди, знайомі), що в місті йде «зачистка». Було багато вбитих цивільних людей, деяких забрали в полон. З них знущалися, били, тримали в ямі, катували.

Окупація була дуже не простою. В Бородянці знаходилися підрозділи кадірівців, бурятів і російських військових, які тримали під контролем пересування людей.

Ще йде війна, але всі ми мріємо про перемогу і мир!!!

Окупація тривала до 31 березня 2022 р.

*Я вам цей борг ніколи не залишу.
Ви й так уже, як прокляті в боргах.
Віддайте мені дощ.
Віддайте мені тишу,
Віддайте мені ліс і річечку в луках.
Віддайте мені сад і зірку вечорову.
І в полі сіяча, і вдячну щедрість нив.
Віддайте мені все!
Віддайте мені мову,
Якою мій народ мене благословив.*

Ліна Костенко

Військомат, смт. Бородянка

Бородянський Центр соціально-психологічної реабілітації
населення (Довір'я)

Палац Култури, смт. Бородянка

Вул Центральна, смт. Бородянка

Наталія, 45 р., смт. Бородянка

Nataliia, 45 years old, Borodianka town

«Хочу все забути, стерти з пам'яті»

«I want to forget everything, to erase from my memory».

Знищена російська військова техніка смт. Бородянка

I looked at my son's head in order to see a bullet. His wound was bleeding. We didn't have anything to treat the wound. We waited for a russian convoy to go past, and we ran through our garden. My son couldn't walk, he was pale and scared. Fortunately we stopped a car and got to a house with a cellar. We were hiding in it more than 10 days. People shared food with us.

I want to clear all it from my head, but I will not forgive!

Прокинулися вранці від вибуху. Не могли зрозуміти, що це. Зайшли в інтернет на телефоні з'ясувати, що відбувається. Сусіди тікають, щось не зрозуміле. Ми вирішили теж іти до знайомих в кінець Бородянки (бо гуртожиток, в якому ми знаходилися, був в аварійному стані і при перших пострілах був ненадійним сховищем). Але, прийшовши до знайомих, я побачила, що і там небезпечно, бо постріб в них старий.

Через три дні почали обстрілювати будинки (це неподалік), ми все чуємо, розгублені, не знаємо як діяти.

В одному з будинків від прямого попадання снаряду загинула вся сім'я, нікого не врятували, навіть новонароджену дитинку.

І тут прилетів снаряд десь поряд – у нас вилетіли всі вікна, аж двері відчинилися. Дочекалися, поки військові далі поїдуть, я вийшла – забила вікна, двері поремонтувала (в будинку були тільки жінки і діти, захищати нікому було). Переночували в повному страхітті і на ранок вирішити тікати. Перед цим біля нашого будинку розірвався поряд снаряд і мій син сказав, що в нього з голови тече кров. Від смерті його врятувала шапка, але під шапкою вся голова була в крові. Я подивилася, чи нема кулі в Давида, обробити було нічим.

Перечекали, поки пройде колона танків, і городами почали тікати. Моя знайома боялася, що не виберемося, бо в неї літня мама хвора на ноги, до того ж вона була боса, не встигла взутися. Рухалися повільно, врозсипну, щоб скупченням людей не привертати до себе увагу. Мій син Давид теж себе погано почував: був поранений і дуже наляканий.

Ми зупинили машину і нас підвезли до будинку, де був підвал. Там ми були кілька тижнів. Їжі не було, з нами ділилися чужі люди.

Знаєте, я зараз розповідаю, а сама відчуваю, що хочу все забути, стерти з пам'яті, бо навіть спогади – це такий пекучий

біль, таке страхіття, жах, надлюдські страждання: поранена дитина в крові, підвал, без їжі і ліків, плач, крики...

Ще я чула, як зірвали міст в Бородянці. Такий був надпотужний вибух, що далеко в хаті знайомої тріснула миска.

Війна – це страшно. Довго будемо загоювати рани...

*Ви – дике плем'я, орки, палачі,
Прийшли, коли всі мирно спали.
Ви підкрадались підло у ночі.
Так «визволяти» йшли, а ми не знали.*

*Ви прокладали шлях собі вогнем,
І знищували все, що ми створили:
Будинки, храми і простих людей,
І навіть мертвих – цвинтар і могили.*

*Що буде далі? Як це зупинити?
До перемоги йти і знищувати вас?!...
О, Боже, як же це простити?
Це ж сам диявол вийшов проти нас!!!*

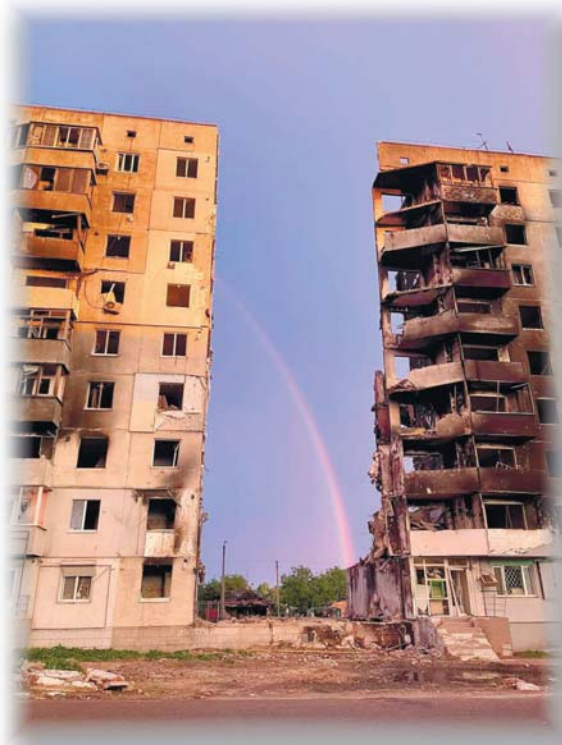
Княгиня Ольга

Наталія, 42 р., смт. Бородянка

Nataliia, 42 years old, Borodianka town

**«Вважаю дивом,
що ми живі залишилися»**

«I think, it's a wonder, we are alive»...

Знищений будинок після влучення в нього 500-кілограмової бомби

Our family lived usual life.. because of the war we needed to leave homes and go to Stara Buda village by foot. We hoped it would be safe there. But russians came there too, started to shoot houses and kill civilians. Those were the most horrible moments of our life. We can't sleep now, all loud sounds scare us.

We believe in our army! We wait for peace and our victory! I want my kids and grandchildren not to know what the war is...

Наша родина жила звичайним життям: дочка вчилася в гуманітарному інституті на 1 курсі. Ніхто не чекав такого повороту в житті. 24 лютого ввечері ми почули, що стріляють десь на аеродромі і на всякий випадок занесли в погреб теплий одяг. Ще надіялися, що все минеться. А нас тупного дня, 25 лютого, щось сильно вибухнуло, мабуть, бомба – в нас і вікна повилітали.

Вранці прибіг до нас знайомий і каже: «Біжимо!», бо там засипало людей, вони кричать і в них стріляють. Ми, як були в погребі, так не заходячи до хати і побігли городами, а по вулиці вже стріляли.

Потрапили ми в село у лісі Стара Буда, бо там живе матір мого чоловіка. Там ми і прожили півтора місяця війни.

Найжахливіше стало тоді, коли в село зайшли солдати окупанти. Вони стали обстрілювати будинки, ми навколішки по городах повзли.

Мене вразив один випадок. В селі живе чоловік, звати його Артур, прізвища не знаю. Він батько трьох дітей, молодшому тобі було всього 5 місяців. Так от, цей чоловік після масового обстрілу пішов до загарбників поговорити. Це був дуже відчайдушний і сміливий вчинок, бо його могли просто розстріляти. Адже у завойовників немає ніяких правил війни чи моральності. Підійшов до солдатів і питає: «За що ви стріляєте у дітей і стариків?» Йому відповідають: «У нас сьогодні вбили

20 воїнів». Артур перепитує: «Наші діти вбили? Чи старики? Ось і воюйте з тими, хто зброю має!» Не знаю, що так вплинуло на окупантів, але після тієї розмови по мирних жителях не стріляли.

Після всього пережитого вважаю дивом, що ми живі залишилися. Але і донині не можемо спати, здригаємося від кожного звуку.

*Україно! Рідненька! Ти чуєш мене?
Я з тобою весь біль щодня розділяю...
Я з тобою, як добре, і зараз, як зле...
Я серцями народу тебе обіймаю!*

*Україно! Тримайся! Дихай! Люби!
Не здавайся нізачо! Весь світ із тобою!
Мрій і літай! Смійся й живи!
Зі мною ділись і щастям, й журбою...*

*Ти могутня держава! Ти незламна твердиня!
Я тобою живу і вірю у тебе!
Я душею тебе обіймаю, Вкраїно!
Я з тобою і в сонці, і в синьому небі...*

*Я з тобою в росинці ранковій прозорій,
У мальві, у тиші і на війні...
Я з тобою у щасті і з тобою на волі,
Я з тобою в пекельнім і страшнім вогні!*

*Україно! Чекай! Іще трішки! Вже скоро
Ти воскреснеш і янгол з небес прилетить!
Тільки сильною будь! Господь із тобою!
Він не зможе в біді тебе залишити...*

Поліна Лучко

Василь Павлович (82 р.), смт. Бородянка

Vasyl, 82 years old, Borodianka town

**«Уявити собі не міг,
що на старості літ побачу це страхіття війни»**

**«I couldn't imagine,
I would see these horrors of the war at my old age»**

Пам'ятник Т.Г. Шевченко після російської окупації у смт. Бородянка

When occupiers left our town I came back to my flat. I saw a terrible view, a door was broken, furniture was ruined, clothes were thrown everywhere. I am 82 years old. I saw the life. I am sad about young people, children.

This situation was almost in each flat of a building. Barbarians! They came to liberate us. From what? What we had and loved?

The most important is I and my close people are alive, everything will be good. We will build! We will win!

Перший день війни я зустрів вдома. Вже ввечері пішли в підвал будинку. Перші постріли було чути з району «стариків» (це вул. Центральна). Загинуло шестеро людей. Я ще не розумів до кінця, що сталося... Невже це війна?

В підвалі будинку нас було приблизно 15 людей.

Найбільше вразило мене попадання ракети в фундамент будинку, коли все здригнулося від вибуху, повилітали шибки.

Пам'ятаю, як впала бомба (500 кг) біля пам'ятника Шевченку. Після цього вибуху були пошкоджені будівлі Будинку культури та сусідні житлові будинки.

4 березня я пішки пішов в Чорнобильський посьолок до рідні, так як в моїй квартирі неможливо було проживати: не було вікон, світла, води, газу, їжі...

В Бородянку я повернувся 11 квітня. Перед очима постало страшне видовище: гаражі, сараї відчинені, речі розграбовані. Моя квартира не стала винятком, теж була відкрита і розграбована.

Навіть уявити собі не міг, що на старості літ побачу це страхіття війни.

Але я залишився живий, мої родичі також.

Вірю в нашу Перемогу! Все відбудуємо!!!

*Палає осінь в голосі війни...
І вересень кричить з останніх сил...
Чи вмиють землю втомлені дощі?
Чи назавжди в її глибинах буде біль?*

*Палає листя на сухих деревах,
Від шуму вітру гілки затремтіли...
Сонячні зайчики не грають на шпалерах,
Їх блиск війна ще в квітні погасила...*

*Зів'ялий сад сумує за минулим,
І хоче в світло ніч перетворить...
Кажуть, що душу й серце час лікує...
Не вірте! З часом дужче все болить...*

*Ридає осінь під зачиненим вікном,
Мінорне «кrap» щоразу б'є сильніше...
Сховати б осінь в шафу у пальто
І попросити дощика: «Тихіше...»*

*Нам осінь хочеться побачити у барвах!
Достатньо сліз від зраних новин...
Всі хочуть зміни в чорно-білих фарбах!
Всі хочуть теплих кольорових змін!*

Поліна Лучко

Тетяна, с. Пилиповичі

Tetiana, Pylypovychi village

«Будинок з українським орнаментом»

«The house with a Ukrainian ornament»

Будиночки в українському стилі с. Пилиповичі

I was born in Kyiv region. I am a Ukrainian woman. I love our language, songs, traditions, vyshyvankas (traditional clothes) and delicious food.

Even our house has a Ukrainian ornament. 17 adults and 3 kids were hiding in it from bombing. The house shuddered from shelling. But it outstayed. It was hard to survive. We had not enough food, just some saving for winter. We had no electricity. We set a stove. I was a housekeeper, I felt responsibility for all people in my house.

russians robbed all shops in a village. I went to get food to another village, the way was 11 km. It was very hard, but we survived! My home is my fort!

Народилася я на Київщині. Я – українка і цим дуже пишаюся. Дуже люблю національну українську культуру, українські пісні і танці, вишиванки, готую українську «бабусину» кухню. Навіть в будиночку, в якому я живу в селі Пилиповичі, всі стіни обвішані українськими бабусиними і прабабусиними речами: рушниками, вишиванками, прикрасами тощо

Я ніколи не виїжджала із своєї любої неньки-України, із свого будиночка, який, до речі, теж розмальований в український орнамент.

Саме про мою українську ідентичність і буде моя історія війни.

24 лютого рано-вранці мені зателефонували мої рідні, які проживають в Києві (син із сім'єю, рідний брат з маленькою донькою). Їх голоси були повні жаху та глибокої тривоги. Вони плакали і сказали, що почалася війна і ми не знаємо як таке можливо. Ворожі літаки вже літали над їхніми головами і було дуже страшно. Я запросила їх до себе додому (як з'ясувалося пізніше – їм в Києві було б безпечніше залишитися). Але в той момент ніхто не знав, як правильно діяти, які рішення були кращими.

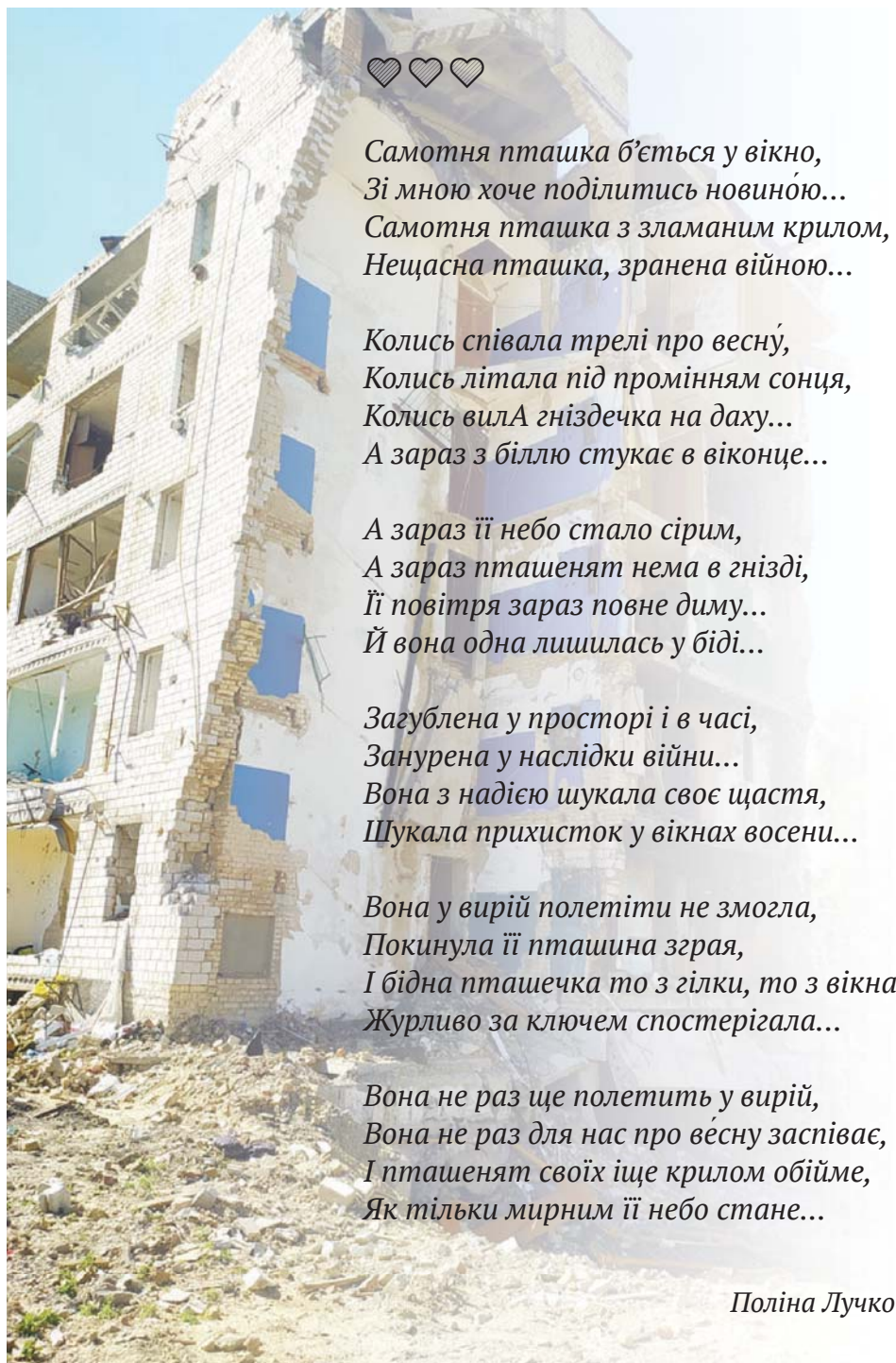
До вечора першого дня війни в мене вдома вже зібралося 17 дорослих і троє маленьких дітей. Ще приїхали люди з Боро-
дьянки. Я хотіла запастися продуктами в магазині на таку вели-
ку кількість людей, але вже ні хліба, ні крупів, ні цукру не було
і я усвідомила, що попереду важкі часи. Але я розуміла, що не
можна падати духом, треба бути сильними.

Через пару днів вимкнули світло і в нашій оселі стало холодно
і темно. Було дуже шкода малих дітей, які спали одягнуті і по-
стійно разом з дорослими бігали в погріб ховатися від обстрі-
лів. В погребі було дуже холодно і всі почали хворіти. Треба було
щось робити. І ми вирішили переобладнати погріб, щоб можна
було його обігріти. Чужі люди дали буржуйку, ми винесли всю
консервацію і зробили піч. Стало трохи легше на душі, бо вже
діти не так мерзли, хоча від темряви вони також страждали.

Кожен день в нас у всіх починався однаково – дорослі по три
години чергували на вулиці, в морози несли варту по периме-
тру будинку і за межами, біля залізниці. Моя варта починалася
о третій ночі і до шостої ранку, а потім я готувала їжу для всієї
великої родини. Від холоду руки німіли, але треба було готувати
і підтримувати всіх тих, хто з великою надією на краще приїхав
до мене жити. Я була господинею, берегинею в своїй хаті. Мене
дуже бентежило, що їжі все менше, немає де брати. Ходили по
11 км в інші села, навколо танки і міни. Щодня після приготу-
вання їжі я йшла в центр села, до сільської ради, щоб дізнатися
що відбувається (в селі було повно російських окупантів, вони
грабували магазини, забирали все, що залишилося з продуктів).

Одного разу орки заїхали на танках в конюшні, забрали весь
овес в коней (хоча кормів було на той час мало і коні голодували
як і люди). Окупанти привезли овес в центр села і заставили міс-
цевих жителів спекти хліб. Село організувалося і спекли щось
схоже на хліб. Але загарбникам такий хліб не сподобався і, по-
грожуючи розстрілом, змушували людей спекти смачного укра-
їнського хліба. Ніхто із жителів не погодився співпрацювати
із російськими окупантами, навіть під дулами автоматів. Тому
голодні нелюди кидали гранати в ставок і харчувалися рибою.

В один із днів я із своїм 17-річним племінником стояли біля магазину в центрі села, і тут з-за повороту миттєво з'явився танк. Тікати було нікуди, і ми закликали на місці. На танку сиділо троє військових і, дивлячись мені прямо в очі, запитали, де в селі будинок з українським орнаментом. Я знизала плечима, а всередині все похолело – це ж мій будинок і в ньому багато людей. Не знаю кому дякувати, не знаю, що завадило окупантам знайти мій дім, але він вцілів. І люди в ньому. Будиночок безмежну кількість разів здригався від обстрілів, підскакував від ударів, тремтів, але вистояв!!! Мій будинок, моя фортеця, мій прихисток всієї родини, будиночок з українським орнаментом – витримав, встояв, захистив!!! Бо він наш – він Український!!!

Самотня пташка б'ється у вікно,
Зі мною хоче поділитись новиною...
Самотня пташка з зламаним крилом,
Нещасна пташка, зранена війною...

Колись співала трелі про весну,
Колись літала під промінням сонця,
Колись вила гніздечка на даху...
А зараз з біллю стукає в віконце...

А зараз її небо стало сірим,
А зараз пташенят нема в гнізді,
Її повітря зараз повне диму...
Й вона одна лишилась у біді...

Загублена у просторі і в часі,
Занурена у наслідки війни...
Вона з надією шукала своє щастя,
Шукала прихисток у вікнах восени...

Вона у вирій полетіти не змогла,
Покинула її пташина згряя,
І бідна пташечка то з гілки, то з вікна
Журливо за ключем спостерігала...

Вона не раз ще полетить у вирій,
Вона не раз для нас про весну заспіває,
І пташенят своїх іще крилом обійме,
Як тільки мирним її небо стане...

Поліна Лучко

Костянтин, смт. Бородянка

Kostiantyn, Borodianka town

**«Моя історія про мого сина Сашка,
його полон і звільнення»**

**«My story is about freedom
and my son Sashko, who was captured».**

During occupation times my son and his friend decided to find a place with good mobile connection. At that moment the russian convoy was passing, and enemies thought they were artillery observers. The boys were captured. Barbarians tortured them tying with a plastic wrap around heads, holding without shoes in frost, pouring feet with oil and burning them. It was a wonder my son came back home in a month. His part of foot was surgered, and he lost 30 kilos.

Now he is recovering and dreaming about our victory against barbarians. He has golden hands – he wants to manage his own business.

23 березня, коли Бородянка ще була під окупацією, він з другом поїхали велосипедами шукати місце, де є зв'язок і можна подзвонити. Я в цей час був у селі Загальці і, звичайно, ми хвилювалися за нього, чекали від нього якоїсь звістки. Хловці їздили по Бородянці і, не спіймавши мережу, доїхали до аеродрому Пароскув, такий клуб у нас був. І треба ж було так статися,

що саме в цей час пішла колона ворожої техніки. Звичайно, що Сашка з другом сприйняли за коригувальників, шпигунів і заарештували. Роздягли їх і босими (а це ще був дуже холодний березень) повезли до ями. Ця яма знаходилася (вона і зараз є) серед їхніх окопів, бліндажів, між будівлями Пенсійного фонду і парканом стадіону. Яма 4 на 4 метри і глибиною більше 3 метрів. Там їх тримали. Дно було застелено пінопластом і парою ковдр. Все це мені розповідав спочатку його друг Дмитро, їх разом арештували. Тримали в цій ямі хлопців до наступного дня, били прикладами і електрошокерами, руки заклеєні скотчем позаду, а на головах мішки.

Активні пошуки сина я почав 7 квітня. Я вже знав, що він в полоні, але де саме і що з ним – мені було невідомо. Ситуацію ускладнювало те, що в нього в телефоні залишилися не стертими фото і відео ворожої техніки.

Я через багато інстанцій вияснив, що мій син в Чорнобилі з нашими гвардійцями. Кожен день був як вічність... І тільки 19 квітня син зателефонував мені. Виявляється, він з 27 березня був в селі Шибене в підвалі, де їх допитували, били і катували. Одного разу йому замотали целофановий мішок на голові скотчем. Він зрозумів, що це кінець, майже задихнувся. Але в останню мить йому пробрили дірку для повітря і він вижив. Мабуть, на тих нелюдів справило враження, що такий молодий хлопець, навіть, дивлячись смерті в очі, залишився людиною, нікого не видав, не молив про пощаду. Орки, тікаючи від наступу наших військ, вивезли полонених до мосту через Прип'ять, зняли мішки і наказали бігти. Всі чекали пострілів у спину, але їм дали втекти.

Спочатку Сашко ховався в якійсь хаті на горищі в копиці сіна (чув як постійно поряд йшла ворожа техніка. Боявся навіть вийти, сидів тиждень без їжі і води). Потім перебрався в якусь покинуту адміністративну будівлю. Там знайшов декілька цукерок, печиво і залишки меду в банці, але добре, що була вода.

Врятували його аварійна бригада, яка приїхала полагодити трубу. Передали в Чорнобиль наших військовим. Його одягнули, нагодували, надали медичну допомогу і разом з іншими біженцями відправили в Іванків. Звідти він мене і набрав.

Під час полону, серед інших тортур, була і така: бензином обливали ногу і підпалювали. На момент як я його забрав, ця рана плюс холод спровокували гангрену ступні. Пальці на нозі були чорні і їх треба було ампутувати. Спочатку лікарі взагалі сказали, що півноги відріжуть, але дякувати Богу і професіоналізму наших лікарів, змогли врятувати більшу частину. Ампутували майже всю ступню.

За час полону (а це трохи менше місяця) Сашко схуд майже 30 кг, бо жив без їжі і в постійному стресі.

Зараз він одужує. Мріє про нашу перемогу і власний бізнес. Руки в нього золоті. Так що, як батько, вірю – переможемо! Відбудуємося!

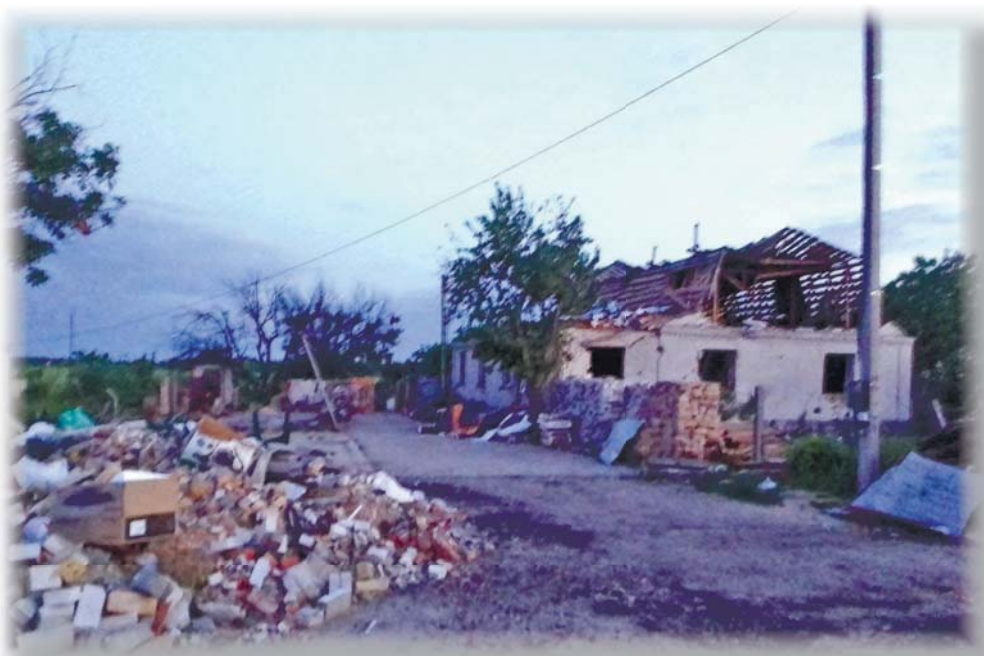

Марина, Нове Залісся

Maryna, Nove Zalissia village

«Боже, спаси нас і нашу Україну!»

«God, please, save us and our Ukraine!»

Зруйнований будинок після російської військової агресії

We got a phone call from Zdvyzhivka, a convoy of enemy tanks came to a village with russian Z and V marks. I was stressed, I didn't eat , drank only water, was worrying about my 12 year old son. I started to count days of the war.1..2...3...

Orcs went in homes, robbed, raped, tortured civilians. It was very dangerous and we decided to leave the village.

My mum couldn't hug us and wish luck, and my 70 years old Das was crying. I have never seen him crying. The way was hard. My parents faces always appeared in my mind.

Father, save us and Ukraine!

24 лютого я прокинулася о 5-й годині ранку, почала збиратися на роботу. Я працюю в Києві. І тут – телефонний дзвінок від бабусі Катерини з села Берестянка, яка повідомила, що почалася війна, штурмують Гостомельський аеродром, чути постріли і рух танків на околиці Києва.

Я, звичайно, була шокована і не знала що робити. В селі ще темно, чути вибухи, люди повиходили на вулицю. Мій директор сказала, щоб не їхала на роботу. Сусіди почали збиратися і виїхали. Ми вирішили поки не їхати, хоча і розуміли, що коїть-ся щось страшне.

Ніхто не міг повірити і не хотів вірити, що «братній» народ піде на нас війною. Особливо люди похилого віку, які вже знають не на словах, що таке війна, не могли навіть уявити, що російські війська зайдуть в Україну і будуть вбивати своїх родичів. Багато рідні живе в росії у моїх знайомих, односельців.

На другий день почувся гуркіт техніки. Дзвінок з села Здвжівка – зайшла колона танків. Спочатку не зрозуміли, чиї танки, але літери Z і V прояснили: це російські танки.

Чомусь у той момент в моїх думках прокинулася згадка про ядерну катастрофу на Чорнобильській АЕС в 1986 році. Тоді

я була дитиною, але пам'ятаю той стрес. До нас виселяли людей з чорнобильської зони, вони були налякані, в стані шоку. Зараз я відчувала себе як ті люди: не розумію, що далі?

Був стрес – не їла зовсім, тільки пила воду, дуже переживала за сина.

Танки пішли по Новому Залісся 25 лютого. Люди сиділи на вулиці, молилися, були розгублені. Пропало світло. Почали рахувати дні війни – 1,2,3...

Люди дуже здружилися, горе було спільне. Ділилися продуктами, їх було обмаль. Депутат наш привезла борошно – почали пекти хліб, магазини не працювали.

Росіяни поставили на краю села установку град, так гатили з неї, що все село здригалося. Орки почали грабувати будинки, знущатися з людей, принижувати, гвалтувати. Це все наводило жах і ми вирішили тікати. Батьки відмовилися їхати з нами. Сказали: пережили чорнобильську трагедію, переживемо і цю біду. А ми зібрали необхідні речі і разом із сином (йому 12 років) сіли в машину і поїхали, але російські військові на блокпосту завернули нас назад. Навіть вмовляння духовного настоятеля Павла не змінило рішення ворогів і нікого з села не випустили.

Була комендантська година 16 березня, поступила інформація, що у росіян почалася ротація і ми вирішили виїхати наступного дня колоною машин. Мама не встигла нас провести (якраз пішла до сусідки), а тато (йому 70 років) дуже плакав. Ніколи за своє життя я не бачила, щоб він так плакав.

Дорога евакуації була складною і фізично, і морально. Перед очима стояли обличчя батьків. Молилася всю дорогу...

Боже, спаси нас і нашу Україну!

Андрій Бондар, смт. Бородянка

Andrii Bondar, Borodianka town

**«Дике плем'я загарбників, нічого святого,
безмозглі грабіжники»**

**«The wild tribe of invaders, pauper and mindless»
«They came to save us from LIFE»...**

«Візит Шарля Мішеля, Голови Європейської ради до смт. Бородянка»

In the morning 24 February I was at school. We wanted to take a photo at school, we even couldn't imagine that soon our school would be shelled and ruined. Downtown the russian convoy of 10-15 military vehicles was destroyed by a group of territory defenders.

russians started avia bombing...

My son shouted «They are killing us!»..

I want them not to know reality of the war, I want then to have a bright future! I will do everything for this!

I dream about revival of Borodianka and to create a local football club!

Вранці почав сильно нявчати кіт, розбудив мене. Тварини дуже чутливі. І тут дзвінок від доньки з Києва: «Тато, почалася війна!» Перед тим як все розпочалося, я дивився виступ Жириновського, і десь допускав, що з такими придурками-сусідами війна може бути, але все одно важко було повірити в таке. «Герої»-загарбники, відсвяткувавши день своєї армії, прийшли нас визволяти від життя...

О 8.30 я був у школі, ми зробили фото на фоні школи, навіть не підозрюючи, що зовсім скоро наша школа буде обстріляна танками. Біля школи була створена барикада, яка завадила проходу ворожої техніки. Мабуть, це і стало причиною обстрілу школи і сусідніх адміністративних споруд.

Почали йти військові колони з 27 лютого, по об'їзній дорозі Бородянки. Одна з колон налічувала більше 500 одиниць ворожої техніки. Наступного дня в центрі була розбита невелика колона (приблизно 10-15 одиниць). Потім почалися бомбові удари з авіації. Я на власні очі бачив, як над озером летіла ракета... Син почав кричати: «Тато, нас вбивають!»

Я його заспокоював, а сам розумів що треба щось робити, бо стає все гірше і гірше.

Найстрашніший момент був 2 березня вранці, коли я зібрався піти в свій приватний будинок погодувати нутрій. О 7-й ранку дочка попросила, щоб я не їхав, але мені було шкода голодних тваринок. Я поїхав на велосипеді, доїхав до парку і почув гул літаків. Це так швидко все відбувається, що не встигаєш зреагувати. Мене ударною хвилею відкинуло з дороги. Почалося бомбардування двох дев'ятиповерхівок у центрі Бородянки біля ринку. Спочатку один літак скинув бомбу і здригнулася земля, потім другий – і знову все здригнулося. Вибухи були неймовірної сили. Це дуже страшно, жахливо і незбагненно. Чому? Чому мирні будинки, де спали люди? За що? Я думав, що і мій будинок знищений, адже він стоїть всього за 300 метрів від зруйнованих двох.

Коли повертався назад, зустрів знайомого, який повідомив, що до церкви поїхав танк і два камази кадірівців. Будуть робити зачистку. Я вирішив забрати сім'ю в більш безпечне місце, до рідні на вулиці Семашко. Діти не могли спати, боялися кожного звуку. Потім пропав зв'язок, світло, вода...

4 березня по центру Бородянки пішли колони ворожої військової техніки. Бачив гради, торнадо, урагани, заправні машини, танки, БТри, радіолокаційні машини... Ці страшні вісники смерті йшли нашими вулицями, ми в розпачі дивилися на весь цей жах і мозок не витримував напруження: чому? За що нас приїхали вбивати?

Ми виїхали при допомозі волонтерів 6 березня у село Заголець, а вже 7 березня село почали накривати градами. Село майже повністю знищили, ми дивом врятувалися. Перебралися в місто Рівне до знайомих.

Як говорять у нас: і сміх, і гріх: завойовники, які прийшли на нашу землю з такою кількістю смертельної зброї, не знали як користуватися унітазом, дивувалися побутовій техніці, були як неандертальці. Дике плем'я загарбників, нічого святого, безмозгли грабіжники. Не вкладається в голову, як таке

можливе взагалі. Вони заздять нам, нашому рівню життя, нашому європейському вибору. Ми живемо як вільний народ, ми будуємо майбутнє в заможній державі. І ці покидьки прийшли нас за це вбивати. Як таке можна простити?

Я хочу, щоб мої діти не знали війни, щоб у них було світле майбутнє і я для цього все зроблю.

Мрію побачили відроджену, відбудовану Бородянку!!! І хочу створити футбольний клуб.

Катерина, с. Загальці
Kateryna, Zagaltsi village

«Боже, змилуйся над нами!»

«Oh, Dear God, have mercy on us!»

Знищений будинок пані Катерини в с. Загальці

Our village was under endless bombing. My husband is a disabled person. He took a car from a garage and noticed russian tanks going along a street and shooting houses.

We ran away... On a way to Potashnia village 2 tanks were burning. We thought about death... There were Ukrainian tanks.

The way was hard. Thanks God we are alive.

Our village is almost ruined. We don't have a house to live. What should simple people do? We have been working all our lives, didn't have a rest, didn't go to resorts to improve health in order to build a house. But our 'brothers' came and destroyed everything.

We want to live in our houses on our land!

Коли почалася війна, ми були вдома. Чули, як постійно лунали постріли, щось горіло з боку Бородянки. Було страшно і незрозуміло, що відбувається, і що буде далі. Ховалися в погребі. Жодної ночі не було спокійної.

7 березня у мене був день народження і на диво цю ніч ми спали спокійно. Я встала на коліна і почала молитися Богу. Дякувала йому, що дав відпочити хоча б трохи, і в цю мить я почула страшний гул літака і зрозуміла, що впало щось дуже важке. Хата здригнулася, затряслася. Чоловік у мене інвалід – хворіє астмою. Діти на той час уже виїхали, коли була евакуація автобусами. Я кричу чоловікові, що треба тікати, а він відмовляється і просить, щоб я бігла в безпечне місце. За секунду я була на подвір'ї і коли впав другий снаряд – мене хвилиною відкинуло і вдарило в гараж. На мене посипалися уламки від Будинку культури, що знаходився неподалік нашого дому. Я піднялася і побігла до воріт, але через якусь мить знову впала і думала, що це мої останні хвилини життя. Правда, мене знову врятував Господь, і коли впав третій снаряд, я встигла забігти в підвал дитячого садочка, де знаходилися люди з Бородянки. На той час вже було багато

людей, які залишилися без житла, вони жили в цьому підвалі і ми перед цим носили їм їжу. Потрапивши до них, я довго не могла повірити, що вижила, серце вискакувало із грудей, стрес був величезний. Коли прийшла до тями, то першою промайнула думка – а як же чоловік? І будинок? Коли авіаудари закінчилися, ми вийшли з підвалу. Картина була жахлива: все горіло, диміло навкруги. На щастя, і чоловік, і будинок вціліли.

На другий день, це було 8 березня, люди почали масово виїжджати автобусами, машинами. Ми з чоловіком теж дійшли згоди покинути Бородянку. І щойно встигли вигнати машину з речами за ворота, як помітили танки, які вже їхали по вулиці і стріляли по оселях людей.

Падав сильний сніг. Ми втікали від війни з останніх сил. Виїхавши вже на трасу в напрямку села Поташня, ми побачили, що горять два танки. «Ось тут нам і смерть», – сказала я і, попрощавшись з чоловіком, вийшла з машини. Знову з Божою допомогою врятувалися, бо танки виявилися українськими. Військові нас попередили, що їхати небезпечно, і що ми дуже ризикуємо. Але нам не було куди повертатися і ми на свій страх і ризик поїхали. Якось проскочили дивом. Вже на повороті на Писківку стояли наші військові і порадували тим, що ми в безпеці.

Далі ми поїхали на Радомишль, потім до рідні на Рівненщину. Ми живемо у рідні, а всі думки вдома. І тут тривожний дзвінок від нашого старости села Недашківського С.П., який повідомив, що 18 березня російськими градами був знищений наш будинок. Душа плаче, розпач! Адже працювали, відмовляючи собі в усьому, навіть в лікуванні. Економили, не відпочивали, раділи, що змогли побудувати будинок. А тут за одну мить втратили все...

Зараз у нас немає даху над головою і коштів відбудуватися теж немає. Що робити простим людям? За що нас знищують? Боже, змилуйся над нами! Ми хочемо жити спокійно в своїх будинках на своїй землі!!!

Віталій, смт. Бородянка

Vitaliy, Borodianka town

**«Дуже хочу перемоги!!! Прощати не готовий.
Тільки перемога!!!»**

**«I want our victory so much!!!
I am not ready to forgive. Only victory!!!»**

Яма, в якій тримали полонених цивільних людей смт. Бородянка

Vitaliy was captured by a russian army. He was beat, tortured in order to get information about a disappered car of weapons. Later he was thrown into a pit...

15 березня до мене додому приїхали кацапи. Чого приїхали? Бо наша самооборона підбила ворожу машину з боєприпасами. І вона стояла там, де дитсадок «Сонечко» був, неподалік моєї хати. Місцеві, звичайно, боєприпаси розібрали, тому орки шукали зброю. Вони обшукали спочатку все що тільки можна: хату, сарай, гараж, погреб, переколошматили все. Потім почали допитувати, хто брав боєприпаси. Я то знав, що брали хлопці із самооборони, але не сказав. Перепитали, чи був я біля тієї машини. Сказав, що був, але нічого не бачив. Вони поїхали. А наступного ранку повернулися знову. Мішок на голову, вкинули в машину і кудись повезли. Я так думаю, що в центр Бородянки, бо їхали недовго. Привезли в якийсь бокс, ноги склеїли скотчем і почали стріляти між ногами. На руки одягли кайданки, били прикладом, потім ногами лежачого. Били шокером, стріляли біля вух. Але найстрашніше стало, коли на голову одягли ще одного кулька і заклеїли скотчем на шиї. Допитували про зброю із тієї підбитої машини. Нічого нового я їм не сказав і мене вкинули в яму, в якій я на колінах простояв до вечора. Ввечері мене з ями забрали і завезли в якийсь підвал. Там ще разів чотири катували. Я нічого не говорив. Показували фото, де я з одним чоловіком біля машини – перепитують, чи знаю його. Я заперечую. Показують фото, де я з ним за руку вітаюся. Потім другого чоловіка так само. Звичайно, я їх знав, але видавати не збирався. Сказав, що у нас такий звичай, ми так вітаємося за руку з незнайомими людьми. Може й не повірили, але нічого з мене витягти не могли.

Потім посадили в машину і повезли нібито на розстріл. По дорозі водій вмовляв свого напарника дійсно мене розстріляти. Але молодий військовий сказав, що з мене достатньо і того, що я пережив.

Вивезли і відпустили.

Я йшов додому і не вірив, що живий залишився. Біля колодязя якась бабця воду набирала – попросив попити, бо не їв і не пив кілька днів. Спитала звідки я, відповів – з полону. І сам здивувався – ажде дійсно повертаюся з полону...

Дуже хочу перемоги!!! Прощати не готовий. Тільки перемога!!!

Лідія, смт. Бородянка
Lidiia, Borodianka town

**«Нас не треба звільняти,
нам добре на цій землі»**

**«We don't need to be liberated,
we feel good here on our land!»**

Знищена військова техніка окупантів смт. Бородянка

Lidiia was shocked because of russian occupiers violence, who killed her husband Sergiy. The family went to Borodianka from Russia more than 40 years ago. In Ukraine they lived, worked, got home, brought up

children and had grandchildren. They were happy people till 'russian peace' came. Their sons recognized father's body by shoes ...

Війна для мене почалася 24 лютого з оголошення по телевізору. В той день я мала йти на роботу і в той же день був день народження мого чоловіка. Йому виповнилося 64 роки.

Тут передзвонили мені з роботи (я працюю в школі) і сказали, що на роботу йти не треба. Шок від всього, що відбувалося, був страшний.

А потім почали йти війська. Я живу на вулиці Комсомольській і все бачила, як по окружній йшла техніка. Я дивилася у вікно і рахувала: різної техніки було більше 500 одиниць. Це було дуже страшно.

Мій чоловік з друзями в той час виїхали на перехрестя. На них навели дуло танка і прогнали.

Потім з усіх джерел стали надходити новини, як все погано, і в чоловіка стався нервовий зрив. У нього була величезна образа, почуття несправедливості, адже і він, і я – росіяни.

В той вечір він з'їздив до дітей – старшим завіз продукти, потім меншим, і у всіх склалося враження, що він прощається. Особливо це відчув старший син, він привіз батька додому і попросив його нікуди не ходити.

А в цей час йшов розгром Бородянки. Все горіло, від нафтобази валив стовпом дим, все гриміло.

Чоловік сидів у дворі дуже розгублений і щось говорив-говорив... А потім встав і сказав:»Я піду і розберуся!» Я не відпустила і старший син передзвонив – благав його нікуди не ходити. Але він нікого не послухав і пішов...

Всю ніч його не було. Навкруги все гриміло і горіло. Я ховалася в сауні від обстрілів.

Зранку приїхали сини і пішли шукати батька. Знайшли навпроти магазину «Фора», біля двохповерхової будівлі. Вони побачили його під БТРом, впізнали по черевиках і штанях, голова

була повністю розчавлена. Він лежав, розкинувши руки. Свідків не було, люди пробігали повз, не зупиняючись. Залишки тіла батька сини зібрали в солдатський мішок, віддали в «Швидку», яка його, разом з іншими трупами, завезла в морг. Ніяких довідок про смерть ніхто не видав, тому вони залишити його там.

А мене забрали і ми виїхали. В той момент діти нічого не сказали мені про смерть чоловіка. Мені пізніше позвонила сусідка, поцікавилася як я себе почуваю, бо бачила мого чоловіка мертвим. Я втратила свідомість, не чекала такого почути.

Згодом ми евакуювалися в Красилово Хмельницької області, де пережили окупацію.

Повернувшись додому, ми відразу перезахоронили чоловіка (їх прикопали біля моргу), тепер він упокоївся поряд з батьками.

Ми з чоловіком обоє росіяни, а в Україні прожили 45 років. Тут отримали житло від держави, земельну ділянку, побудували приватний будинок. Ми, наші діти і онуки були щасливі, поки не прийшли росіяни. Я розумію, чому мій чоловік пішов поговорити із завойовниками. Йому здавалося, що це якесь непорозуміння. Нас не треба звільняти, нам добре на цій землі. Ми не тільки не знали утисків через мову, бо говоримо російською, ми взагалі почували себе вдома. Ми тут рідні і потрібні. Тому нам важко уявити, за що нас убивають.

Найстрашніше і найогидніше, що родичі чоловіка не вірять ні мені, ні моїм розповідям очевидного, не вірять нікому з нас. Тільки своїй пропаганді. І це жахливо!

Я з ними не спілкуюся, для мене вони співучасники вбивства.

Мрію, щоб Україна перемогла, відбудувалася і стала гарною, квітучою і заможною. А головне – вільною державою.

Тетяна, 33 роки, смт. Бородянка

Tetiana, 33 years old, Borodianka town

«Що з нами зробила війна?»

«What did the war do with us?»

Пані Тетяна зі своїми молодшими дітьми

3 small kids were scared of what they saw. Their dad was knelt, and their mum was threatened with a grenade. Those were Chechnia men, gunned barbarians without soul... Why should kids suffer? For what, for whom?..

Перший день війни 24 лютого ми із сім'єю були вдома. Коли почалися обстріли Бородянки і йшли колони російської техніки, ми з чоловіком, свекрухою і трьома дітьми ховалися в підвалі будинку по вул. Набережна.

Коли почалися авіаудари, то діти дуже плакали і боялися спати, ми переїхали в село Дружня. Там ми жили до 8 березня. Умови проживання і харчування для трьох дітей були дуже важкими (дітям – 6 місяців, 3 і 10 років), навіть гарячої води ніде було взяти.

Ми вирішили пішки йти до Бородянки додому. На блокпосту стояли російські солдати, нас пропустили і по рації попередили, щоб нас з дітьми не чіпали.

Прийшовши додому я нагріла води, покупала дітей, нагодувала і ми вирішили сидіти дома.

Одного разу діти гуляли в подвір'ї, а тут під'їхала військова машина з кадірівцями. Вони зайшли в двір, вивели всіх на вулицю, чоловіка поставили на коліна, свекруху залишили біля будинку. Діти перелякалися і дуже плакали. Мені наказали написати слово «Люди», а в протилежному випадку кинуть гранату. Я почала плакати і просити не робити цього. Швидко знайшла чим написати слово «Люди». Чоловіка відпустили. Скрізь лунали постріли, щось підривалося, Діти після приходу солдат боялися виходити в двір.

Ситуація була нестерпною: магазини не працювали, аптеки теж, будинки горіли. Було заборонено переходити центральну дорогу, відразу стріляли снайпери.

Навіть коли закінчилася окупація, діти боялися виходити в двір.

Наш будинок був пошкоджений вибуховими хвилями і осколками снарядів. Будинок потребує ремонту. Моя дочка, їй 10 років, і досі боїться вийти з будинку, а коли ми йшли до психолога і вона побачила чоловіків у військовій формі, то перелякано запитала: «Це не погані дядьки?» Син, йому 3 роки, почав погано говорити і спати. Ми живемо в постійному стресі, так як наше житло в аварійному стані, а відремонтувати його не вистачає коштів.

Що з нами зробила війна? Чому повинні страждати невинні дітки? Що потрібно від нас цим російським «миротворцям?»

Я і моя сім'я хочемо миру і комфортного проживання на своїй українській землі. Ми хочемо бути щасливими, радісними, здоровими. Наші діти після вторгнення російських військ стали налякані і потребують психологічної і матеріальної підтримки. Та головне, щоб закінчилася війна і був мир.

Ніна Сухай, с. Качали

Nina Sukhay, Kachaly village

«Розбите не тільки село, розбиті наші душі...»

«Not only our village is ruined, our souls are ruined...»

Залишки будинку після влучення у нього ракети

When occupiers went to Kachaly village, I and my mum couldn't believe we could survive. They robbed homes, shot people, they behaved like fascists in films about war. It was a miracle we rescued by car while russian tanks were shooting. When we came back to

the village after deoccupation, we didn't recognize our village...
How and where to find money to build our house?

З початку війни і до 17 березня ми з мамою були дома. Село дуже бомбили, було дуже страшно, але ми не мали змоги виїхати.

Ми розуміли, що можемо загинути в будь-який момент, і я сказала мамі «Давай одягнемо найкращу одержу, щоб нас могли гідно поховати, якщо вже судилося загинути!» Це жахливий стан – жити і чекати постійно смерті.

Але, дякуючи моїй доньці, яка знайшла волонтерів – ми 17 числа виїхали.

І вже коли ми виїжджали, по колесах машини почали стріляти загарбники, але водій виявився сміливим і фаховим, тому ми змогли виїхати. Два з половиною місяці ми жили в евакуації. Але бачили по інтернету, як розстрілюють мамин будинок, бо це відео бачили в усьому світі. Це так жахливо було бачити і чути (рашисти коментували, що знищують бандерівців). Кого вони називали бандерівцями – нашу піч, замки, рами? Що їх так лякало? Ті потвори навіть не усвідомлювали, як вони жалюгідно виглядають, воюючи з нашим будинком.

Але мама, побачивши наругу над її житлом, злягла в лікарню на два місяці.

Кожна сім'я в нашому селі постраждала. Російські окупанти громили будинки, грабували, чотири будинки знищили вщент, це просто варварське нашествя.

Вже стільки час у пройшло, а люди ще в психологічному трансі, живуть емоціями страху, жаху і відчаю.

Ми жили, як я сказала, більше двох місяців далеко від цих страхів, але багато людей залишалося в селі.

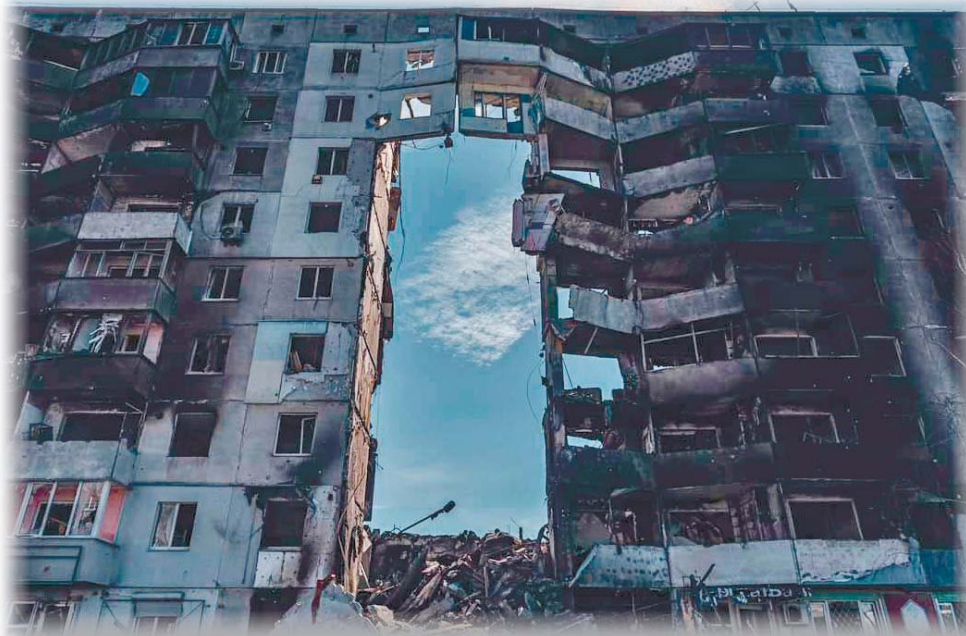
Після повернення я не впізнавала своїх односельців – колись ми були веселі, щедрі, доброзичливі і дружні. Зараз розграбоване і розбите не тільки село, розбиті наші душі. Люди замкнуті, скалічені, травмовані. Це надовго. Всі живуть переживаннями як відбудувати житло, як вижити фізично. А травмовані душі будуть загоюватися ще довго...

Петро, 35 років, смт. Бородянка

Petro, 35 years old, Borodianka town

«Ми вистояли окупацію»

«We outstayed an occupation! We survived!»

У цьому будинку жили мирні люди

The power of Avia bombing was enormous. It seemed it was a total destroying of everything and all people. It was a real genocide. russian invaders didn't let people to rescue still alive people under the ruined buildings. In Borodianka there were belorussian policemen. In 50 meters from our 9 floor building there was a russian military vehicle which was shooting villages. That was the war without rules.

Вранці 24 лютого я їхав в автобусі на роботу в Київ. Почувши розмову людей, зрозумів, що розпочалася війна. Я, звичайно, знав, що війна в нашій державі вже йде, ще з 2014 року на сході, а тут вона ступила на мій поріг. В голові переплелися думки...

Керівник передзвонив і сказав не їхати на роботу. Я вийшов в Ірпіні і повернувся додому в Бородянку. В місті було спокійно, люди ходили по магазинах, гуляли з дітьми. Але було чути глухі вибухи десь далеко.

Чітко пам'ятаю, як 28 лютого наша самооборона знищила військову колону, яка йшла в центр містечка. Тривали бої. Активно почали виїжджати люди.

Йшли колони машин з людьми, які везли з собою тварин і необхідні речі. На це було боляче дивитися, адже люди залишали свої домівки, все що вони мали, і їхали, а точніше, втікали від війни.

У цей день ми з сім'єю і сусідами взяли необхідні речі і пішли в підвал будинку ночувати. Дуже сильно бомбили, чути було, як літають гелікоптери, літаки скидали бомби. Будинок трясло. Ми не розуміли, як довго це триватиме. Що буде з нами далі? Молилися Богу. Три ночі ми ночували в підвалі. Були думки про те, що потрібно їхати в більш безпечне місце.

Але все ж надіялися, що це скоро скінчиться, слхали новини і надіялися на краще.

1 березня вранці, приблизно о 6-й годині, російськими літаками було нанесено три авіаудари по житлових будинках в районі круга і ресторану «У Саші». Від цих ударів здригалося все місто. Нам здавалося, що це тотальне знищення всього і всіх. Діти плакали, тварини ховалися під ліжко.

Ніч з 1-го на 2-ге була відносно спокійною, ми навіть виспалися. Сіли снідати і тут... Знову літаки, і знову авіаудари такої могутньої сили, ми зрозуміли, що це неподалік від нас. Коли подивилися у вікно – побачили, як горів центр. Було знищено два дев'ятиповерхових будинки. У нас там жили знайомі, які чудом вціліли. Вони розповіли по телефону, що російські військові не дали можливості рятувальникам звільнити живих ще людей, які були під завалами будинків. Як же це цинічно!!! Це прямий геноцид! Знищувати житлові будинки і навіть не дати людям шансу вибратися з-під завалів.

Після цих авіаударів, 2 березня, пішла колона російської військової техніки, яка налічувала більше 500 одиниць. Це була не перша колона, яка рухалася з Білорусі.

Я вважаю, що керівництво Білорусі і її народ несуть повну відповідальність за війну в Україні. У нас в Бородянці і прилеглих селах були присутні військові і поліцейські з Білорусії.

Тероборона допомагала людям виїхати з містечка. Люди йшли пішки, хто як міг виїхав.

Свою сім'ю я вивіз 4 березня на Західну Укрїну, а потім вони вирушили за кордон.

5 березня почалася окупація Бородянки.

Я не виїхав тому, що в моєму будинку залишалася сім'я з дітьми-інвалідами.

В будинку не стало світла, газу, води. Їсти варили біля будинку в гаражах. Використовували запаси, ділилися чим могли.

Діти почали хворіти, адже було холодно, морози до мінус 10. Ми з моїм знайомим вирішили йти в центр за ліками. Аптека була розбита. Ми знайшли ліки і вже поверталися додому. А тут

військовий патруль. Нас зупинили два снайпери і два офіцери. Провели на огляд – роздягли, перевірили документи, шукали телефони. Запитали, чому ми не виїхали і відпустили, передавши по рації, що ми йдемо за адресою вул. Паркова, будинок 7.

В сусідньому будинку 9 і нашому разом проживало 18 людей, з них троє дітей. Діти хворіли і були в постійному стресі. Ми шукали варіант евакуації цих сімей.

Дякуючи Богу і отцю Віктору, їх вдалося вивезти в Білорусію, потім вони виїхали до Польщі. Це добре, що вони врятувалися, тому що окупація Бородянки була страшною.

За нашими будинками, в 50 метрах від нас, стояли російські танки, які стріляли в бік сусідніх сіл Загальці і Качали. Загарбники вели війну без правил. Вранці, деś о 7 годині, вони вивозили військову техніку до дитячого садочка і починали обстріли по сусідніх селах.

Ми вистояли окупацію. Вони вийшли 1 квітня.

Життя продовжується. На жаль, і війна теж.

Хочеться перемоги і миру. Обняти своїх рідних. Відбудувати зруйноване. Любити одне одного. Подорожувати.

Олександра Юхимівна, с. Дружня

Oleksandra Yukhymivna, Druzhnia village

«Жорстокість, цинічні вбивства, страх, розпач...»

«Cruelty, cynical killings, fear, despair»...

Big convoys of russian military vehicles were passing along a street to Makariv 300 meters from our house. My son was just looking at this convoy and was killed by these nonhumans... Who will bring my son back? russians even didn't allow to bury killed people at cemetery.

Russians were surprised we had gas and toilets at our homes. They were shielded by us, hiding vehicles in our neighbors yards. I will never forgive!

Я – жінка, мати і українка. З чоловіком виростили двоє дітей, збудували будинок з усіма зручностями. Багато років працювала головним бухгалтером, чоловік – водієм. Ми були щасливою сім'єю, поки...

Був прохолодний ранок, я вийшла годувати в сараї курей і поросят і почула десь далеко-далеко вибухи. Що таке війна (взагалі як поняття) я знала від своїх батьків та дідуса з бабусею, які пережили це лихо. І пам'ятаю, яким великим святом для них був день перемоги. Який складний період їм довелося перенести на своїх плечах. Я ніколи не думала, що мою сім'ю

торкнеться таке ж лихо, що воно буде так близько, що забере життя моєї дитини...

Скільки б років не було людині – для мами все одно дитина, рідна кровиночка. Мій син Сергій був доброю, чуйною людиною. Він допомагав будувати місцеву церкву. У нього було багато друзів, його поважали і любили. Не можу повірити, що зараз він не з нами. Кожного дня чекаю, що зайде, обніме і запитає: «Мамо, як ти?»

Той день я запам'ятала на все життя похвилинно. Близько 11-ї години 1 березня мій син Сергій пішов до магазину своїх друзів, в який влучив снаряд, щоб допомогти їм винести майно, яке вціліло. Якраз проходила колона російської військової техніки на місто Макарів (від нашої вулиці в 300 метрах). Син вирішив подивитися на колону, стоячи біля огорожі сусіднього будинку. Несподівано в нього вистрелили два рази. Перша куля попала в плече, а друга в живіт. Ніхто не міг подумати, що росіяни цинічно розстріляють мирну, беззбройну людину. За що? Чому? Що зробив мій син?

Він помер відразу. Забрати ми його змогли як тільки пройшла колона. Його блакитні очі здивовано дивилися в сіре зимове небо... Мій синочок, мій ріднесенький!!!! Прости, що не вберегла! Адже якась внутрішня сила мені підказувала щоб я його зупинила, але я цього не зробила... Ми всі були в розпачі.

На другий день, ризикуючи життям (вся територія прострілювалася, знову йшли колони і їх прикривали вогнем), друзі покійного Сергія захоронили його тіло біля батька на місцевому цвинтарі. Мене не пустили, щоб не наражати на небезпеку. Плакала вдень і вночі. Добре, що поруч була моя дочка, яка простійно мене підтримувала.

Через два дні в селі сталася схожа ситуація – вбили пані Ольгу, нашу сільську вчительку. Вона просто йшла вулицею в той час, як почала рухатися колона техніки, і її застрелили. І знову питання: «Для чого?» Адже видно було, що це просто жінка,

без зброї, без будь-яких загроз. Пані Ольгу вимушені були поховати в подвір'ї її будинку, так як росіяни зайшли в село і не дозволяли хоронити людей на цвинтарі. Нічого святого в цих орків! Двох чоловіків вбили на окраїні села, теж цивільних. І так колони сунули 20 днів підряд.

Це жахливий час для нас був. Жорстокість, цинічні вбивства, страх, розпач...

Окупація села тривала до 1 квітня. Пам'ятаю ніч 31 березня, коли російські військові збиралися виходити з села і прийшли до нас з обшуком. Приставили автомат до шиї моєї дочки і почали шукати бандерівців. Ми були налякані, не знали, що нам робити. Дві беззахисні жінки вночі, в темній кімнаті (світла в селі не було) і більше десяти озброєних варварів, які все перевертали і розкидали, погрожуючи нас вбити. Нелюди! Дикуни! Вони називали себе миротворцями, рятівниками. Але від чого нас рятували ці дикуни? Вони дивувалися, що в селі в будинках є газ, ванні кімнати і туалети, а наші кури і свині живуть в приміщеннях з цегли. «Велікая нація» не готова була бачити рівень нашого життя і просто скаженіли від заздрості і своєї ницості.

Військова техніка (БТРи, танки) стояли в дворах житлових будинків. Вони, прикрившись мирними людьми, як фашисти Другої світової війни, стріляли безкарно. Це не нація – це вирошки, яким немає прощення.

З цими спогадами і болем мені жити все життя. Ніколи не пробачу! Мені ніхто не поверне мого сина. Де кінець цим безчинствам і путінському режиму?

Я християнка. Молюся день і ніч за перемогу України, за життя наших військових, за нашу багатостраждальну землю і за тих, хто вже не з нами...

*У день перший війни здавалось,
що світ весь до біса злетів.
Що все на цім дні зупинилось.
І жити ніхто не хотів...*

*Не знали куди нам бігти,
сховатися де й не чуть.
Не бачить, як небо палає.
Не знати, коли нас уб'ють...*

*Зо дня в день, ми оскаженіли,
і ненависть в жилах тече.
Ми сильними швидко стали.
Тримаймось, хоч дуже пече.*

*Ми битимемося за землю,
незнаний уже нам страх.
Ми вільні – і це наша зброя,
не дивлячись на цей увесь жах...*

*І зійде у полі жито,
а в небо здійметься птах.
Народу сильному – воля,
орді – ми не по зубах!*

«Маруся»

03.11.2022 р.

Наталія, с. Дружня

Nataliia, Druzhnya village

«Чи усвідомлять росіяни, що накоїли?..»

«Will russians realize what they did?..»

Зруйнований будинок після російської агресії

There were war battles for Gostomel, big convoys of russian military vehicles were moving... it seemed it was happening not with us... My husband and my nephew were killed. They were civilians. We couldn't find their bodies almost 20 days. They were burnt, it was hard to recognize them. My nephew had a daughter. She can't believe her father is dead. Who will stop this war?

...Збираюся до сімейного лікаря, прийом о 9.00. 24 лютого сіла в автобус до Бородянки. Всі говорять про війну. Не вірю, точніше, не хочу вірити. В кабінеті у лікаря розумію, що ситуація вкрай серйозна. Мої скарги на проблеми із здоров'ям – це дрібниці після слова «війна». Йду на зупинку автобусів повз військкомат, бачу багато цивільних і військових людей. Поспілкувалася із знайомим, який розповів, що йдуть бої за аеродром у Гостомелі і російські війська вже на околиці Києва. Ступор. Іду додому. Чоловік на роботі. Сама. Думки як бджоли у вулику.

Народжена в СРСР, згадала, як ми були «одним радянським народом» і нам пропаганда нав'язувала думки про те, що ми найкращі в світі. А після розпаду Союзу зрозуміла, яка то була діра. Подорожуючи, побачила, як живуть люди в цивілізованих країнах світу.

А росіяни і далі вірять пропаганді і тому, що бачать по телевізору або інтернету і не чують рідних батьків, дітей, братів, сестер з України або інших цивілізованих країн. І тому їм здається, що вони живуть в «найкрутішій» країні на планеті. Ця зверхність росіян призвела до сьогоднішніх подій. Мій аналіз подій не допоміг мені заспокоїтися. Прийшлося випити заспокійливе.

З 26 лютого пішли колони військової техніки неподалік від нашої оселі. Люди, не розуміючи небезпеку, ходили дивитися, як рухається колона за колоною. Стояли, рахуючи одиниці, і сперечалися.

Коли підірвали нафтобазу (28 лютого), пішла в бік Макарова велика військова колона, яка налічувала близько 500 одиниць техніки.

Мій чоловік (60 років) і племінник (44 роки) пішли подивитися на цю колону. Чоловік був у кімнатних тапцях, навіть не перевзувся. Сказав: «Ми на 5 хвилин».

І все... Я його більше не бачила живим. Це сталося ввечері, якраз перед комендантською годиною, близько 20-ої. Ніч не спала. Хаос в голові. Шок. Заспокійливе. Надіялася, молилася.

Вранці вони не прийшли. Телефонувала всім, кому могла. Поступила інформація, що на окраїні села бачили два трупи чоловіків, але вони начебто були у військовій формі. Це збило наші пошуки, які тривали аж до 18 березня.

Дякую одній людині, яка, ризикуючи своїм життям, провела мене до того місця, де знайшли тіла двох чоловіків. Це були вони.

Племінника неможливо було впізнати, так як тіло було дуже обгоріле і минуло 20 днів. Чоловіка я впізнала відразу.

Вони були застрелені і обгорілі. Мене покидали сили, коли я дивилася на них. Паніка і біль охопили мене. Я розуміла, що треба тримати себе в руках, так як попереду організація поховання. Люди в селі були налякані і боялися мені допомогти, адже ніхто не хотів такої ситуації.

Дякуючи Богу і небайдужим людям, нам вдалося поховати моїх рідних на місцевому цвинтарі. У мого покійного племінника залишилася 7-річна донька, яка навіть ще не знає, що тато загинув. Скоро вони з мамою повернуться з Польщі і вона запитає, де її татусь. Що їй відповідати? Хто винен у смерті мирної людини?

Німці і досі опускають очі, коли заходить мова про нацистську Німеччину. Скільки років має пройти, щоб росіяни, які підтримують путінський режим, опускали очі, соромилися скоєних злочинів, каюлися за звірства в Україні? Чи усвідомлять росіяни, що накоїли? Чи покаються? Зараз немає відповіді на ці питання. Життя покаже...

Валентин, смт. Бородянка

Valentyn, Borodianka town

**«Всі росіяни – в страшному гріху,
бо війна – великий гріх»**

**«All russians are in a horrible sin,
because war is a huge sin»**

Будинок pana Валентина після неодноразового влучання з російського танка

In the beginning of the convoy the tank was coming, which hit our house. Everything was cracking and falling on our heads. I had time to go down to a cellar and started to pray 'Our Father.' Kadyrov people came to our yard. First they hit a dog's paw. I was beat, knelt, interrogated. They liked to humiliate and mock us. I want our army to defeat the enemy, cast them out and get victory.

Я вірю в сни, а тут нічого і не снилося...

Народився в Києві, але давно проживаю в Бородянці, маю невеликий бізнес.

Я дуже люблю свою землю, свою сім'ю, мову нашу солов'їну і пісні, які линуть з глибини душі. Вірю в Бога і люблю людей, які живуть чесно і трудолюбиві. Все життя працював, не шкодуючи сил. Збудував будинок, в якому було затишно і комфортно жити, приймати гостей, будувати плани на майбутнє.

Я розумію, що вже 8 років ми, українці, боремося з варварським захопленням наших територій на сході та анексію Криму, але не міг уявити, що росіянам буде цього мало і вони підуть на столицю, моє любе місто Київ, де я народився, жив, навчався, працював і закохався.

Я вірю в сни, а тут і не снилося...

Ми з дружиною були вдома. Будинок наш знаходиться над дорогою, яка веде на місто Макарів, неподалік від залізничного вокзалу. З подвір'я я почув, як пролетіли машини на великій швидкості. Вийшов на дорогу і побачив три схамери і БТР, а за ними прослідували ще декілька машин, схожі на інкасаторські. Це було приблизно в 11 годин 24 лютого. Мої сусіди теж були свідками цього.

Ніхто з нас не вірив, що війна так близько. Всі були пригнічені, злякані. Спали вночі, прислухаючись до звуків. Десь далеко гриміло...

На другий день я помітив чоловіка, який вийшов з машини (№13-16) темного кольору: він зробив фото автопарку, нафтобази і ринку. Через пару годин була підірвана нафтобаза, пішли чорні клубки диму. Було дуже небезпечно, і важко дихати.

Пішла техніка. Перша колона налічувала приблизно 30 одиниць військової техніки: танки, БТРи, камази, урали з ковшом. Все це я бачив з вікна другого поверху свого будинку.

На початку колони їхав танк, який стріляв по моєму будинку. Це було 28 лютого. Я знаходився на другому поверсі і над моєю головою пролетів снаряд, який попав в ікону. Я почав спускатися вниз, будинок падав за мною. Все тріщало і обсипалося мені на голову. Хвала Богу – я вцілів. Та це не все. Слідом за снарядами полетіли кулі. Я впав на підлогу і почав молитися, читати «Отче наш».

Пішла колона бензовозів, приблизно 90 одиниць і гради, 7 одиниць.

Я обстежив будинок. Він був весь пробитий кулями. «Варвари!» – подумав я, «За що?» Це ж не військовий об'єкт. Мій собака був наляканий, сидів, не виходячи з укриття. Наближався вечір.

Я вирішив заховатися в підвалі, все ж там безпечніше. Дружина виїхала з Бородянки в безпечну зону. Після сьогоднішнього обстрілу я теж зрозумів, що залишатися тут не потрібно, але на ніч вирішив не їхати. Почав зашивати вікна, які повилітали від пострілів. І тут мій собака почав гавкати.

Я почув, як в двір ввірвалися кадірівці, зробили постріл в собаку, поранили її в лапу. Провели обшук в дворі, був відкритий гараж, зайшли впритул до дверей підвалу, які я зсередини закрив на замок. Вони не змогли його зламати і поїхали. Я встиг забрати собаку в підвал, забинтував їй лапу. І тут чую: «Работает русский спецназ». Вибивають двері, ми з собакою як миші лежали під столом і чули як вони почали грабувати будинок. В якусь мить один з російських солдат помітив мою ногу

і почав кричати, що знайшов мене. Спочатку вдарили, поставили на коліна. Почали допит. Їх було більше 20 чоловік.

Я розмовляв з ними російською мовою, їм це подобалося. Шукали зброю. В сейфі в мене були ікони, я віруюча людина. Один з офіцерів сказав, що із застрашнього дня в мене буде велика пенсія, що все буде добре. Запитали, чи є продукти харчування. Офіцер показав солдату, щоб приніс мені харчів. В покупках було м'ясо і риба з цінниками наших магазинів. «Крадії, – подумав я. Прийшли на нашу землю – вбивають, гвалтують, крадуть, знищують наші будинки і нашими продуктами нас при цьому заохочують. Ниці.» Це не армія – це зграя брехунів, як і їхній Путін. Так хотілося їм це все сказати, але я один беззбройний, а їх 20 озброєних... Вони залишили мене на колінах, а самі поїхали. Я піднявся, подивився у вікно, там було 5 БТРів. Моя собака лежала не рухаючись, я дуже хвилювався, щоб вона не померла. Ще раз перев'язав їй рану і дав знеболююче.

Вночі не спалося: перед очима стояли сцени допиту, під час якого били, принижували, залякували... Багато молився. Просив у Бога перемоги над ворогом, миру, щастя і здоров'я. Не проклинав своїх катів, а молився, щоб Бог врозумив їх. Всі росіяни – в страшному гріху, бо війна – великий гріх. Вбивають невинних людей, дітей, стариків на їхній рідній землі, у власних будинках.

Вранці, побачивши двох братів, які мародерили в будинках (забирали продукти, бо не було чого їсти) – запропонував їм взяти в мене щось із моїх запасів. А сам пішов до сусідів, попросився переночувати. Із нашої розмови вони зрозуміли, що в мене був спецназ, що телефон на прослуховуванні і попросили більше не приходити. Було боляче від того, що ти нікому не потрібен, якщо несеш небезпеку.

13 березня я став свідком вбивства цивільної людини біля російського КПП. Причина мені невідома.

В один із днів я поїхав в село Загальці, там стояло КПП української армії. Я хотів повідомити нашим про свою ідею для знищення російського танку. Він стояв неподалік залізничного переїзду. Вони мене уважно вислухали і на другий день танк був знищений. Наші ЗСУ – найкращі хлопці. Коли підбили танк, росіяни почали шукати, хто і звідки це зробив. Знову обшуки по дворах, допити. Недалеко від залізничного переїзду стояла підбита рашистами Таврія, і в ній був труп водія, якого вони застрелили прямо в лоб. Їм було все мало смертей. Мабуть, це зробили для того, щоб люди боялися ходити через переїзд.

У мене сів акумулятор від машини і я пішов до місцевих циган, щоб підзарядити. У них було все. Нація, яка виживе в будь-яких умовах. Не встиг я підійти до свого будинку коли повертався – як вилетів назустріч БТР і почався обшук. Що вони шукали, я не зрозумів. Поїхали ні з чим. Цигани заклали, продажні люди.

Наступного дня, 31 березня, загарбники почали виходити колоною приблизно в 50 машин. Я дуже нервував, щоб знову не почали стріляти по будинку. Дякувати Богу, вони не вернулися.

Дуже хочеться, щоб наші ЗСУ вигнали ворога на 300 км на його територію. Щоб наші діти, онуки не чули пострілів, жили під мирним небом. Вірю в нашу перемогу!

Вікторія, смт. Бородянка

Victoria, Borodianka town

I remember that day which became the last in life for my husband. Along the centre street the convoy of military vehicles was going and shooting started. russians hit our house twice and I heard my husband's screaming. I could do nothing. Our neighbor who came to help was killed by russians... I am a Christian, I believe in God and visit a church. I think only God has the right to pardon, forgive and decide humans destiny. I pray, remember. I will never forget!

Читаючи Псалом 118 (за померлих), згадую теплим словом свого покійного чоловіка Едуарда, не вірю і не хочу вірити в те, що його вже нема з нами.

Коли прийшло це лихо на нашу землю, ще в 2014 році, наша родина не була байдужою до цих жахливих подій. Росія, яка має такий великий військовий потенціал, безмежні запаси газу, нафти, дуже велику теритрію, яка навіть не заселена і не освоєна людьми, чомусь вдерлася на нашу землю, щоб вбивати, катувати, гвалтувати і знищувати все, що ми створили. Чому?

Згадую той день, який став останнім в житті мого чоловіка. О 6 годині ранку ми змусили себе поспідати, бо вже нічого не хотілося їсти, війна забрала апетит. Люди гинуть, маленькі дітки під завалами будинків... Як так сталося? У вікно було видно, як рухалася військова колона російської техніки: танки, БТР, заправники, машини з боєприпасами. Наша родина – я, чоловік і донька вирішили піти і підвал, щоб не наражати

себе на небезпеку. Біля нашого будинку стояв зачіп тероборони. Чоловіки помітили, що одна з машин в колоні зупинилася, в кабіні знаходився поранений військовий. Ніхто з колони не зупинився і не подав допомоги своєму побратиму. Чоловіки допомогли пораненому (ним виявився бурят років 17), вибралися з кабіни і надати першу медичну допомогу. Нас всіх здивував його вік. Коли пройшла колона представники тероборони відігнали Урала з боєприпасами і перегрузили все в свої машини, а пораненого завезли в лікарню. Якраз під'їхала машина з продуктами, які потрібно було вигрузити в підвал. Мій чоловік з іншими людьми взялися за цю справу. А донька пішла в магазин за цигарками. В той момент я почула гуркіт військової техніки і постріли, і тільки встигне відкрити двері в під'їзд, щоб зайшла донька, яка повернулася з магазину, як пролунав вибух. Це було пряме влучення в наш будинок. Нас оглушило, забриніли шибки, полетіли уламки скла, арматури, цементу. І тут – друге влучення в горище. Серце вилетіло з грудей. Я обняла доньку і ми впали на підлогу. Дихати було важко, все горіло, виїдало очі. Ми почули як почалася автоматна перестрілка на вулиці. Наша тероборона давала гірку відсіч окупантам. А в цей час мій чоловік отримав контузію і осколкове поранення і він вискочив з підвалу не розуміючи, що з ним. І тут пролунала автоматна черга, він закричав, а ми нічим не могли зарадити. Я і донька кричали від відчаю. Молилися, щоб він залишився живим.

На допомогу моєму Едуарду прийшов сусід Юрій, але його було вбито росіянами, які їхали на військовій техніці зверху і обстрілювали весь центр селища.

Лише на вечір військові з тероборони змогли завезти мого чоловіка в лікарню. За словами медиків, він помер на операційному столі, так як поранення були не сумісні з життям. Юрій, який рятував Едуарда, помер відразу.

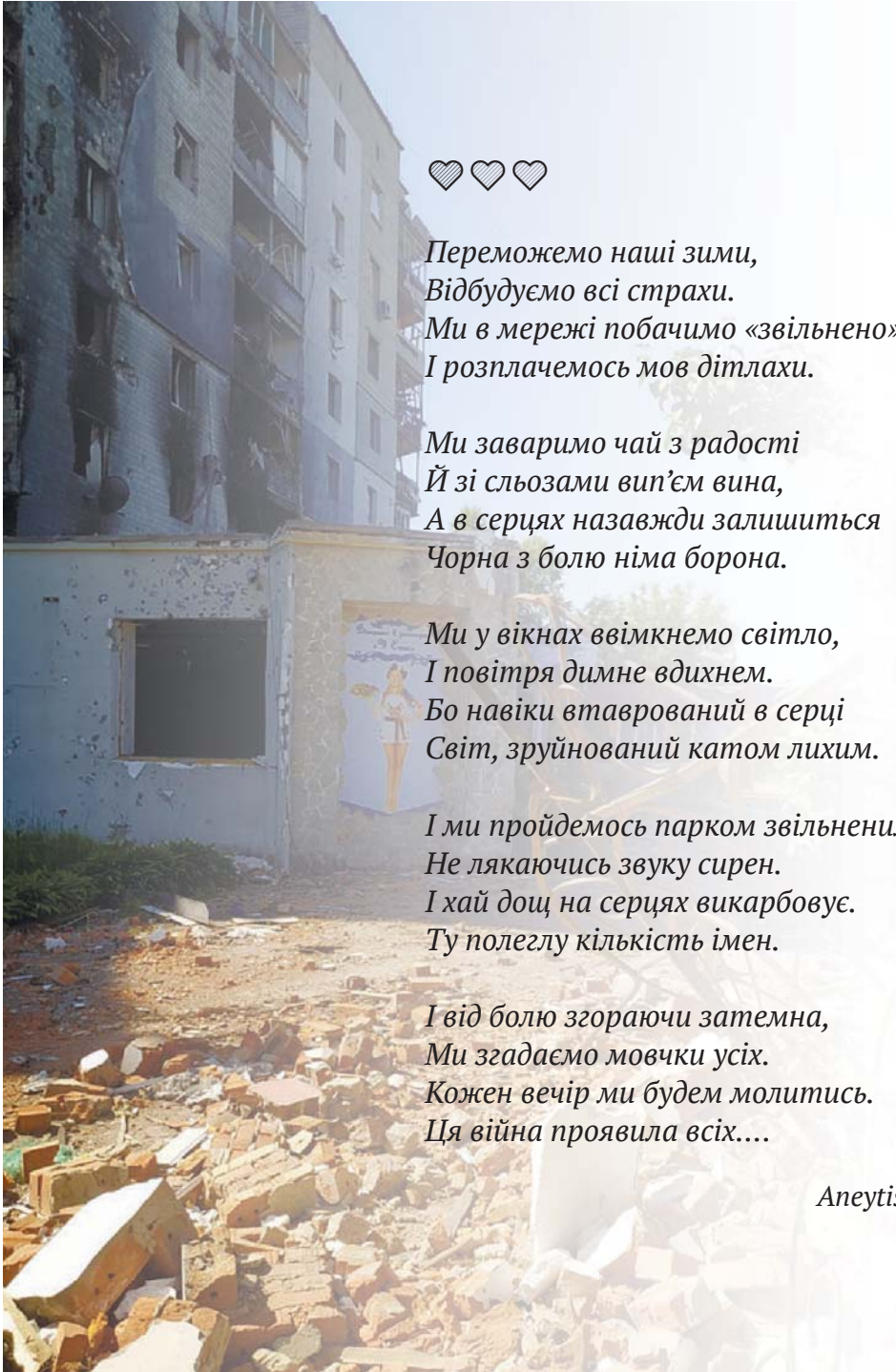
Мій дорогий чоловік загинув в 49 років, у нього були грандіозні плани на життя. Він був нашою опорою, справжнім чоловіком і люблячим батьком. Чому? Чому гинуть люди на сво-

їй землі, в своїх будинках, з таким цинізмом вбивати людей, які навіть не були озброєні.

Коли ми забрали чоловіка з лікарні, нам дуже допоміг отець Віктор, який дав все необхідне для поховання, відслужив в церкві поминальну літургію. Нам двом вдалося похоронити тіло на кладовищі, адже над головами літали кулі, все здригалось від авіаударів, були сльози і страх водночас. Як боляче знати, що ти вже ніколи не побачиш дорогу тобі людину, яка любила життя, любила свою сім'ю, свою країну, і не розумієш, що буде далі зі мною і моїми дітьми. Коли і як закінчиться ця війна? Поминальний обід складався з буханки хліба і пляшки коньяку. Царство небесне, тобі наш любий! Пам'ять про тебе назавжди в наших серцях...

Першого березня моїм очам відкрилась страшна картина центру Бородянки. Шок! Обстріли! Авіаудари! Все горить! Чорний дим виїдав очі. Ми вирішуємо перебратись і недобудований будинок на вул. Джерельна подалі від центру. Взяли деякі необхідні речі і з допомогою друзів переїхали в більш безпечне місце.

Молюсь, пам'ятаю, не забуду! Я християнка, ходу в церкву, тому вважаю, що лише Бог може простити, помилувати і вирішити долю людини. Вірю в Божу милість і нашу перемогу над ворогом і в те, що мої онуки народяться над мирним небом і ніколи не будуть знати, що таке війна.

*Переможемо наші зими,
Відбудуємо всі страхи.
Ми в мережі побачимо «звільнено»,
І розплачемося мов дітлахи.*

*Ми заваримо чай з радості
Й зі сльозами вип'єм вина,
А в серцях назавжди залишиться
Чорна з болю німа борона.*

*Ми у вікнах ввімкнемо світло,
І повітря димне вдихнем.
Бо навіки втаврований в серці
Світ, зруйнований катом лихим.*

*І ми пройдемося парком звільненим,
Не лякаючись звуку сирен.
І хай дощ на серцях викарбовує.
Ту полеглу кількість імен.*

*І від болю згораючи затемна,
Ми згадаємо мовчки усіх.
Кожен вечір ми будемо молитись.
Ця війна проявила всіх....*

Aneytis

Валентин Мойсенко, смт. Бородянка
Valentyn Moysenko, Borodianka town

**«Роби завжди будуть загрозою
для всього людства»**

«Slaves will always be a threat for all humanity».

смт. Бородянка після окупації, робота рятівників

I am happy I am alive. And my biggest dream is to publish a book. These horrors must not repeat again. Never again! Glory to Ukraine!

Так трапилось, що кілька будинків (особливо один з них) у центрі Бородянки після руйнування 1 березня в 7.47 трьома ракетними ударами СУ-25 не обвалилися повністю, а осадні панелі 8, 9 і технічного 10 поверхів встояли, то утворилася така своєрідна арка. Дотепники відразу назвали її «аркою дружби народів». Вона стала символом Бородянки, фото розлетілися по всьому світові. І трохи згодом наш президент Володимир Зеленський, коли тут був, виступав на її фоні.

Є й інші символи – півник, кицька-шапка, ікона...

Всі вони стали символами російської агресії, варварства, звірячої жорстокості і ницості. Всі діяння росіян на нашій землі не вкладаються у свідомість, не сприймає здоровий глузд, щось нереальне і схоже на страшний сон.

Але, я як історик, добре усвідомлюю, що у людей коротка пам'ять, що ми не робимо висновків і швидко забуваємо. Тому я хочу зібрати документальні матеріали і фото, щоб на фактах пояснити, чому росіяни розстріляли Бородянку, знищували мирних людей, будинки, школи, навіть пам'ятник Шевченку. І ще хочу розповісти всьому світу про простих, звичайних, цивільних людей у цій пекельній м'ясорубці: як вони виживали і хто їх рятував.

Вже є багато в мене фотографій, готую книгу.

А ще я вважаю, що ця далекосхідна сатрапія, орда – немає права на існування, коли світ стоїть на межі екологічної катастрофи. Людство зараз в небезпеці, тому такі покидьки, як російська недоімперія, взагалі не мають забруднювати собою нашу планету. Нормальні цивілізовані країни не претендують на чужі території, не звірствують над іншими народами. А цей російський непотріб постійно знищує Україну і все українське

привласнює собі. В них вже третина населення мусульмани, тому вони зараз і вивозять так багато українців до себе, щоб покращити свій генофонд. І Путін прагне привласнити Україну як європейську державу, з нашим інтелектом, розвитком, ресурсами і стати імперією. Але він як є ордою – нею і залишиться. Для мене, як для історика, це дуже очевидно: як почали вони ще з XIII століття – так і донині. На горі – безмежна влада і прихлебателі, а всі інші – раби. І от 700 років пройшло, називалися вони по-різному, але суть та сама.

І тому цю імперію зла, Рейган недаремно говорив, треба розвалити. І навіть не фізично їх знищувати, агресію проти Росії проявляти. Достатньо дати їм можливість для внутрішнього бунту. Їхні солдати так люто нас ненавиділи за наш рівень життя, за наш вільний дух і сміливість, за нашу гідність – їх аж розпирало і корчило, грабували все підряд, нищили, поводитися як скоти. Бо на нашому фоні їм ще більше було видно своє рабство. А раби завжди будуть загрозою для всього людства.

Я щасливий, що залишився живим. І найбільша моя мрія – підготувати книгу, щоб таке страхіття як сьогоднішня війна – більше ніколи не повторилося.

Ніколи знову! Слава Україні!

Тетяна, смт. Бородянка
Tetiana, Borodianka town

«Ми сильні, ми все витримаємо!»

«We are strong! We will survive!»

Алея героїв

The first block post, tears from eyes and trembling in my whole body. It was only the beginning of our break-in to our people.

We are passing the forests. We hear shootings of military artillery. The sky closed us from enemies with snow falling. We see our army coming to us. My close people, please, stay alive! Free our land! Free our Borodianka!

Що я знала про війну? Дати, причини, наслідки. Я належу до покоління людей, які про війну читали художні твори, дивилися фільми, слухали розповіді своїх рідних. Бабуся моя була говірка і можна було дізнатися про життя на окупованих німцями території під час війни. Знаю, що вона врятувала єврейську дівчину, коли нацисти зайняли Алчевськ. Дідусь про війну не говорив нічого. Знаю, що був поранений, мав ордени, закінчив війну в Угорщині. Він не хотів нам, онукам, розповідати про неї.

Що для мене День перемоги? Свято моїх бабусі і дідуся, бо вони пройшли це випробовування, бо вони залишилися живими в тій клятій війні.

Я свято вірила, що то була остання війна в житті моєї родини. Я помилялася... На початку 80-х в нашій державі стали відкрито говорити про Афганістан.

Війна, яка була десь далеко і близько одночасно, бо торкнулася багатьох родин. Мій чоловік служив там, а я разом з доньками чекали на нього. Там, на чужій землі, гинули наші хлопці. Я молила Бога, щоб мій чоловік повернувся додому живим, щоб дітки побачили свого батька.

Мить зустрічі – обійми до судом у суглобах і паморочення від запаху чужої країни.

Тоді мені здавалося, що і моє покоління пережило війну, нехай і далеку, але із втратами, болем, зруйнованими долями. Так

хотілося думати, що більше на нашому шляху не буде таких випробувань, що моє покоління вже відзначилося на полях битв.

Але знову ми опинилися у вирі подій. 2014 рік... Знову ком стоїть у грудях, знову прикуті до екрану телевізора, знову розпач розколу територій, знову Росія диктує свої умови на наших територіях. Кожна поїздка чоловіка туди – для мене страх за його життя, біль за втратами на фронті. Ми втягнулися у війну на Сході. Вона перестала бути для нас такою гострою, бо вона не на твоєму порозі.

24 лютого 2022 року о 6-й годині ранку... Дзвінок друга: «Війна!» Не можу зібрати думки до купи, збираюсь на роботу, думаю як доїхати. Рятує повідомлення в Телеграм: «Всім залишатися вдома». Кидаю повідомлення дітям і батькам. Відповіді немає і я розумію, що всі в такому ж ступорі, що і я.

Чоловік зі старшою донькою в горах, менша – в Києві. Я вдома! Я один на один зі своїми думками. Що робити? Машинально починаю складати документи, не перерচিতую їх, просто складаю. Сварю себе, що напередодні не купила борошна, не зробила запаси.

Дзвінок від Маші, яка повідомила, що з Києва неможливо виїхати, люди йдуть пішки. На дорогах затори. Лише увечері трохи впорядкувалися затори на дорогах і брат чоловіка зміг моїх рідних привезти додому. Радію, що хтось зі мною, є дбати про когось, страх частково відступає.

Чоловік довго добирається додому. Важка дорога. Комендантські години, блокпости. Вже 25 лютого обстріли було чути в Бородянці.

Починаємо робити під домом бомбосховище. Використали дошки, паласи, зібрали купу ковдр і теплого одягу, зробили запаси води і їжі. Навіть не думали, що так скоро наше укриття нам знадобиться. Першу ніч практично не спали. Розриви, гуркіт примусили спуститися в підвал. Від втоми не чули пострілів, до п'ятої ранку навіть спали.

Сьогодні приймаю родину з Бучі. Обійми, сльози від страху і радості одночасно. Намагаюся вивести їх із ступору. Варимо їсти, печемо хліб і примушуємо себе сісти за стіл і щось проковтнути. Позитивні новини сприяють апетиту. На жаль, негативних більше. Все нові і нові колони рашистів рухаються зі сторони Білорусі. Розумію, що їжа потрібна для підтримки організму. З дівчатами вчилися вже в умовах війни готувати поживну їжу і думати про економію продуктів. Було не до кулінарних «ізисків».

Кімната першого поверху перетворилася на «лежбище котиків», бо з другого поверху довше бігти в укриття. Легаємо спати в одязі, зриваємося з місця за секунди – кожен займає своє місце в нашому укритті. Страх за життя включає самоорганізованість. В якийсь момент перестали звертати увагу на постріли. Гримить далеко, можна ще вдома посидіти.

Сусідка, Надія Іванівна, приєднується до нас, стає частиною нашої родини.

Першого березня розбомбили будинок при в'їзді в Бородянку. В центрі селища стає ще більш небезпечно. Ми в трьох кілометрах від епіцентру подій. Ми не бачимо, що відбувається там, але чуємо вибухи, гуркіт літаків і гелікоптерів.

Напружений ранок другого березня. Дітям треба прийняти рішення про евакуацію за 10 хвилин, зібратися, стрибнути в машину і їхати невідомо куди. Відчуття таке, що кров застигає в судинах. Знову розпорошеність думок. Ти рухаєшся автоматично, збираєш щось поїсти в дорогу і намагаєшся триматися спокійно і впевнено, бо так треба.

В хвилини прощання кров під тиском напруги пробивається до скронь, відбиває потужний ритм і в цей момент розумієш, скільки слів любові не сказано дітям. Мої дорогі, як я вас люблю, мої найрідніші! Як ми вас любимо!!!

Напруга не спадає доти, доки не почули, що діти на неокупованій території.

Дні і ночі майже нічим не відрізняються. Зранку перегукуємося з сусідами, хто що чув, хто кому дзвонив, куди що летіло. Вікна щільно закриті, визираємо, коли чуємо якийсь гуркіт, вичікуємо наступний вибух, а тоді вже біжимо до сховища або повертаємося в будинок.

В крані зникла вода, це не було проблемою, бо є колодязь. Зник Інтернет і світло. Дуже важко знаходитися в інформаційній ізоляції. Підзарядитися певний час можна було від машини.

Час від часу пробивається зв'язок. Швидко в трубку: «Все добре, живі, ми вас любимо».

День народження чоловіка 28 лютого відсвяткували в колі близьких людей. Навіть пиріг змогли спекти. Всі бажали одного – миру. Мій день народження 9 березня проходив у колі сусідів. Зварила плов, спекла хлібину і з цим скарбом відправилися до сусідів. В умовах війни сусіди стають твоєю родиною. З нами за столом сиділа малеча. Вони тримали у своїх руках шматочок хліба і смакували, наче тістечко. Вже відчули ціну хліба.

Поратися по дому не хочеться, мовчки сидиш і слухаєш коментар чоловіка по зведеннях з фронту. Зведення з фронтів. Ця нечисть поперла з усіх сторін на нашу землю. Що ви тут забули? Чому порушили спокій моєї країни? Чому для нелюдів з Росії не існують закони міжнародного права? Немає слів, щоб передати внутрішній стан. Матюччя стає нормою. Матюччя вже не ріже слух.

Моя Бородянко! Скільки випробувань ти вже перенесла. Рашисти перетворили тебе на руїни. Бомби скинуті на житлові будинки. Під завалами люди кричать про допомогу. Без техніки не обійтися. Рашисти по рятувальниках відкривають вогонь. Скільки вас там залишилося в цій спільній могилі? Тривога за колег, перекличка в групі без коментарів, просто знак плюс. Хтось встиг виїхати, хтось ще на місці, хтось мовчить не відгукується. Розкидала війна по світах близьких, знайомих, рідних.

9 березня кади́ровці вже почали ходити по заводському району. Дев'ять чоловік зайшли в будинок неподалік від нашого, нишпорили по кутках, перераховували людей, шукали зброю. Стало зовсім небезпечно, навіть у нашому віддаленому районі.

Ухвалено рішення пробиратися до своїх. Страх паралізує кожну клітинку твого тіла. Як проскочити ці 10 – 15 кілометрів? Чи є там наші? Вночі майже не спали. Найнеобхідніше із собою. Ранок вносить свої корективи, на вулиці -10 градусів. Утеплюємося майже на ходу.

Перший наш блокпост, сльози з очей і тремтіння в усьому тілі. Це тільки початок нашого прориву до своїх. Їдемо лісовими дорогами (ми приєдналися до групи), буксуємо в пісках, допомагаємо один одному, чуємо як працюють гради. Небо закрило нас від ворога щільним снігопадом. Ми прямуємо на Захід, а нам назустріч наша техніка, наші хлопці. Рідні, залишіться живими! Звільніть від ворога нашу землю, мою Бородянку!

До вечора в дорозі. Перевалочний пункт – м. Красилів. Ми знайшли прихисток у спортивному інтернаті. Велика вдячність директору Олександрові за допомогу та хлопцям з тероборони, волонтерам за смачні обіди. Дві ночі в теплі і спокої. А далі? Далі дорога до Рудківців. Чому туди? Там мої друзі, мої колеги, рідні обличчя. Як добре, що вони є.

Освоюємо життя в хаті, вік якої, мабуть, наближається до ста. Хата протоплена, сусідка Оля опікується нами. Обід і вечеря – з довоєнного часу. Вишкребаю кутки хати, знімаю павутиння зі старих фотографій. Колись тут вирувало життя. Це чиясь батьківська хата, в яку все рідше і рідше приїждять нащадки. Дякуємо, що вона є, що вона може дати нам прихисток, сподіваюсь, на короткий час. Я вдячна людям із села за розуміння і допомогу.

14 березня 2022 року. Сонячний, по справжньому весняний день. Тюльпани і нарциси сміливо висунули краєчки листочків з минулорічної трави. Беремося наводити порядок біля

будиночку. Ком підкотив до горла. Як там мій будиночок? Мій дорогий, витримай, дочекайся нас!

Кілька разів на день запитуємо, який день тижня. Загубилися у часі. Кожен подумки питає себе про те, скільки нам тут бути?

На фронтах – з перемінним успіхом. Рашисти бомблять житлові квартали. Ненависть до них зростає в геометричній прогресії. Радую те, що майже весь світ підтримує Україну.

Знайомі і родичі, що проживають в Росії, не розуміють наш супротив, не розуміють, чого ми так ненавидимо росіян? А за що нам вас любити? За те, що намагаєтеся принести свій російський мир на нашу землю. До вашого приходу у нас було все гаразд. З вашим приходом були зруйновані міста і села, люди позбавлені житла, діти не мають можливості навчатися. Ви винні в смерті тисячів українців.

Вже 17 березня. Весна потроху займає свої позиції. Гріємося на сонечку, такому лагідному і приємному. Здригаємося, коли починає торохтіти трактор. Село прокидається після зими, трактори орють землю. Шукаємо собі роботу, аби відволіктися від своїх переживань. Сьогодні велике прання.

Вперше тут на сніданок готую оладки. Скільки б смаколиків я приготувала вдома! Як ти там мій дім без нас?

Із сусідами немає зв'язку. Хочу вірити, що вони живі. Маю вірити! Маю вірити в нашу зустріч, хочу, щоб вона була як найшвидше.

Потроху звикаємо до нових умов. Відсутність умов в хаті не бентежить. Думки зайняті іншим, більш важливим – справами на фронтах.

19 березня, субота. Влаштували банний день. Нагріли води, в хаті поставили великий таз... Ми пристосовуємося до нових реалій. А ще ходимо гуляти до річки. Відчуваєш себе в напрузі, навіть в тій тиші, в якій опинилися.

Добре, що є в цьому селі є мої колеги. Зустрічаємося, згадуємо, обговорюємо і мріємо... Як воно буде після війни? Скільки

людей не повернеться назад до Бородянки? Як довго вона буде відбудовуватися? Скільки нам потрібно буде докласти зусиль?

Сьогодні 20 березня, у нашої подруги день народження. З нею немає зв'язку з 4 березня. Надіюсь, що просто не має як зарядити телефон. Ларисо, з днем народження тебе, бажаю одного – миру! Ми сильні, ми все витримаємо!

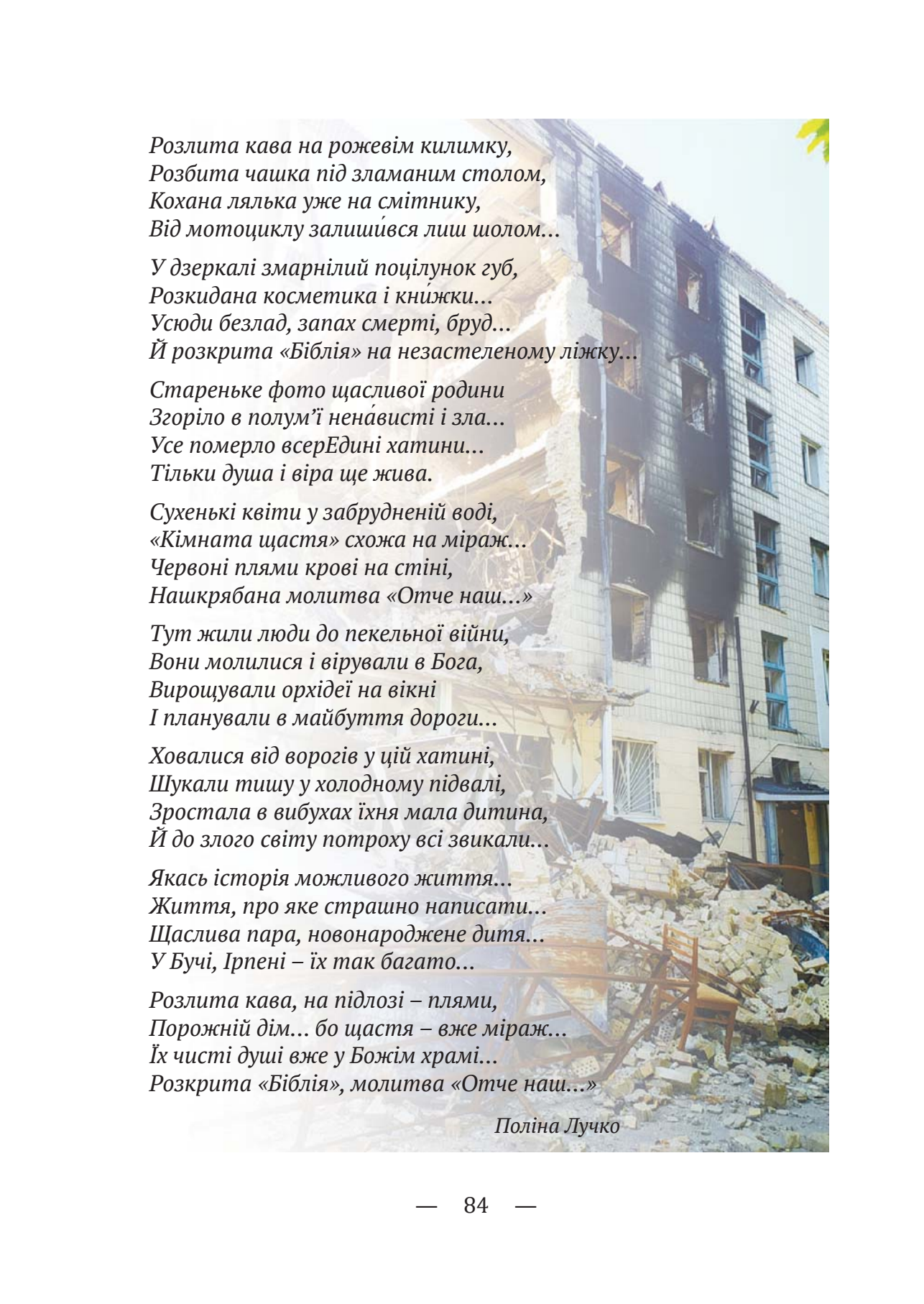
Я знаходжусь далеко від великих міст, але й тут повідомляють про повітряну тривогу. Рідко чую вимотуючий звук сирени, повідомлення, мабуть, не має сенсу, бо тут немає поблизу бомбосховища. Куди ховатися? Треба вибігати з хати?

Дні схожі один на одний. Готую їжу, в'яжу дітям жилети. Руки зайняті – голові легше. А ще допомагаємо сусідці, яка нами опікується, поратися в городі. Ми вчимося виживати.

Час від часу зустрічаємося з колегами. Бачу, що всі вимотані ситуацією, кожен зі своїм болем, зі своїми переживаннями. По черзі або одночасно накривають спогади і неймовірне бажання повернутися додому. Як важко жити очікуванням! Ніхто не дає прогнози, коли все скінчиться.

Інколи вдається приєднатися до Інтернету, що дає змогу передивитися усі новини з фронту. Частіше інформаційну хвилинку робить чоловік. Вслухаємося в кожне слово, перепитуємо, просимо пояснити.

Сьогодні вже 28 березня. Яким буде цей день? Якими подіями наповнений. А ще сьогодні понеділок. Відмітила, аби не забути.

*Розлита кава на рожевім килимку,
Розбита чашка під зламаним столом,
Кохана лялька уже на смітнику,
Від мотоциклу залишився лиш шолом...*

*У дзеркалі змарнілий поцілунок губ,
Розкидана косметика і книжки...
Усюди безлад, запах смерті, бруд...
Й розкрита «Біблія» на незастеленому ліжку...*

*Стареньке фото щасливої родини
Згоріло в полум'ї ненависті і зла...
Усе померло всередині хатини...
Тільки душа і віра ще жива.*

*Сухенькі квіти у забрудненій воді,
«Кімната щастя» схожа на міраж...
Червоні плями крові на стіні,
Нашкрябана молитва «Отче наш...»*

*Тут жили люди до пекельної війни,
Вони молилися і вірували в Бога,
Вирощували орхідеї на вікні
І планували в майбуття дороги...*

*Ховалися від ворогів у цій хатині,
Шукали тишу у холодному підвалі,
Зростала в вибухах їхня мала дитина,
Й до злого світу потроху всі зивкали...*

*Якась історія можливого життя...
Життя, про яке страшно написати...
Щаслива пара, новонароджене дитя...
У Бучі, Ірпені – їх так багато...*

*Розлита кава, на підлозі – плями,
Порожній дім... бо щастя – вже міраж...
Їх чисті душі вже у Божім храмі...
Розкрита «Біблія», молитва «Отче наш...»*

Поліна Лучко

Іван, смт. Бородянка

Ivan, Borodianka town

«Ісус Христос для мене – це життя!»

«For me Jesus Christ is life!»

The best happiness in my life is that I met the Creator. For me Jesus Christ is life. None of trials can kill my belief in Jesus!

Найбільше щастя в моєму житті – це те, що я познайомився з Творцем. Ісус Христос для мене – це життя! Дякуючи йому, я щасливий, я маю сім'ю, братів, сестер по вірі. Думаю, що саме віра в Бога допомогла вижити в складні часи.

Ранок я почав, як завжди, з молитви. Ми з дружиною вже збиралися пити чай, а тут дзвінок з Києва: повідомили, що почалося вторгнення російських військ, в Гостомелі йдуть бої. Ми пішли до нашого будинку молитви і почали думати і планувати, чим можемо допомогти людям. Почалася окупація селища...

Пам'ятаю випадок, коли від відчаю дідусь перерізув собі судини. Ми встигли його врятувати і доставили в лікарню. Дякуючи Богу і людям, він залишився живим. Я молився і говорив йому, що Бог завжди з нами. Ми старалися добрим словом підтримувати один одного.

Одного разу я прийшов до стареньких людей, допомагав їм по господарству, і тут почався обстріл. Я знаходився на балко-

ні, вибуховою хвилею мене закинуло в кімнату, я впав. І знову, дякуючи Ісусу, залишився живим.

Ніякі випробування не зможуть вбити в мені віру в Ісуса. Мрію, що настане час, коли я зустрінуся з ним, а зараз мені залишається молитися, творити добрі справи. Люблю свою землю, рідну Україну, свою родину. Вірю в перемогу добра над злом!

Володимир, смт. Бородянка

Volodymyr, Borodianka town

«Як зараз важко переживати ці події...»

«How hard is to face these events»...

Інтерв'ю пана Володимира

During occupation in Borodianka we and our religion brothers helped each other and people who couldn't or didn't want to leave homes and go in safer places. russian occupiers knew about our

community. They visited us with investigation but we were making a dialogue based on a language of God's commandments. At a hospital there were dead bodies who were killed by aggressors. It was a huge stench. We wanted to bury people. There were six people, 1 man was without a head... Horrors mustn't repeat! Oh, Jesus, save and have mercy on us!

Вірю в Ісуса, люблю людей і життя.

23 лютого, працюючи на будівництві майбутнього будинку молитви, я зламав ногу. Можливо таким чином Ісус зберіг мене. В лікарні мені наклали гіпс, на другий день – війна.

Моя дружина Олена і я – віруючі люди, з першого дня війни зрозуміли, що саме Бог дає нам сили і можливість рятувати людей. Нам пропонували виїхати, але ми вирішили залишитися, бо знали, що багато людей потребують нашої допомоги.

Наші брати по вірі ходили допомагати людям з інвалідністю, які самі не могли пересуватися. В лікарні залишилося всього двоє лікарів – Пижик і Лісогор.

Ми живемо неподалік від лікарні і всі ліки, які залишилися у знищених аптеках селища, люди почали зносити до нас додому. Моя дружина має медичну освіту, тому і взяла на себе відповідальність за збереження і видачу ліків жителям Бородянки, які потребували лікування.

До початку евакуації наші брати з Рівного і Мотовилівки привезли гуманітарну допомогу, якої нам вистачило на цілий місяць. Ця допомога включала в собі продукти харчування, памперси, миючі засоби.

Коли почалася окупація Бородянки, ми зробили розпорядок дня: вранці молитва, а далі допомога людям згідно списку, який у нас кожного дня збільшувався по кількості потребуючих осіб. Багато людей похилого віку не захотіли або не змогли виїхати. Я переважно знаходився вдома, так як був ще в гіпсі, допомагав дружині із розподілом харчів та ліків.

Російські окупанти знали про існування нашої спільноти. Неодноразово приходили з перевітками до нас в будинок. Дякуючи Ісусу нікого не принижували. Ми вели діалог з росіянами на основі Божих заповідей. Якби всі люди вірили в Бога, любили одне одного, цінували життя, турбувалися про майбутнє, то ніколи б не було війни.

Як зараз важко переживати ці події, дивитися на хворих, старих людей, які не можуть дати собі ради. За що їм такі випробування? Їхнє покоління вже зазнало страждань війни, голодомору. І тут – знову вони опинилися в жахливій ситуації.

Одного дня, коли нам дали адресу дідуся, онука якого живе в Канаді і якимось чином вийшла на нашу спільноту, ми приїхали до нього і були шоковані побаченням в квартирі, де він жив. Квартири практично не було, вона вигоріла повністю. На дивані, де спав господар, залишилися одні пружини і останки тіла, яке теж згоріло. Чим завинила ця стара людина, яка згоріла живцем від ракетних ударів у ліжку власної квартири?

Одна жінка, стрибаючи у вікно квартири під час обстрілів, зламала ногу в бедрі. На жаль, її не вдалося врятувати, як ми не старалися.

В містечку було багато трупів, які просто лежали на вулиці, а на території лікарні знаходився морг, теж завалений трупами.

Коли в середині березня потепліло, ми відчували різкий сморід і вирішили придати тіла цих людей землі. Викопали могилу і згідно акту захоронили 6 людей, з них 4 чоловіки і 2 жінки. Один із трупів був без голови. Як вияснилося пізніше, цього чоловіка росіяни переїхали на БТРі. Після деокупації всіх цих людей було перезахоронено на цвинтарі. Яке коротке життя у цих людей, котрі хотіли ще жити... Одному з них було всього 33 роки. У всіх у них були плани, мрії і ніхто не думав, що Росія стане їхніми вбивцями.

Я і наша духовна спільнота будемо безперестанку молитися і просити Ісуса спасти і помилувати український народ, всіх людей на землі, дати всім мудрості і сили вистояти і зберегти в собі тепло душі.

Микола, 42 роки, смт. Бородянка

Mykola, 42 years old, Borodianka town

«За що вони нас так ненавидять?»

«Why do they hate us so strongly?»

Знищена російська військова техніка у центрі міста

russian militaries were umping on my body, were breaking my ribs with a gun. Both our kids, 8 year old girl and 6 year old boy, were injured. I was beginning to rescue our kids. When I was kneeling in a pit I didn't know what was happening with my family... I was a witness when they killed a man who wanted to run away. First he was screaming, they threw him in the pit and covered with ground... I am waiting for our victory impatiently. Glory to our Army!

Ми спали... і тут гул літака. Діти злякалися і сховалися під ліжко. Було чути вибухи і постріли в районі Гостомеля. Пізніше я зрозумів, що це війна, біда прийшла в наш дім.

Я працюю в інтернетній компанії монтажником.

24 лютого мій керівник зателефонував і повідомив, що на роботу виходити не треба, бо почалася війна. Проходячи центром Бородянки, я бачив як колонами їхали машини з людьми. Люди тікали від війни, вивозили дітей у безпечне місце. Всі вони були стурбовані, налякані, розгублені.

Я пішов у військкомат і запропонував свою допомогув теробороні чи ЗСУ. Мені відмовили, мотивуючи тим, що людей вистачає, а зброї немає. Я залишив їм свої контактні дані на випадок, як буду потрібен.

Прийшов додому. На мене чекали дружина, донька 8 років і шестирічний син. Вони були дуже налякані постійними вибухами, гулом літаків та гелікоптерів, які літали над будинком в бік Києва.

Ніколи не міг подумати, що таке лихо торкнеться моїх діточок, яких я сильно люблю. Вони беззахисні ангели, їм хочеться гратися, веселитися, а вони змушені ховатися в сирому, холодному підвалі.

Люди масово виїжджали з Бородянки і ми теж, з дружиною і її батьками, склали план евакуації, але ще залишалися вдома.

З другого поверху будинку я почав вести спостереження в бінокль за дорогами, які вели до нас, на Здвиживку і на дамбу. Побачивши, як летять п'ять російських гелікоптерів, повідомив наших військових по телефону, і їх зустріли вогнем. «Ось так вам, окупанти!» – зрадив я. Назад поверталися лише два гелікоптери.

27 лютого десь о 13 годині я побачив – в наше селище заїхали три танки. Почалися бої. Наша самооборона давала відсіч окупантам. На жаль, в них не було ні танків, ні протитанкової зброї. Орки знищили приміщення суду, музичної школи, частково школу №1, будинки цивільних людей. Війна вражала своєю жорстокістю і відсутністю будь-яких правил – заїхали в центр міста і руйнують все підряд.

Ввечері цього ж дня почалися пекельні бої. Колони російської техніки йшли по 300 одиниць через центр Бородянки, обстрілюючи із танків будинки, магазини, аптеки... Авіаудари по житлових будинках. Все горить, в диму, місто палає, хаос.

Люди масово тікали з міста: машинами, пішки, але виїжджати було небезпечно, бо все прострілювалося.

Батьки дружини прийшли до нас, щоб разом виїхати. Ми зібралися дуже швидко і поїхали. Метрів за 300 від дому натрапили на САУ, на щастя, вона була підбита, і ми проскочили. Дорога була складною: прямо в асфальті виглядали снаряди і ми їх обминали, диміла ворожа техніка, валялися тіла військових.

Приїхавши до тітки в село Стара Буда, ми відпочили. Діти гралися на вулиці, там було відносно спокійно. В будинку, який знаходився поруч із лісом, нас було 9 людей. Ми зробили розподіл обов'язків: жінки готували їжу і слідкували за дітьми, а ми з дядьком і тестем вели патрулювання території біля будинку.

В той день до нас прийшов староста села, зробив перепис людей в будинку і видав продуктовий набір.

Я пішов до лісу і несподівано зустрів двох українських військових. Ми поговорили про можливі позиції росіян поблизу

села. Тітка приготувала військовим продукти і я провів їх назад до лісу. Повертаючись додому, побачив на деревах мітки у вигляді ганчірок. Я почав їх знімати, розуміючи, що це російські справи. І в той момент до мене вийшли троє російських військових з автоматами. Відразу збили мене з ніг, вдарили прикладом по голові. Почали обшук. Шукали сліду від зброї, татуювання. Допитували, хто я, що тут роблю, де я живу? Їх вразило, що я знаю російську мову. Розпитували, в який бік пішли українські військові. Почали говорити про мінометний обстріл села. Розуміючи, в якій небезпеці мої рідні, я почав просити попередити їх, так як там були діти. Почали бити. Руки зв'язали за спиною, поклали вниз обличчям. Почався обстріл і я зрозумів, що потрапили в село, щось горіло, пахло димом і кричали люди.

Через 20 хвилин обстріл закінчився і мені сказали, що не повірили моїм словам і розстріляють мене. Один з військових, який був дуже п'яний, хотів відрізати мені пальці на руках.

В селі чулися автоматні черги. Через якийсь час принесли пораненого російського військового і медпрацівник почав надавати йому допомогу.

Мене знову почали бити. Стрибали по моєму тілу, прикладом ламали ребра. Це було нестерпно. Боліло все тіло, але більше боліло за свою сім'ю. Як вони там? Я почав молитися і просити, щоб не вбивали моїх дітей.

Як пізніше я дізнався, під час мінометного обстрілу у нас загорівся сарай. Був поранений український солдат, а дядька вбили. Обох моїх дітей було поранено. Ця інформація надійшла від військового медика, який неподалік від мене надавав допомогу російському солдату.

Знову били, били безбожно, по голові, тулубу, ногах. В той момент я не думав про біль, я лише просив, щоб врятували моїх дітей.

Помітив, як летіла сигнальна ракета, яку почав збивати український танк. На позицію вийшов російський танк і по-

чався бій, який тривав приблизно 15 хвилин, в селі знову щось горіло, було чути постріли.

А тим часом у будинку, де були поранені діти, ховався наш солдат, який встиг надати їм першу медичну допомогу. Коли за дітьми прийшли російські медики, то запитали, хто надавав медичну допомогу дітям. Тітка відповіла, що це зробила вона, так як має медичну освіту. Солдата вони не знайшли, бо були зайняті дітьми. Дітей занесли в мою машину і повезли за село, подалі від лінії вогню. Потім їх пересадили в машину меддопомоги росіян. Я дуже хотів побачити дітей і попрощатися з ними. Мене вкинули в кузов до кулеметника. Він мені розповів, що дітей повезуть в село Здвижівка в військовий шпиталь. Наша машина зупинилася, пропускаючи колону військової техніки. Мене відвезли до Великого лісу і знову били, поставивши на коліна. Потім спустили в яму, яка була розміром метр на метр і глибиною півтора метра. Наказали, щоб стояв на колінах. Через деякий час прийшов військовий медик і повідомив, що дітей завезли в Білорусію і зробили там операції. У нашого сина був прострелений бік, а у доньки – нога в двох місцях. Я подякував за спасіння дітей.

Стоячи в ямі на колінах, я розумів, як зараз важко моїй дружині і дітям. Знову молився. Потім втратив свідомість. Мене дістали з ями, військовий медик зробив тугу пов'язку грудей і дали знеболююче. Лежав на землі в мінус 10. Вночі ще декілька разів втрачав свідомість, постійно паморочилося в голові.

Наступного дня дали трохи поїсти і знову спустили в яму, в якій знаходився чоловік з цього села. Його теж били, вели допит, погрожували розстрілом. Через день мене знову повели на допит, знову били і принижували, повернули в яму.

Сусіда десь повезли, а потім спустили в яму, яка була поруч з моєю. Він зробив спробу втекти і його на моїх очах застрелили. Я чув, як він кричав, а потім його вкинули в яму і засипали землею. Ось вам «миротворці». Їм приносило задоволення зну-

щатися з людей, вбивати цинічно, без жалю. За що вони так нас ненавидять? Адже ми слов'яни й християни. Як таке варварство можливе?

Знову допит. Потім почали шантажувати дітьми. Допитував полковник і сказав, що в мене є шанс на життя і спасіння дітей і дружини. Їхня умова – записати відео, де я повинен розповідати про те, як наша самооборона знищувала колону військової техніки, як підривали будинки і інше. Інструкцію як і що говорити, дав мені генерал.

Мене вивели на вулицю, біля ніг була глибока яма. Почали знімати відео, я думав, що після нього мене розстріляють, але, на щастя, цього не сталося. Виходить, що я ще не виконав свою місію, подумав про це і втратив свідомість.

Відкривши очі зрозумів, що знову в ямі. Дякую тобі, Боже, що зберіг мені життя. Різні думки перепліталися в моїй голові. Але головне, що діти живі та в безпеці. Як я їх люблю, як хочу їх обійняти, допомагати, піклуватися. Вірю, що вони одужають і ми всі разом відсвяткуємо перемогу і поїдемо на море відпочивати.

18 березня мене знову повели на допит. Запитали номер мобільного телефону, посадили у військову машину, де були солдати з Рязані та Чечні. Вони чомусь розповіли мені, що вчора біля села Качали був бій, в якому загинуло більше 100 і поранено 50 російських солдат. Вони вражені вмінням наших українських військових воювати. Мене привезли в село, попередивши, що я повинен приходити у штаб на відмітку три рази на добу – інакше пригрозили спалити село.

В будинку моєї тітки нікого не було, сарай згорів, будинок був пошкоджений. Своїх рідних я знайшов у знайомих. Вони розповіли, що наш солдат згорів у сараї живцем.

Я був дуже втомлений, вибився із сил і заснув, попивши чаю. Прокинувшись, пішов на відмітку в штаб. Знову поставили на коліна. Допитували. Прийшов до своїх, дізнався, що дядька за-

хоронили прямо в подвір'ї, біля будинку, тому що росіяни не дозволяли це зробити на кладовищі.

В селі стояло багато військової техніки, яка проводила регулярні обстріли сусідніх сіл Мирчі та Качали. То були пекельні хвилини – люди ховалися по підвалах, все здригалося.

Одного дня я зустрів свого сусіда, який цікавився долею пораненого солдата. Виявилося, що його призначили старостою села, так як він почав співпрацювати з росіянами. Привіз баранів, забивав на м'ясо для військових окупантів. Допомігав розвантажувати зброю, возив їм продукти харчування. Росіяни займалися мародерством в селі і виносили з будинків електроінструменти, побутову техніку, особисті речі, продукти.

22 березня розпочався бій і було попадання з української сторони в будинок, де знаходилися російські окупанти. Загибло 10 солдат. Після цього в мене на воротах з'явився напис «Бандера». Російські окупанти проводили рейди обшуків в будинках. Через шість днів неподалік села пройшла колона ворожої техніки. Почали знімати блокпости, а згодом виїхали, забравши награбоване. А під селом Мірча їх було частково знищено нашими ЗСУ. Більше в село вони не поверталися.

Люди почали ремонтувати зруйновані будинки. 2 квітня в село заїхали волонтери, які привезли гуманітарну допомогу. Люди були дуже втомлені окупацією, але щасливі що вижили. Обіймали один одного. Мені теж так хотілося обійняти своїх діточок і дружину. На щастя, моя сім'я зараз в Італії на реабілітації. З нетерпінням чекаю на нашу зустріч. Війна не скінчилася, але я вірю в нашу перемогу.

Слава Україні! Слава ЗСУ!

Микола Олексійович, смт. Бородянка

Mykola Oleksiyovych, Borodianka town

«Повірити не міг,
що ми з дружиною залишилися живими»

«I couldn't believe I and my wife stayed alive».

Торговий центр на вулиці Центральній

All my life I have been working at hospital and know the value of people's life. During occupation russian militaries came to my home. What right did they have to do it? They always pointed their weapon on me and said that they came here to liberate us. When I asked to liberate from whom. They said from Jewish.

Every day during occupation I went to work to give insulin to diabetes sufferers and patients.

I started to write my notes in a diary and want to devote it to my children and grandchildren.

I believe Ukraine will defeat these barbarians and win and our country will bloom!

О 4.30 ранку мені зателефонував мій онук з Києва. Він повідомив, що почалася війна. Не вірив. Дружина ще відпочивала, вона практично лежача людина, яка потребує цілодобового догляду. Вирішив поки їй не говорити, щоб не нервувала. А самому хотілося кричати від болю в душі і відчаю.

Відразу згадав розповіді моїх рідних бабусі, дідуса та тата (він воював на Далекому Сході). Скільки в їхніх спогадах про війну було горя і страждань, відчаю втрат і пережитого жаху. Нелегкими були і післявоєнні роки, які я вже пам'ятаю: черги за хлібом, дефіцит всього, жили по декілька сімей в маленькій кімнаті.

Я вже довго працюю лікарем і, як ніхто, ціну життя людини. Я переживаю за долю моїх рідних, друзів, знайомих і звичайних людей. Адже війна забирає безліч життів...

Після аварії на ЧАЕС в нашій територіальній зоні дуже багато захворювань на онкологію. Звичайно, і смертей немало. Людям і так складно, а тут – війна! Скільки лиха, горя і зламаних доль!!!

Різні думки приходили в мою свідомість. Погодувавши дружину, дав їй ліки, зробив необхідні процедури. О 8-й годині ранку вже був на роботі. Обличчя колег були сірі, заплакані очі, розгублені погляди. Відчай, нерозуміння ситуації, телефонні дзвінки.

Почалася евакуація людей з Києва та інших міст і сіл нашого регіону. Колони проходили через Бородянку. Затори. Паніка. Люди рятувалися від війни як могли...

Нічний дзвінок, викликали в реанімацію – перші жертви війни. Це були цивільні люди з дітьми, які їхали на автомобілях і злетіли з зірваного мосту в річку Тетерів. Дехто загинув відразу, були тяжко травмовані і дорослі, і діти. В реанімації не вистачало місць. Що буде далі? Адже це тільки перші дні вторгнення.

Незабаром пішли колони військової техніки по селищу. Почалися авіаудари по житлових будинках. Я на власні очі бачив, як з літака вилітали ракети і знищували багатоповерхівки, в яких мирно спали сім'ї. Переважно авіаудари були або вранці, або ввечері (найбільше скупчення людей). Секунди – і все горить.

Керівництво лікарні почало організацію евакуації нашого медзакладу. Зробили це швидко, за один день. Переїхали в Загальці. В приймальному відділенні залишилося 2 лікарів Лісогор і Парфенюк. Вони надавали медичну допомогу пораненим цивільним і військовим. Були випадки, коли зверталися поранені військові російської армії. Рятували всіх, адже це лікарський обов'язок.

Почалася повна евакуація. Стояли КПП окупантів. Зникло світло, вода, газ. На диво, у мене в будинку газ залишився – це нас і врятувало від холоду і голоду. Було на чому приготувати їжу і зігрітися. Почалося виживання. Закінчувалися продукти харчування, памперси для дружини. На допомогу прийшла церква, отець Віктор Талько дав продукти, а головне такі необхідні памперси. Тримаємось...

Почалися обшуки з допитами. Дуже неприємно і страшно, коли до тебе у власний будинок заходять військові з автоматами і влаштовують допит. Яке право вони мають на такі дії? До речі, військові були без шевронів. Зброю навели прямо на мене і тримали доки не вийшли з будинку. При розмові про причину вторгнення я почув дивну відповідь: вони прийшли звільнити

нас від євреїв. І знову питання – які євреї? Вони назвали нашого президента Зеленського. Я сказав, що президента обирає народ. І це вільний вибір. В їх очах я бачив ненависть і злість. Звичайно, я боявся сказати щось таке, що могло їх спровокувати.

Після такого візиту росіян я почав вести щоденник, який я присвятив своїм дітям і онукам.

Повірити не міг, що в такій ситуації ми з дружиною залишилися живими.

Кожного дня під час окупації я приходив на роботу, я завідувач поліклініки. Організував видачу інсуліну та АРГ, так як хворі люди не могли жити без цих необхідних для їх життя препаратів.

Зі мною на роботу приходив завгосп, який опікувався приміщенням, кабінетами, бо майже всі вікна і двері були вибиті вибуховими хвилями. Доводилося ремонтувати, забивати підручними матеріалами. Роботи вистачало.

Морг лікарні був забитий трупами. Багато людей лежали просто на вулицях містечка, їх росіяни не дозволяли забирати, щоб це викликало страх у жителів.

Для того, щоб поспілкуватися і зігрітися – ми збиралися у сусідів, де була грубка на дровах. Там ми ділилися продуктами харчування, їх ніде було взяти, бо магазини були розбиті і розграбовані. Всі старалися підтримувати один одного. Я молив Бога, щоб вижила моя дружина, яка до кінця не розуміла, що трапилося. Їй не можна хвилюватися, тому все і не розповідав. На жаль, вона померла, після деокупації селища, 9 травня. Царство небесне моїй рідній людині, з якою я прожив багато щасливих років.

Працюю. Виконую свій лікарський обов'язок. Ціную кожную хвилину життя. Вірю в нашу перемогу! Мрію зустрітися із своїми дітьми, онуками і обняти їх міцно-міцно. І щоб ніколи ця біда не повторилася. Україна переможе і процвітатиме!!!

Катерина Чумак, смт. Бородянка
Kateryna Chumak, Borodianka town

«Війна змусила мене цінити кожну мить життя»

«The war made me to appreciate every moment of life»

«Нас знищують, а ми живемо!»

«Wake up, my daughter. We need to pick up documents. The war has started!» Living on the 7th of floor, we were trying to hold, when walls were moving and jumped while russian military convoys were passing through us... one hundred, two hundred, three hundred units... In one moment we heard explosion, everything around became dark, bricks and dust was falling down on our heads. I heard my mum's voice «Are you alive?»

I want to turn back everything, what russians took away and what was valuable for me. That was my true home.

Того ранку, 24 лютого 2022 року, я прокинулась від маминих слів: «Доню, вставай, потрібно документи зібрати. Війна почалась». Я не відразу зрозуміла, що коїться, і не розуміла ще довго.

Як зазвичай, ми сиділи з друзями в діскарді, разом грали та дивилися випуск улюбленого шоу. Тоді почали стріляти в Бучі та Ірпіні. Стріляти і бомбити в деяких місцях. Але навіть це не завадило нам жартувати та сміятись. Адже ми до останнього сподівались, що це скоро мине, що це лише якесь непорозуміння. І я сподівалась, що моє місто не зачепить. Та марно.

Через кілька днів ми вже почули гучні вибухи недалеко від нашого будинку. Було страшно, так. Але ми трималися. Живучи на сьомому поверсі, ми трималися, коли повз нас проходили танки: сто, двісті, триста... одиниць, які їхали і обстрілювали житлові будинки та інші споруди. Трималися, коли зовсім поруч стріляли з гармати, і вікна з іншої сторони будинку вилетіли. Трималися, коли в кількох метрах від споруди горів танк і гучно стріляв хвилин сорок. Трималися, коли було вже небезпечно сидіти в квартирі, тому ми вийшли у коридор. Я ледь встигла взяти кілька цінних мені речей у рюкзак, аби хоч щось зберегти, як ми отримали звістку про те, що нашу Бородянку накриють. Думаєте, я повірила? Ні. Та даремно.

Коли ми спустились на вулицю, щоб піти у підвал, я почула дуже гучний вибух, мабуть, в центрі міста. Я думала, це буде найстрашніше, що зі мною відбудеться, і ще ніколи так не помилялася.

Коли ми спустились до підвалу, там було чимало людей, які також хотіли зберегти своє життя. Було світло та тепло, всі посміхались та розмовляли, я навіть спробувала почати читати книгу. Але за кілька хвилин трапилось те, чого не очікував і не був готовий ніхто. В один момент ми всі почули гучний вибух, в очах потемніло, на голови писипався пил та цегла. Я навіть не відразу отямилась, лиш почула питання мами: «Ти жива?» та плач нашої сусідки, що сиділа поруч зі мною. Всі були максимально налякані. Металеві двері у підвал вилетіли, дихати було важко через величезну кількість пилу, я втратила деякі свої речі. Але ми не розгубились і вирішили пройти далі, вглиб під землю, щоб у нас було більше шансів вижити. Але несподівано стався ще один вибух. Ми знов перелякалися, адже нас могло завалити, але ми пішли далі, углиб, і вже там перетерпіли третій вибух.

Після цього всі твердо вирішили: або ми зараз виходимо і тікаємо, або ми вже не виберемось. Чоловіки розгребли вихід і ми усім складом вибігли. Я побачила мій будинок, мій і сусідній, і вони були розгромлені вщент. Я не могла повірити. Ми дружно перебігли до поля, адже там стріляти не мали, не було по чому, і сиділи там кілька годин, аж поки не звечоріло.

Нам запропонували піти в садочок, але, завдяки сусідам, ми змогли виїхати і спати у цілому будинку, в теплому ліжку та з милим котеням, яке всю ніч мурчало в мене під вухом. Наступного ранку ми опинилися в Загальцях.

Я не знаю, що б ми робили, якби не мамина подруга, адже вона запропонувала нам жити в її хаті стільки, скільки буде потрібно. І це нам дуже допомогло, адже ми змогли там розжитися, хоч і ненадовго, але було відносно спокійно. До нас при-

єдналася ще одна сім'я, тому ні мені, ні батькам не було сумно, адже компанія була справді хороша.

Разом ми і восьме березня зустрічали. У підвалі. Під звуки вибухів. Чудове свято видалося, нічого не скажеш, жінки в захваті!

А дев'ятого чекати ми вже не могли. Ми зрозуміли: або зараз, або ніколи, спіймали момент, коли могли спокійно втекти без ніяких втрат, семеро сіли у невеличку машину і погнали, куди очі бачили. Проїхали кілька блокпостів, почули теплі слова підтримки і здивування, побажали удачі військовим і вже ввечері були у наступній точці нашої подорожі, де ми й провели наступну ніч. Вранці ми «відчалили» знову.

Ми навіть не знали, куди їхати, поки не з'явився варіант перебути у рівненському містечку. По дорозі ми також проїжджали через велику кількість блокпостів, побачили гарні місця, навіть стояли у заторі і навіть виходили з машини посеред дороги. Загалом, мені сподобалося, єдине – все-таки тісно таким гуртом у невеликій машині.

Коли ми прибули до Рівного, зустріли нашого друга, який нас і прийняв до себе. Весь вечір ми з подругою дивились «Відьмака», та я швидко заснула. Наступного ранку ми поїхали шукати нових пригод.

Я нарешті потрапила до піцерії, про яку мріяла ці два тижні, я почувалася, мабуть, найщасливішою людиною в світі. Побачила свого брата, за яким дуже скучила, але, на жаль, це була остання наша сумісна зупинка. Мені було досить боляче розлучатися з людьми, з якими я коротала час та могла веселитись ці дні. Сподіваюсь, ми ще зустрінемося і назнімаємо ще більше відосів.

Після короткого «прощання» наші друзі забрали мою сім'ю на Волинь, до села, в якому мало бути безпечно знаходитись. Через кілька годин ми вже були там, в безпеці, в теплі та добрі.

Я досі знаходжусь тут, на Волині, вже майже місяць. Намагаюся навчатися та виходжу на вулицю, хоч мені й досі незвично бачити людей, які просто гуляють. Я досі не можу повірити, що

друзі, з якими я нещодавно грала в ігри, були безсердечно вбиті пострілом в потилицю рускими окупантами. Та, навіть не дивлячись на спокій, часто лунають тривоги, до яких ми досі не можемо звикнути. І не дивлячись на майже повну безпеку, я хочу повернутись додому, у рідну Бородянку, побачити своїх друзів, сходити до кав'ярні та попити смачне какао. Поспати у своєму ліжку, обійняти своїх котенят, які лишились зовсім самі у порожній квартирі і чекають на наше повернення, пограти за своїм комп'ютером. Хочу повернути все те, що в мене відібрали «руськіє», те, чим я так дорожила. Те, що було моєю справжньою домівкою.

Та, після таких випробувань, я зрозуміла, що війна змусила мене цінити кожную мить життя, цінити життя моїх рідних та кожен момент поруч з ними.

Іван, смт. Бородянка

Ivan, Borodianka town

«Бог на нашому боці і правда з нами!»

«God is on our side and the truth is with us!»

Будинок по вулиці Центральній

I didn't think an enemy army would go from belorussia. Here you have 'brothers people'. A plane flew so low. Our land shuddered. Explosion. Avia bombs. I fell down on the ground and closed my ears. Thanks God, all four kids and my wife were in a cellar. Explosion was 300 meters from our home. We decided to leave Borodianka town. We took necessary things very fast. Along the road we saw old people, children, all were leaving homes... I stopped and took in a car whom I could... It's not a war! It's destruction of people!

Народився я і виріс на Поліссі, в селі Буда-Варовичі, що знаходиться неподалік кордону з Білорусією. Це дуже мальовничий край, де поєднуються ліси, поля, болота та невеликі річки. Там пройшло моє щасливе, безтурботне дитинство. Ловив рибу, збирав гриби, ягоди, допомагав батькам по господарству. Потім школа, армія. Там я зустрів своє кохання – дівчину Ольгу. Ми одружилися у 1986 році, якраз коли була аварія на ЧАЕС. Ми тоді думали, що то найбільша біда в нашому житті. Ми працювали в зоні відчуження (30 км від ЧАЕС), ми ліквідатори. Це була страшна катастрофа з трагічними наслідками: загинуло багато ліквідаторів, було відселено тисячі людей з рідних домівок, а тисячі отримали опромінення і інвалідність.

Дуже схожа ситуація склалася зараз, тільки нас вбиває не атом, а Росія, точніше її керівництво і армія.

Звістка про війну мене застала в дорозі, я працюю далекобійником, їхав зі Словаччини. 23 лютого перетнув кордон, зупинився на відпочинок. Мене розбудив дзвінок друга з Києва. Він сказав, що йдуть бої на околиці міста та в Гостомелі в районі аеропорту. Першу хвилину я був у шоці, а потім зателефонував дружині. Вона розповіла, що в Бородянці чути вибухи зі сторони Києва. Люди масово виїжджають. Я зрозумів, що треба якнайшвидше потрапити додому.

Заїхавши на АЗС, дізнався, що заправити машину за паливною карткою неможливо. Заправив за готівку. По дорозі я зустрів багато легкового транспорту, який рухався в бік кордону. Маючи багаторічний водійський досвід, я зрозумів, що водії хвилюються, напружені, так як часто бачив ДТП. Через кілька годин на АЗС стали утворюватися величезні черги. І чим ближче до Києва – тим більші автомобільні черги в бік Львова. Такого скупчення авто я не бачив ніколи. З Києва в напрямку Житомира утворилася черга в 3 ряди, 4-й ряд утворився на узбіччі позашляковиками. Я бачив, як з машин виходили жінки з маленькими дітьми і просто пішки йшли в сторону Житомира. На таке видовище було боляче дивитися. Та я ще не знав, що мене чекає попереду.

Десь о 15-й годині 24 лютого вже був у Бородянці, де ми живемо з 1987 року. У нас тут народився син Андрій, він одружений, маємо онучку Софію. Як завжди їхав і знав, що мене чекають вдома і душа була спокійна, а сьогодні все по-іншому. Тривога, страх за рідних.

Машину залишив на стоянці АЗС. Було ще відносно спокійно, але через пару днів по окружній дорозі, неподалік нашого будинку, йшла велика колона російської військової техніки в сторону Макарова. Не думав, що саме з Білорусії пройдуть рашисти. Ось вам – «братський народ»!

А вже 28 лютого під вечір був перший бій в нашому селищі. Росіяни з танків обстріляли висотні будинки, магазини, школи. Наша місцева самооборона теж гарно спрацювала, знищивши невелику колону ворожої техніки, яка рухалася по Центральній вулиці нашого селища. Там були знищені БТРи, танки, урала та інша військова техніка. Цю картину я бачив своїми очима, коли вранці 1 березня пішов у центр Бородянки.

Після побаченого я зрозумів, що потрібно швидко вивозити свою сім'ю. Як це зробити правильно? На дорогах було небезпечно, так як рухалися військові колони росіян. З дружиною

та її 96-річним татом ми проживаємо в приватному будинку, де є два підвальних приміщення. Там, починаючи з 27 лютого, переховувалися 14 людей, серед них четверо дітей (3, 4, 7 та 16 років). Вже три ночі діти і жінки спали в підвальному приміщенні. Ми зробили там запаси води, їжі, там було тепло, так як в Бородянці була електростанція. З чоловіками ми організували чергування біля будинку. Коли затихали бойові дії і авіаудари – виводили дітей на подвір'я, щоб подихали свіжим повітрям. Маленьку Софійку я, зазвичай, носив на руках, щоб в разі обстрілів швидко занести в підвал.

Ввечері 1 березня ми вийшли подихати повітрям і почули гул літака. Секунда – і він над дахом нашого будинку. Крик Софійки: «Ховайся!» я запам'ятав на все життя. Маєнька дитина вже знала, як страшно, коли з літака падають бомби, ракети в будинки, де живуть люди і як від цього стрибає наш будинок. Вона маленький свідок війни, як і її прабабуся Катерина, якій було майже 3 роки, коли розпочалася II-га світова. Вона ніколи не думала, що на долю її правнучки випаде таке ж випробування.

Цей літак пролетів дуже швидко в напрямку ресторана «У Саші» і там пролунав вибух. Ми ледве встигли сховати дітей в підвал, як знову гул літака. Було враження, що він пролетів ще нижче попереднього. Земля здригнулася. Знову вибух. Це були авіабомби. Я впав на землю, закривши руками вуха. Дякувати Богу, всі були в підвалі, адже цей вибух був метрах в 300 від нашої оселі. Настала тиша... Я вийшов за ворота і побачив, як в центрі все горить. Через декілька хвилин я почув автоматні черги та рух техніки по вулиці. Ми всі були дуже налякані і вирішили вранці терміново вирушати на Західну Україну до рідні.

Вранці 2 березня в центрі було ще два авіаудари в 7.47. Було знищено два 9-поверхових будинки.

Зібралися швидко. Бус я підготував ще звечора. Завантажили в будку матраци, стільці, ковдри, необхідні речі і вирушили в евакуацію. Виїхавши на дорогу, я побачив, як люди масово по-

кидають селище, ідучи пішки з дітьми, старі люди з палицями. Хто як міг рятувався від війни. Я підбирав людей в салон буса, доки вистачало місця. Загрузивши машину, вщент я виїхав у напрямку Тетерева – це був єдиний шлях евакуації на той час. Ми вирвалися з пекла. Адже стріляли по людях, які бігли по дорозі. Була небезпека попадання в колеса нашої машини. Я відчув полегшення, коли ми перетнули межу лінії вогню. Неспокій був на душі через те, що моя дружина не їхала з нами, бо її тата ми не змогли вмовити їхати і вона залишилася з ним. Але, побачивши всі жахи на дорозі, я зателефонував їй і сказав, що повернуся по неї, як тільки залишу людей в безпечному місці.

На Пісківському пункті прийому і подальшого відселення деякі мої пасажери вийшли. Решту я повіз на Львівщину. Невістку з онукою та її сестру з двома дітьми я завіз до родичів у Самбірський район. Там завантажився гуманітаркою, щоб допомогти Бородянці (вже на той час не було світла і води, магазини і аптеки знищені). Віз продукти харчування, засоби гігієни і ліки.

З березня в першій половині дня я повернувся в Бородянку. Гуманітарну допомогу розвантажити не було куди, так як лікарня евакуювалася в село Загальці. Поїхав туди. Розвантажили машину швидко в дитячому садочку, чути було вибухи неподалік.

Помчав додому, щоб встигнути вивезти дружину і тестя. Але батько категорично відмовився їхати. Дружина його благала, стоячи на колінах. Не допомогло. Сказав, що він вже старий, йому 96 років, а нам потрібно рятувати своє життя. Що сказати росіянам – він знає, тільки попросив залишити з ним собачку Ніку. Тато дійсно став нашим янголом-охоронцем: зберіг садибу від руйнації і мародерства. Мабуть, Господь допоміг йому зробити останню добру справу на землі, це була його батькова вдячність за теплу захищену старість з нами...

Довелося їхати без нього, попросили знайомих чоловіків Анатолія і Сергія наглядати за ним (чоловіки теж залишалися в Бородянці).

Ми забрали із собою ще дві сім'ї з дітьми і подругу дружини Людмилу. Знову поїхали єдиною можливою дорогою, це вже була дорога життя. З Бородянки вирвалися чудом. По машині стріляли. Дружина всю дорогу плакала, їй важко було прийняти рішення тата: і він, і домашні улюбленці залишилися у війні.

Дорога була складною через великий потік машин, які рухалися в бік кордону.

Зупинка на КПП, мокрий сніг, всі знервовані. Нікому не хочеться їхати з рідного дому. Скільки лиха принесла ця війна! Тисячі людей залишилися без домівок. А ще гірше, що багато загинуло у власних будинках, згорівши живцем. Я бачив, як палали будинки в центрі Бородянки. Ця картина стоїть перед очима і досі. Дві сім'ї ми довели до кордону, а самі з дружиною і її подругою поїхали до рідні.

Я дуже хотів бути корисним людям, а, маючи власний автомобіль, міг стати волонтером. Почав возити гуманітарні вантажі якомога ближче до лінії фронту. Завантажившись у Львові, вирушав у напрямку Бородянки, яка вже була окупована росіянами. Там йшли бої, стояли КПП, що не давало можливості потрапити в селище. Найбільший населений пункт, до якого можливо було доїхати, був Пісківка. Місцеве керівництво було в штабі. Мене розвантажили швидко, організовано. Голова ОТГ Луцков Володимир та його помічник Барчан Віктор організували прийом біженців з окупованих населених пунктів, розселення та подальшу евакуацію в більш безпечні місця держави та за кордон. Вони організували мені заправку дизельним паливом і я став постійно робити рейси на Пісківку. Кожного разу, їдучи з гуманітаркою, я надіявся потрапити в Бородянку, щоб дізнатися, як тато, що з будинком... Одного разу я зустрів людей – знайомих дружини, яким потрібна була евакуація за кордон. Я з радістю їм допоміг. Дружину я бачив дуже рідко, вона теж стала волонтеркою в евакуації. Моя дружина має чітку життєву позицію, завжди по максимуму робить для людей

і держави. Звичайно, що в такий складний час вона не була осторонь проблем, а активно включилася в роботу.

Неодноразово я був свідком того, як в Пісківку прилітали ракети і здійснювалися авіаудари. Знаючи що це таке ще з Бородянки, коли ми цілий тиждень жили в зоні бойових дій, я ніби вже не боявся цих вибухів. Аж не віриться, як людина швидко звикає до війни. Як таке можливе? Звичайно, страшно, бо не знаєш, куди прилетить і чи виживеш. Але все одно усвідомлюєш – життя продовжується...

Один раз за весь місяць мені вдалося зустрітися з дружиною, дітьми та онучкою. Зустріч була такою радісною, що від емоцій всі плакали. Слава Богу – всі живі!!! Дорогі і милі моєму серцю люди давали так багато наснаги і сили не здатися в такій жорстокій боротьбі із ворогом. На мить здалося, що війни немає, бо всі поряд, але з такого миттєвого стану щастя нас пробудила сирена повітряної тривоги...

Знову в дорогу. Знову небезпека і ризик для життя, але хлопцям на передовій ще важче. Я постійно про це думав, невпинно дякував нашим ЗСУ. Всі ми разом, кожен на своєму місці, наближаємо перемогу, дбаємо про свої сім'ї і майбутнє у вільній Україні.

1 квітня – радісна новина: після місяця окупації Бородянки ворога вигнали з нашого селища!!! Тікали вони через Білорусь зовсім не похідним маршем. Але стільки руйнувань я бачив по дорозі, якою їхав додому! Душа боліла споглядати ці картини: спалені машини мирних громадян, яких розстрілювали під час спроби евакуації, знищені будинки, АЗС, споруди інфраструктури... Спалена, знищена, понівечена моя рідна земля, руїни, прямо з асфальту виглядають нерозірвані снаряди... Серце калатається від страху, що я побачу вдома: чи живий тато, чи вцілів будинок... Ми не знали про долю тата, бо не було зв'язку...

Гуманітаку, яку я привіз, роздавав прямо на вулицях. Люди були безмежно вдячні за все, а особливо за хліб, якого не бачи-

ли цілий місяць. Доїхавши до воріт перед будинком, звернув увагу, що вони вибиті і закручені металевим дротом. Зрозумів, що тут були «миротворці»-росіяни. З обережністю зайшов на подвір'я, адже могли бути заміновані ділянки. Постукав у двері, ніхто не відчинив. Не знав що і думати, бо з татом залишалася собачка Ніка, вона завжди відчувала, як був хтось в дворі. Вона не гавкала. Ключі від дверей були у знайомих, поїхав до них. Але їх не знайшов. Вирішив влізти через вікно. Коли опинився в будинку – завмер. Тиша... Вона вражала. Пішов в кімнату до тата. Він лежав у зимовій шапці під двома ковдрами. Нахилився – живий!!! Дякувати Богу! Але вже в тяжкому стані, навіть не впізнав мене. Собака теж була поряд з ним під ковдрами: грілися разом, бо ні газу, ні тепла не було, а на вулиці мінус 10.

Як багато випробувань довелося пережити нашому 96-річному татові: за все життя, і за останні місяці земного життя. Один голодомор він пережив в 32-33рр, коли йому було 7 років. Потім війна і окупація, важкі повоєнні роки, недоїдав, ходив босий і голий практично. Мав контузію під час війни. І тут знову таке пережити... в таких літах... Він дуже любив читати книги. До речі, біля його ліжка лежала книга «Історія України. 2 частина». У тата гарні гени, він мав ще 2 сестри на Житомирщині. Одній з них, Мотрі – 98 років, а Надії – 94 роки. Обидві ще досить активні для свого віку жінки.

*Коваленко Федір Гордійович, 96 років.
Пережив голодомор і дві окупації,
учасник Другої світової війни.*

Тато був дуже охлявний. Я приготував суп і він з'їв зовсім трішки. Собаки і коти накинулися на корм і не могли відірватися. Вони теж натерпілися за цей місяць. Я був щасливий, що тато і тварини живі і будинок вцілів. Для того, щоб повідомити дружину, яка чекала від мене дзвінка у друзів в Закарпатті – я піднявся на дах 9-поверхового будинку (Паркова,4), бо тільки там можна було спіймати сигнал зв'язку. Дружина Оля плакала від радості, що всі живі. Я пообіцяв забрати її через пару днів.

Тато розповів мені, що до нього двічі приходили «миротворці» з автоматами. Росіяни щось запитали, але він не почув. Тому він їм сказав:»Стріляйте в серце мені, бо так жити я не хочу!» Вони пішли, але приходили ще. Собака кожного разу подавала сигнал татові, що чужі на подвір'ї. Він виходив і відкривав їм, бо інакше вони стріляли. У сусідів вибиті всі вікна.

В нашому будинку було дуже холодно. Тато не тільки мерз, але і не мав змоги митися. Тому я протопив камін, нагрів води і помив його. Він був дуже вдячний. А ще ми випили по 50 грамів коньяку. Батько зігрівся нарешті, попив чаю і заснув. Вранці попросив, щоб я показав йому центр селища. Він навіть уявити не міг, як зруйнували Бородянку авіаударами і обстрілами. Побачивши жахливу картину, сказав: «Це не війна – це знищення людей!». Страшенно засмутився, просто почорнів, якось на очах потух. І зрозумів, чому ми так наполягали, щоб він їхав з нами в евакуацію.

Я поїхав забрати дружину з Закарпаття, а тата залишив на друзів Наталю і Микола (переживав за його стан).

8 квітня в Перечині, де була моя дружина, при підтримці наших друзів Гаджега і Коносович, а також керівництва міста ми завантажили машину гуманітаркою для Бородянки. Місцевий бізнесмен з дружиною передали свіжого сала і м'яса під хліб з «Підкови», щоб наші земляки могли нормально поїсти після окупації. Ми були дуже вдячні всім жителям Перечину, які прийняли багато переселенців.

Додому вирушили дуже щасливі, адже дома найкраще, до того ж з багатьма гостинцями.

В дорозі ми мріяли про те, як відбудується все після війни, як заживемо знову радісно на рідній землі, тішилися, що всі рідні живими залишилися. Але недовго тривала наша радість. Дзвінок від друзів – тато помер! Він помер, сидячи на дивані і чекаючи нас. Ніби і не було тієї радості. Ще з дороги дружина почала організовувати поховання. Вирішили тата поховати біля мами на Житомирщині. Мама вже там 6 років, царство небесне їм обом...

Дорога печалі... Їхали цілу ніч. Незважаючи на комендантську годину, нас пропускали через КПП, бо дружина плакала і пояснювала ситуацію.

О 5.30 ми були вдома. Відкривши двері, ми побачили мертвого тата на ліжку, а на грудях у нього лежала собака. Вона не залишила мертвого господаря на самоті. Навіть люди залишають живих... Дійсно варто вчитися у тварин відданості, любові і вірності.

Війна продовжується, але життя не зупинити. Так як не зупинити нашу віру в перемогу і ЗСУ!

Бог на нашому боці і правда з нами! Слава Україні! Слава Героям!!!

Олена, смт. Бородянка

Olena, 37 years old, Borodianka town

**«Ми не хотіли вірити.
І не хочемо, не можемо»**

**«The only one thing which made
me calm is birds singing»**

*«Оленівка – 29.07.22.» за підтримки фонду «Оберіг відродження»
(смт. Бородянка.)*

When I got information that russians invaded homes and killed people, we decided not to wait for cruel 'guests'. We saw one military vehicles was going to our street and we left our home and ran to a field. We heard shootings and saw signal rockets, we fell down on the ground.. it was a dark and cold night. We stopped and decided to wait for the dawn to see where to move on. Close we heard voices and saw some silhouettes of two men who were setting a tent. Enemies... We started to crawl... Thanks God, they didn't notice us. We rescued! We stopped at a car parking in a security house. My husband decided to come back home to take a car. I was praying all time... then I heard explosion. The house moved and jumped.. later I understood an enemy plane fell down 50 meters from that place...

Мене звати Олена і я викладач англійської мови. Я обожаю свою роботу, завжди хотіла працювати, говорити англійською, вчити дітей, моє життя було чудовим, я насолоджувалась кожною миттю. Але в один момент все змінилось...

Двадцять четвертого лютого ми з чоловіком прокинулись дуже рано і, як завжди, вирішили перевірити соціальні мережі. Ми побачили величезну кількість постів про вибухи в різних містах України. Я не зрозуміла, що відбувається, я була шокована. Ми ввімкнули телевізор і почали аналізувати інформацію. «Щось відбувається. Щось дуже страшне,» – наша перша думка. Ми не повірили, не могли, не хотіли вірити у це. Але за кілька хвилин ми дізнались про ситуацію в Гостомелі. Ми не хотіли вірити. І не хочемо, не можемо.

Ми швидко зібралися і поїхали на заправку, де вже нас чекала довбезна черга, машини метушилися, їхали у різні сторони. Нас попередили про небезпеку і ми з чоловіком вирішили заночувати в моєї сестри. Наступного ранку ми вернулись до Бородянки.

Ми облаштували підвальне приміщення у випадку, якщо доведеться спуститись. Облаштували кімнати в квартирі, постелили матраци, зафіксували вікна. Але досі не вірили... Ніхто не вірив.

Ми намагалися не звертати уваги, пару днів жили, точніше, намагались жити, як раніше, але...

Колона. Проїхала величезна кількість танків, земля гуділа, будинки тряслись, ми вже були в підвалі... Молилися за життя. Єдине, що мене заспокоювало – це спів пташок. Немов надія, надія на щось хороше..

Ми могли піднятися до квартири, перекусити, попити чаю, трохи відпочити.

Техніка досі їхала, навіть не вдається порахувати, скільки сотень ми могли бачити. Танки, БТри, гради...

Першого березня надійшла інформація від ДСНС, що військові заходять до квартир і розстрілюють людей. Ми вирішили втікати.

Ми взяли важливі речі, документи, тихенько спустились і вирішили трохи зачекати на вулиці, в нашому дворі. Але це було дуже небезпечно, тому ми, налякані, пішли в поле, щоб нас не зачепило. Ми чули постріли, бачили сигнальні ракети, було дуже страшно... Ми залягали в траву, на землю...

Я побачила заправку, сказала чоловікові, що треба йти туди. І ми пішли до траси, бігли, повзли. Йти було дуже важко, ми пошкодили деякі частини тіла. Не критично, але багато подряпин, падінь... Але ми не могли зупинитись. В нас не було вибору.

Недалеко від дороги ми прилягли, накрились ковдрами і почули, а пізніше побачили двох хлопців. Вони, мабуть, щось перевіряли, і ми не знали, що вони тут роблять. Ми мовчали, майже не дихали, щоб на нас не натрапили. Але сидіти на місці також було небезпечно.

Ці хлопці розклали намет, ми зрозуміли, що то вороги... І почали повзти. Дякувати Богу, ми дійшли до траси, перейшли до рогу, я знала, що звідси недалеко до Загалець, сусіднього села,

і я почала дзвонити всім контактам, що були в телефоні, аби нас зоорієнтували в просторі, адже було темно, ми не розуміли, в яку сторону треба рухатись далі.

Четверта ранку. Я нарешті додзвонилась до одного знайомого, і він підказав нам шлях. Ми дійшли до однієї бази, охоронець нам допоміг, зробив кави, в нас було місце для ночівлі.

Вранці мій чоловік пішов додому забрати валізи і машину, аби виїхати звідси. Я молилася за його життя... І вмить я почула гучний вибух, потім ще один, пізніше ще...

Я спустилась вниз, взяла свої речі, аби дізнатись, що сталося. Взяла телефон, побачила кілька дзвінків від чоловіка і вже знала, що збили ворожий літак. Побігла в поле...

Переборюючи хвилювання за рідну людину, намагалась додзвонитись до друзів, аби чути чийсь голос. Але врешті повернулась до бази і ми з чоловіком зустрілись. Запропонували охороннику бази виїхати з нами, але він відмовився, він мав виконувати свій обов'язок...

Ми їдемо. І не лише ми – багато машин також тікали з цього пекла.

І врешті доїхали до Радомишля. Там ми і ще кілька сімей зупинились на кілька днів. Запаслись речами, їжею, дровами, купили деякі продукти в найближчому магазині.

Іван, с. Загальці

Ivan, Zahaltsy village

«Ніколи не прощу такого звірства і наруги»

«I will never forgive such cruelty and atrocity»

Сім'я Пилипенко 50 років по тому

I and my wife suffered two weeks of occupation. That was a typical day, but the last one for my wife. We lived for 50 years... She was russian. Why did they kill her? russians insisted to speak only

russian, robbed homes, killed civilians. I found my wife in the yard, my niece was at the gate... Because of mining, I buried the bodies in the yard. She was russian and she was killed by russians. They came to liberate and killed! My life has no sence. I will never forgive!

Ми з дружиною Зінаїдою були два тижні під окупацією.

Російські військові, які поводитися в селі Загальці як господарі, ходили по садибах, забирали все, що подобалося з будинків і дворів. Іноді забирали чоловіків і жінок на допит в свій штаб, який вони обладнали в будинку біля магазину в центрі селища. Мого сусіда побили так, що він помер. Причиною побиття стало те, що вони з дружиною стали свідками мародерства окупантів.

Село було постійно під обстрілами, тому ми практично весь час сиділи в погребі, де було сиро і холодно. Зробили собі запаси води та їжі, настелили матраців та ковдр на дерев'яних дошках. Так і прожили всю окупацію.

Той роковий день був одним з багатьох. Ніби звичайним. Але вояки російської армії (буряти, кадірівці, росіяни) почали збиратися в центрі села. Ми насторожилися, бо не розуміли, що відбувається. Зв'язку не було, а по вулицях люди не ходили, бо вбивали просто за неправильний погляд. Їм могло не сподобатися будь-що, говорити вони примушували тільки російською.

Я зайшов у будинок взяти одяг, щоб одягнутися тепліше, а дружина пішла до племінниці Галини, яка живе поряд з нашим будинком. І тут я почув автоматну чергу, потім ще одну... Розгубився. Не зрозумів, звідки постріли. Вийшов на подвір'я і побачив, як з двору племінниці вийшли російські солдати. Відчув щось неладне, зазирнув у сусідній двір. А там... біля воріт лежала племінниця, вбита в потилицю автоматною чергою. Можливо, вона їм щось сказала і це їм не сподобалося. Свідків не було. Але склалося враження, що для вбивства їм не треба було ніяких причин. Вони просто холоднокровно вбивали мир-

них людей, як і цього разу. Я завмер, стояв в шоці як вкопаний, не міг поворухнутися. І раптом побачив кривавий слід, який вів за сарай. Я пішов туди, а там лежала моя дружина. Її вбили як і племінницю. Автоматною чергою в потилицю. На ній була червона від крові хустка, я перевернув тіло на спину і побачив як з черепа повилітали мізки... Моя Зіночка, який жах!!! Нелюди, за що? Мою ріднесеньку людину, літню жінку, з якою ми прожили більше 50 років, ці оскраженілі варвари так по-звірськи вбили... Я плакав і збирав в хустину її мізки... Що робити? Поруч ніхто не жив, всі виїхали. Вийшов на вулицю, вирішив піти до місцевого духівника. Разом з ним і ще одним знайомим ми завантажили жінок в тачку та повезли до будинку, щоб підготувати до поховання. Порадилися хоронити наступного дня.

Вночі не спав... думки... спогади... Згадав, як ми познайомилися із Зінаїдою на танцях в Будинку офіцерів. Я служив у Росії, вона була росіянка. Закінчила академію і погодилася їхати зі мною в Україну. Відгуляли весілля, працювали, не покладаючи рук. Народилися дві доньки – Ольга і Оксана. Жили дружно, навіть жодного разу не посварилися. Знову плачу...

Шкода, що наші доньки не змогли навіть попрощатися з мамою...

Вранці росіяни вийшли із села. Прикро, що всього один день Зіна не дожила до звільнення від окупації. Не могли знайти домовину. Допомогли знайомі. Поховали біля будинку, бо на цвинтарі не дозволяли через замінування.

Чому така доля несправедлива? Адже мою дружину росіянку вбили росіяни, які прийшли «визволяти» її... Від чого визволяли? Від життя? Ніколи не прощу їм такого звірства і наруги. Життя для мене втратило сенс. Дякувати Богу в мене залишилися доньки та онуки. Не думав, що на їхню долю випадуть такі тяжкі випробування.

Якби я знав як пришвидшити перемогу – все б зробив від мене залежне...

*Як змінилася наша країна,
Вся зруйнована, сіра та димна.
І поля твої темні і кручі,
Після вогнища вражої тучі.*

*Тебе милу, рідненьку, квітучу,
Полонили смерті несучі.
Де ступали їх вражії душі,
Лише біль та смерть неминуча.*

*Материнські змінила обличчя,
Та сльозами укрила їх лиця.
Розірвала серденько на шматки.
Розлучивши дитину і мати.*

*Та не станемо ми на коліна,
В нас **ВЕЛИКА** та **СИЛЬНА КРАЇНА!**
І народ наш **ЄДИНИЙ, МОГУЧИЙ!**
Заверне тебе враже за кручі!*

Світлана Бондаренко

Олександр, смт. Бородянка

Oleksandr, Borodianka town

«Мрію, щоб ми перемогли цю орду»

«I dream about time we win this horde»

After a couple of hours of staying in a cellar, I was gone to interrogation.

I am walking and thinking, what they will ask... it's the 21 century, I am on my land, and they came like a wild tribe and humiliate us. The interrogation was led by FSS (federal security service of Russia) officers. They ordered to name the military base where I was serving in USSR. I answered it was 11 tank division. It was an unexpected question «Were you waiting for a Russian army?»

From Russian side it's the hybrid war without rules with lots of lies. Russians became my enemies.

Двадцять четвертого лютого, коли йшли бої на околицях Києва, я ще їздив на авто по вулицях Бородянки. А от наступного дня по об'їзній дорозі почали йти колони російської техніки. Війна, про яку ми знаємо ще з 2014 року, прийшла на мою маленьку батьківщину, де я народився та живу вже не один десяток років. Було чути автоматні черги, люди почали хаотично їхати в різних напрямках з Бородянки. Машини утворили затори на дорогах. Часті телефонні дзвінки від знайомих та близьких. За два дні, 25 та 26 лютого, було спалено на вули-

ці Центральна, пострілом з БМП, чотири оселі людей. Цивільні люди, які не несли ніякої загрози окупантам, були цинічно знищені. В одному із будинків загинула вся родина – шестеро людей, серед них маленька дитина, два роки.

Бородянська самооборона встановила блокпост біля школи № 1. Через цей блокпост прорвалась невелика колона російської техніки, яку учасники самооборони почали знищувати. Був бій. Просування окупантів на деякий час, зупинили. А потім, в той же день, з артилерії росіяни знищили адміністративні будівлі суду, музичної школи та селищної ради, що були розташовані поблизу блокпосту. Місто палало у вогні.

Так як я офіцер у відставці і маю досвід військової справи, то, зрозуміло, що хотів допомогти обороняти нашу землю від окупантів. Але дружина мене дуже просила не залишати її саму. На моїх плечах була відповідальність за маму після інсульту, вона була паралізована, сестру-інваліда та тещу, яка теж має інвалідність та погано пересувається.

Першого березня, після авіаудару по центру Бородянки, вибуховою хвилею у нашого сусіда знесло фронтон. Ми вирішили, що нашим дітям краще виїхати в безпечне місце, а нам залишитися у приватному будинку на вулиці Б. Хмельницького.

Звичайно, було складно, так як в будинку три особи з інвалідністю, а аптеки, магазини, ринок вже були знищені рашистами. До 8 березня ще було світло і газ та можливість зігрітися і приготувати їжу. Дев'ятого березня ми вимушені були перейти в будинок сина на вулицю Незалежності, 23, так як там був газ. Весь період окупації ми жили там.

Бородянка залишилась без керівництва. Ми з сусідами ходили до церкви, щоб взяти хліба та продуктів. Дякувати Богу, отець Віктор Талько був на місці і допомагав людям виживати в складний час. Поруч з церквою, в школі № 1, був штаб російських військових, а на стадіоні була служба ФСБ. Пізніше в Бородянці з'явилися якути – морська піхота. Вони ходили і по-

переджували місцеве населення про умови комендантської години, правила пересування вулицями та інше.

Евакуація людей проводилась від церкви. Примусово нікого не вивозили. Люди навіть штовхались, щоб сісти в автобус. Відправляли на Радомишль, Житомир та Білорусію. Автобуси з людьми їхали у супроводі двох машин – місцеве МНС і російське авто з військовими. До колони дозволяли приєднуватись людям на власному транспорті.

9 березня я і мій сусід Севрук поїхали на веломашинах на вулицю Хмельницького за молоком, борошном та памперсами для мами. На зворотньому шляху заїхали в церкву, взяли там по хлібині і вирушили додому. В районі колгоспу нас зупинили окупанти. Надівши нам на голову мішки, закріпили їх скотчем, пред'явили нам звинувачення в тому, що начебто ми є корегувальниками вогню.

Допит проводили білоруси. Били. Запитували нас відносно пенсії та скільки це буде в білоруських грошах. У них була практично вся інформація відносно мене. Готувались до війни добре, подумав я, склад сім'ї, військова служба, місце роботи, зброя, все це було у них в базі. Після допиту нас опустили в яму, розмір якої був приблизно 2м x 2м та глибиною десь 2,5 метри. Поставили над нами охорону. Було холодно і сиро. Тіло тремтіло. В ямі ми були вдвох з сусідом. Я попросив щось дати для зігріву. І на наше здивування башкир кинув нам пінопласт і ковдру. В туалет не пускали, тому приходилось ходити під себе. Яке приниження. Ми ж люди, що за варварські методи? Так всю ніч ми були в ямі.

Вранці нас витягли з ями, зняли мішки та дали поснідати. Це була каша і горох. Башкири відносились з повагою до людей похилого віку. Навіть не били нас, але росіяни ненавиділи із зв'язкою люттю. Телевізійна пропаганда зробила свою справу. Колись братній народ став ворогом і вбивцею.

Знову одягли мішки, замотали скотчем шию і вивели до машини. Повезли в фільтраційний табір. Водій по дорозі озвучив для офіцера, що проїхали Берестянку. Машина зупинилась через п'ять хвилин і ми зрозуміли, що знаходимось в с. Шибено.

Завели в підвал, там перебували чоловіки, яких взяли в полон в лісі на полюванні біля Клавдієво. Вони розповіли, як над ними знущалися: роздягли догола та прив'язували до дерев у лісі, били, принижували як могли.

Нас роздягнули повністю. Провели огляд, шукали татуювання, сліди від носіння зброї. У мене на шиї був золотий ланцюг з хрестиком. Дякувати Богу, не забрали. Мішки не знімали. Я чув, як десь недалеко тихо розмовляли дві жінки. Мене повели в підвал, а куди повели мого сусіда, я не знаю.

Через декілька годин перебування в підвалі мене повели на допит. Іду і думаю, що за допит, на вулиці 21 століття, я на своїй українській землі, не несу загрози росіянам, а вони принижують, прийшовши як варвари на мою територію. За що нам таке випробування? Таке враження, що ми повинні страждати, щоб комусь приносити задоволення. Не було правди в світі і, мабуть, не буде!

Допит проводили офіцери ФСБ. Наказали назвати військову частину, в якій я служив. Я відповів, що це була 11 танкова дивізія. Вони сказали, що зараз ця дивізія на території України. Було несподіване питання: чи чекав я на російську армію і чи мені подобається їхня присутність? Звичайно, я не зміг одразу відповісти. Я відчував на собі відповідальність за своїх рідних. Як кожна людина, хотів жити. Через мить автомат був у мене під горлом. «Так, чекав!» -- сказав я. Зброю опустили. Знову питання про те, чому в 1993 році я виїхав з Росії. Я відповів, що був командиром ремонтної роти і в мене в підпорядкуванні було 30 чеченців, і так як військове керівництво давало вказівку іти воювати в Чечню, я не зміг вбивати людей і виїхав до України. Після моїх слів чеченець, який був присутній на допиті, дав мені

пачку цигарок. І сказав, що українець – молодець, а ви росіяни – козли. Після допиту повідомили, що у них немає жодних претензій до мене, що начебто вони помилились. Завезли мене машиною до блокпосту. Я не міг повірити, що відпустили.

Знявши мішок з голови, попередили, щоб мовчав про полон.

Їду додому, дякую Богу і янголам за спасіння. Безперечно, мої слова про те, що я чекав росіян, були брехнею, для того щоб жити і допомогти своїм рідним, які без мене не зможуть обійтись.

Прийшовши додому, я побачив заплакані очі моїх жінок. Ми всі обнімались і були щасливі від того, що я залишився живим. Сусіда і досі не було вдома. Я не знав, що сказати його рідним. Залишалось чекати його.

У мене багато друзів в Росії, але після цієї війни я відфільтрував своє спілкування. Залишились справжні, ті, які реально розуміють ситуацію і співчують нам. Це неможливо пробачити! Ця війна без правил, вона брехлива і гібридна. Мрію, щоб ми перемогли цю орду і ніколи більше вони не прийшли на нашу українську землю. Росіяни для мене стали ворогами.

Тетяна Білошицька, с. Загальці
Tetiana Biloshytska, Zahaltsy village

**«Якщо запитаете, чи можна таке простити,
то скажу вам прямо: нізащо!»**

**«If you ask if it's possible to forgive,
I will answer. Never!»**

Зруйнована будівля в селі Загальці

If barbarians find our army militaries things in that house, can you imagine what they will do with our village and how many victims can be? In the house there were really a lot of Ukrainian soldiers things, such as backpacks, a laptop, clothes, bags with ammunition, 2 clips for a Kalashnikov rifle and an anti-tank grenade 'fly'. All things were hidden in the yard, dug and covered with garbage. Next day russians came but found nothing.

Our village is rescued! Our people are strong, free and brave! Together to our victory!

Мене звати Білошицька Тетяна Миколаївна. Під час окупації російськими військами (в складі яких були і кадірівці, і білоруси, і буряти) нашого села Загальці, Бучанського (до 2021 року Бородянського) району Київської області, я нікуди не виїжджала, не тікала, а була вдома, в своєму селі, на своїй землі і своїми очима бачила все, що тут відбувалося.

Важко передати словами те, що довелося пережити: ревище літаків- бомбардувальників, вибухи снарядів, авіабомб, стовпи диму і полум'я, які піднімалися до неба на місці влучань у помешкання моїх односельців. Все навкруги вибухало, рвалося, тріщало, свистіло, ревіло, палало і диміло.

З переляку де я тільки не ховалася: і на кладовищі, і під столом, і за кладовищем в канаві, де копають пісок, і під плитою, і в погребі, і з собакою в туалеті.

Я сьогодні розповідаю, а в мене і досі мороз по тілу від спогадів про дні окупації нашого села та жахів, які мені довелося пережити.

Про просування російських військ в бік нашого села мене і моїх односельців 17 березня попередив мій племінник. Прийшов у погріб свого батька і каже: «Люди добрі, тікайте хто куди може, бо сюди йдуть російські солдати і будуть робити зачистку села». Йому про це сказали наші хлопці, які ще з 7 березня охо-

роняли село. Вони в кінці вулиці Свободи поставили свій БТР і, перебуваючи на чергуванні, заходили в хату до мого племінника, щоб перекусити, а його хата була поряд з будинком мого зятя.

Того дня молоді люди та жінки, які ще залишались на той час у селі, поспіхом виїжджали, хто як міг. Мій зять також виїхав, а я разом зі своїм другом Ігорем перейшла в погріб свого зятя на вул. Свободи, 16 (я вже згадувала, що цей будинок знаходився поряд з будинком по вул. Свободи, 14 мого племінника, до якого часто заходили наші військові). Наступного дня, 18 березня, в селі вже з'явилися рашистські окупанти і на вулиці Свободи почалися запеклі бої між нашими і російськими військовими. З усіх сторін лунали вибухи, стрілянина, грукіт, палахкотів підбитий БТР. Одним словом – жах.

На другий день, після бою і перестрілок, наші військові відступили. Ми весь цей час перебували в погребі і так вже нас всі ті події дістали, що ми з Ігорем вирішили вийти з погреба. Це вже було 20 березня.

Сіли на велосипеди і поїхали в кінець вулиці Свободи до будинку мого друга, а там, залишивши велосипеди, пішки побігли в канаву. Треба було десь сховатися, бо навкруги летіли снаряди і було дуже страшно, а тікати нам вже не було куди, бо ми були оточені окупантами з усіх сторін.

Сидимо ми в канаві і бачимо, як зі сторони Бородянки, через село Хутір Гай, їде російський танк і повертає до канави, в якій ми сиділи. Я вже подумала, що нам тут буде кінець. Але танк на нас не поїхав, а розвернувся і 5-6 разів вистрелив в сторону пойми Мачуниця, бо саме туди відступили після бою наші військові. Звідти було чутно автоматні перестрілки наших хлопців з кадірівцями, які стріляли зі сторони сусіднього села Дружня.

Після тих пострілів з танка все стихло, перестрілка скінчилась. Мені було моторошно від думки, що наших захисників вже, можливо, немає в живих.

Ми лежали в тій канаві і боялися піднятися. Приблизно через півгодини я визирнула із схованки і побачила, як з танка, який

стояв від нас на відстані не більше 200 м, вилізли 4 чи 5 рашистських вояк і пішли оглядати те місце, куди вони стріляли, сподівались, певно, побачити знівечені тіла наших військових.

Пізніше повернувся до цієї історії, але можу сказати вам радісну звістку: не побачили вони там ні 200-х, ні 300-х.

Спостерігаючи з канави за рашистами, я побачила, як танк розвернувся і поїхав у напрямку Бородянки. Ми з другом ще посиділи в канаві доки все не стихло, а потім повернулись назад у погріб. Півночі ми не могли заснути. Моя жіноча інтуїція мені ніби підказувала, що в будинку мого племінника, до якого заходили наші хлопці військові, можуть бути якісь речові докази.

Кажу своєму другові: «А якщо загарбники знайдуть в тому будинку речі наших військових – уявляєш, що вони зроблять із нашим селом і скільки може бути жертв?»

Попросила Ігоря розбити вікно, залізти в хату і все обдивитися (взяла на себе відповідальність перед своїм племінником за розбите вікно, знала, що все відшкодую).

Як я і передбачала – в будинку було багато речей наших військових: рюкзак, ноутбук, одяг, сумка з патронами (приблизно відро), дві обойми для автомата Калашникова і «муха». «Як добре, -- подумала я, -- що ми вчасно зайшли до цього будинку!»

Незважаючи на те, що нам було дуже важко, ми всі ті речі військових винесли з будинку і заховали. «Муху» загорнули в клейонку і закопали в канаві, патрони я віднесла до свого будинку і закопала на подвір'ї за собачою будкою, а рюкзак і одяг (навіть шкарпетки наших хлопців), склавши все в мішок, винесли на подвір'я і засипали різним сміттям.

Вже на другий день до того будинку прийшли окупанти, розбили вікно з іншої сторони будинку, відкрили двері і зайшли в будинок. Нічого там не знайшовши, вони ще декілька днів обстежували все навколо тієї хати, і до того ж ходили по вулиці з двору в двір, з хати в хату і всіх кого бачили запитували про українських військових.

Було дуже-дуже страшно, але нас заспокоювало те, що вони нікого і нічого не знайшли.

А ще оті російські солдати ходили по дворах і змушували наших людей писати на своїх дверях «Люди» і вивішувати білі ганчірки. Демонструвати капітуляцію. Я сама собі сказала: «Ні! Ніяких ганчірок я вивішувати не буду!» І не вивішувала. Я живу в своїй хаті, в своїй Україні, на своїй землі і я впевнена в собі. Ні перед ким я не збираюся капітулювати.

Загалом, я не боюся погроз, але одного разу я все ж злякалася. Їду я на велосипеді до свого друга в кінець вулиці, аж раптом на перехресті йдуть четверо російських військових: двоє з них в тачці везли свого пораненого солдата, а двоє з автоматами йшли поряд. Один з них, побачивши мене, навів свій автомат прямо на мене. Я тоді дуже перелякалася і промайнула думка: секунда і мене нема (в селі часто вбивали людей на вулиці). Він клацнув тим автоматом раз і вдруге, але все-таки не вистрелив. Я з того переляку хутко поїхала далі своєю дорогою. Мабуть у мене дуже сильний мій ангел-охоронець, бо він мене вберіг цього разу і завжди оберігає. Ще мені було одного разу страшно, коли до мого двору прийшли двоє російських солдат. Постукали в хвіртку, я швиденько відкрила (вже знала, що не відкривати не можна: зразу ж будуть стріляти), і запитують мене: «Ви медик?» Уточнюю, що вони від мене хочуть. Вони дають мені в руки листок паперу, на якому написані назви ліків і говорять, що їм потрібні такі ліки. Я почитала назви тих ліків і сказала їм, що деякі ліки з переліку у мене є, я можу їм віддати, а інших -- немає. Тоді один з них запитав, чи є в нашому селі аптека, і якщо є, то чи можу я з ними туди піти. Кажу їм: «А в мене є вибір? Піду, якщо треба».

Вони мені сказали, що ліки потрібні не їм, а двом нашим літнім жінкам, які лежали там, де стояв їхній БТР. Одній з них більше 90 років, а іншій більше 70 років і друга онкохвора. Вони начебто для них шукали ліки, а не для себе.

Привели мене оті російські солдати в двір, де стояв їхній БТР. Бачу картину: сидять за столом «асвабадітелі» Ю схожі на

паханів з тюрми, п'ють пиво, їдять, смакують цукерки вкрадені... Така гидота. Не армія, а зборище мародерів. Поряд багато машин крадених у людей з хутора, трактор. А потім один з них питає: «Що ця тьотка тут робить?»

Кажу – самі мене сюди привели, щоб в аптеку їхати чи йти. Вони завели БТР і запропонували їхати на ньому. Я відмовилася. Взяла велосипед, який стояв поряд, і поїхала. В аптеці майже нічого не було, бо вона була відкрита і розграбована. Я зрозуміла, що ситуація не на мою користь і все ж запитала, чи можу їхати додому. «Можна» -- відповідають. Я розвернулась, їду на велосипеді додому, а вони їдуть за мною на своєму БТР. Подумала тоді: а що як вони мені в спину стрільнуть? Страшно було, але сама себе заспокоїла: будь що буде! Їхали вони за мною, їхали, а потім повернули в сторону с. Нова Буда. Приїхала додому, а мій друг Ігор вже і не сподівався мене живою побачити, бо знав, що могли вбити, дуже переживав. Я ж пожартувала, що хай вороги мене бояться, а не я їх, бо в мене сильний ангел охоронець.

Ще був один випадок. 28 березня кадірівці з росіянами ходили по хатах і до мене прийшли. Запитали, чи нікого не переховуємо. Кажу: «Заходьте, дивіться». Зайшли до хати два кадірівці попереду, потім я, мій друг, а позаду ще двоє росіян. Походили по кімнатах, взяли паспорт, телефон, запитали, чи були тут українські солдати. Треба було щось відповідати і я вигадала на ходу, що тут жив раніше наркоман і п'яниця, а його батько кудись його вивіз. Що перше на думку прийшло, те і сказала, щоб не задавали більше таких запитань.

Потім я їм ще показала гараж, сарай, вони все оглянули, переконались, що там нікого немає, розвернулись і пішли.

А вже 31 березня і я, і всі мої односельці спостерігали із-за своїх загорож за рашистами, які з усіх дворів витягували автомобілі і все що могли, грабували жителів і поспіхом виїжджали з нашого села. Насправді по всьому селу було дуже багато розбитих і спалених автомобілів наших односельчан.

1 квітня наші люди повиходили на вулиці, щасливі від того, що стало тихо, що в с. Загальці вже немає ні росіян, ні кадірівців, ні білорусів з бурятами, і немає вже того БТР, який стояв у дворі. І хоча не було тоді в селі ні світла, ні газу, ні інтернету, але люди -- як веселка після дощу -- сяяли щастям! Обнімаються, радіють, дякують Богу.

Я теж, не приховуючи радість, 1 квітня поїхала провідати своїх сватів, і планувала ще провідати свою подружку, яка жила на іншому кутку села, але, як з'ясувалось, мою подружку 31 березня застрелили російські військові. Вони це зробили тільки за те, що вона перед ними закрила хвіртку свого двору. Хотіла втекти, але ворожі кулі отих негідників, наздогнали її ззаду, прострелили голову, шию і спину. Жінку, якій вже майже 70 років, застрелили у своєму дворі, прямо за хвірткою. А крім того, разом з моєю подружкою і колегою, яку звали Мартей Галина Григорівна, в той же день застрелили ще й тьотю Зіну, яка дружила з моєю подругою, і часто приходила до її дому. Від сусідів моєї подружки я тільки 3 квітня довідалась про ці страшні події. Сусід розповів, що він закопав тіла Галі і тьоті Зіни прямо за сараєм на городі. Прикопав, бо вже тепло. Пізніше приїхав син Галі, щоб захоронити.

Якщо запитате, чи можна таке простити, то скажу вам прямо: нізащо! Це таке жахіття, про яке навіть говорити важко і простити неможливо.

А зараз повернусь до розповіді про наших хлопців військових і їхні речі, про які я розповідала на початку своєї історії.

1 квітня я вже знала, що наші військові розташувалися на території ПМК-15 і тому прийшла туди, запитала, хто командир. Його я привела на подвір'я і показала, де заховані всі ті речі, які ми сховали з будинку.

Звичайно ж, військові всі ті речі забрали і дуже мені дякували за збереження їхніх речей.

А потім через пару днів приїхали ті наші хлопці, про яких я розповідала раніше (коли танк стріляв у їхній бік) і з'ясувалось, що всі вони живі! Ми обнялися з ними на radoщах. Кажу

їм: «Слава Богу, що ви живі, я просто дуже вірила і молилася. Певно, Бог почув мої молитви».

Тоді після бою, коли все втихло, мені дуже хотілось самій піти і подивитись, що там і хто там, але я боялась через оті жабки або розтяжки розкидані.

Один з наших односельців, Степан Ситник, підірвався на розтяжці і йому відірвало ногу. Його родичі дзвонили мені і запитували, що робити. Я їм розказала, що потрібно було робити, бо я про таке знаю від хірургів, але врятувати його не вдалося. Він помер за добу, ногу то вони йому відрізали і все правильно зробили, але потім не було можливості вивезти його з окупованого села до лікарні.

А от інші хлопці, які приходили до мене по допомогу – вижили. Пам'ятаю, як вже окупанти зайняли наше село, прийшов до мене один чоловік з наших, якому осколком пробило литку. Попросив врятувати. Я надала йому першу допомогу і порадила швидко добратися до лікарні. Його встигли відвезти до Радомишля, врятували ногу, і він мені дуже дякував за те, що я надавала йому першу допомогу. Ще одного чоловіка я врятувала вже після звільнення села, 1 квітня. Тоді я вже могла без перешкод поїхати на іншу вулицю, куди мене покликали подивитися хворого. В нього в обох ногах були 4 осколки, вже почали рани гноїтись. Я встигла йому допомогти, обробила рани, дала антибіотик. А через три дні його родич завіз в лікарню і ноги залишилися цілими. Звичайно, мені той чоловік дуже дякував. І я була щаслива, що багатьом людям була корисна в такий складний час.

Михайло, 19 р., смт. Бородянка

Mykhaylo, 19 years old, Borodianka town

**«Жах тривав до 31 березня,
потім вони звідси зникли»**

**«That horror lasted till 31 March,
after they disappeared»**

З 24 лютого по 1 березня я зі своєю родиною перебував у нашій квартирі. Всі ці дні ми бачили, як по нашому селищу їхали колони російських військ, чули, як вони стріляли по житлових будинках. З 2 березня ми покинули нашу квартиру і тимчасово поселилися до знайомих моїх батьків. Впродовж 1 березня я пережив страшне: удар перших ракет (це було приблизно о 13:00 годині), другий удар ракет (о 20:00 годині), ніч в переповненому і задушливому підвалі. В підвалі було багато людей, всі вони були жителями мого і сусіднього будинків.

2 березня, під ранок, ми вже були у знайомих моїх батьків, і того дня ми переносили речі з нашої квартири до нового місця нашого перебування (робили для того, щоб їх не вкрали мародери, бо тоді їх було багато). І там я перебував усю окупацію. Харчів і засобів особистої гігієни в нас було небагато, доводилося економити, та в разі потреби з нами ділилися наші опікуни і сусіди по вулиці. Проблем з водою в нас не виникали, так як у нас була криниця.

8 березня зник мобільний зв'язок, але новини ми дізнавалися через радіо. Пам'ятаю, як до нас заходили російські військові з обшуком. Вони просто зайшли в дім, подивилися на

все і мовчки вийшли. В той момент я не відчував страху та й не знав, чи варто було боятися. Очікував, що коли вони прийшли до нас, то почнуть творити щось жахливе. На щастя, все обійшлося.

Також я був свідком того, як російські війська стріляли з крупної зброї з вулиць мого селища. Вони стріляли з різної військової техніки: танків, САУ, РСЗО і інших. Стріляли переважно в бік сусідніх селищ, так як гадали, що там перебувають наші військові. На початку все це лякало, та на середину місяця в окупації я до цього всього звик, навіть не реагував на всі ці постріли.

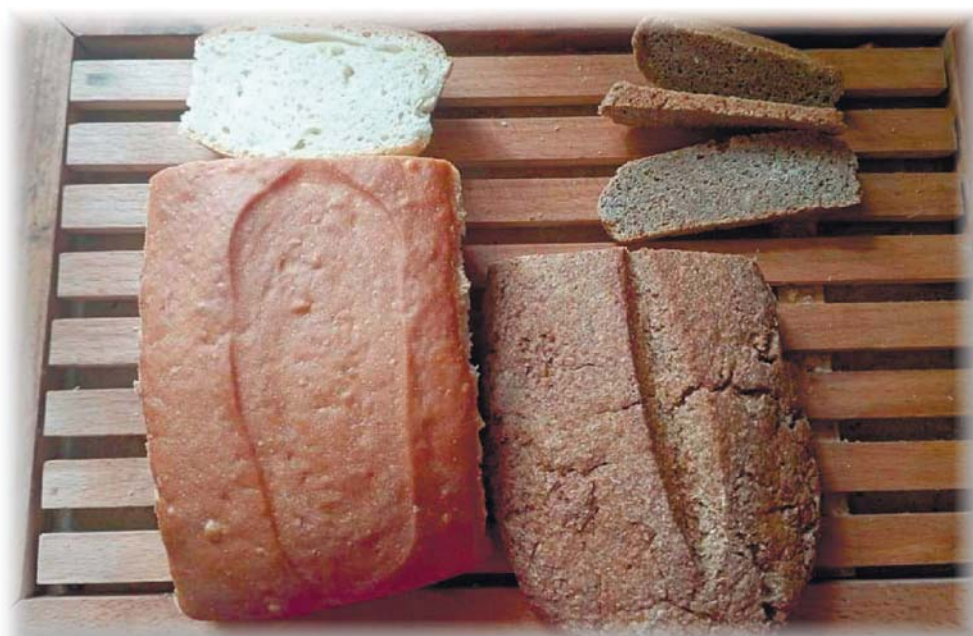
Такий жах тривав до 31 березня, потім вони звідси зникли.

Науменко Людмила, с. Пилиповичі
Liudmyla Naumenko, Pylypovychi village

«Моя найбільша мрія – це Перемога!»

«My biggest dream is our victory!»

Хліб, який випікали селяни під час окупації в селі Пилиповичі

When electricity disappeared, our self-defence participants found a generator, made a mill and started to bake bread. People kept together, helped each other, shared food. 3 March 2 warriors of our army died, they were taking women with newborns from hospital. russians wrote a message «Take your heroes!» The bodies of our defenders were mutilated much. They were killing without sorrow. Soon they hit a volunteer from a granade launcher, a man was a father of 12 children, who was delivering bread to Pylypovychi village...

During occupation we lived by a schedule, we knew, when russians were patrolling and shooting. Local gypsies helped to watch enemies locations and gave information to our village headquarter. During occupation there were more than 800 people, among them there were 30 kids and recumbent people.

Thanks God I am alive. My close people and villagers are alive too. We will survive! We will rebuild everything! We will win!

Ми прокинулися о шостій годині ранку. Зайшла моя мама і сказала: «Діти! Війна...». Ми не повірили. Вирішили їхати на роботу в Бородянку. Навіть коли побачили гелікоптери, не вірили. Було чути постріли з боку Гостомеля, їхали колони з людьми, евакуація. Хаос.

Мій чоловік і я думали, що не буде повномасштабного вторгнення, але двадцять шостого лютого пішли великі колони військової техніки, почались бої в Бородянці, неподалік від залізничного вокзалу. Були перші поранені – ми зрозуміли, що це війна. Пораненими були воїни ЗСУ, п'ятнадцять хлопців із різними ступенями поранень. Мій чоловік Валерій привіз їх до місцевого ФАПу, а там уже не було місць! Ми зателефонували фельдшеру і він відразу приїхав з набором інструментів, якими оперував тварин. Ще ми знайшли двох хірургів і анестезіолога, які працювали в Києві, але проживали у нас в селі.

Робили, що могли; рятували життя людей. Картина страшна – відірвані пальці, рвані рани, скрізь багато крові. Трьох потерпілих у важкому стані вимушені були відправити в Ірпінський шпиталь. Інших сховали у себе в будинку.

Чоловік вирішив поїхати ще раз в Бородянку, щоб забрати військових, по дорозі натрапив на російський танк. Дякувати Богові, в нього не вистрелили. Більше поранених він не знайшов. На другий день військові, які вціліли, знову поїхали до Бородянки, щоб захищати нашу землю від окупантів.

Я, звичайна жінка, не знала, де беруться відвага, сили, енергія; відчувала, як адреналін робить моє тіло сильним, а думки – сконцентрованими і світлими. Розуміючи, що магазини не будуть працювати і хліб не завезуть, ми з братом вирішили організувати пекарню. До нас долучилися підприємці, друзі Кравчук Вадим та Кравець Руслан. Спочатку ми знайшли місце – це підприємство «Автологістика». Завезли туди все необхідне для випікання хліба.

Мій брат Олег був керівником місцевої самооборони села Пилиповичі. Староста села виїхала, не попередивши нікого, і залишила всі документи в приміщенні селищної ради. Мій брат вирішив взяти її обов'язки на себе. Для початку були виставлені блокпости, налагоджено патрулювання вулиць, вивезено й заховано із селищної ради всі архіви і цінні папери.

Розуміючи, що у нас у селі багато сімей, у яких є діти грудного віку, я писала нашим депутатам про необхідність молочних сумішей для годування, але відповіді не отримала. Від постійних вибухів і пострілів корови і кози були налякані й молока не давали. Нам пощастило, що підприємство «Автологістика» дозволило нам користуватися їхніми авто і залишками бензину та солярки.

Першого та другого березня були сильні авіаудари по смт. Бородянка. Ми розуміли, що там потрібна допомога і вирішили на своїх авто рятувати людей, які були поранені або перебували у тяжкому шоковому стані. Деякі навіть не пам'ятали, як їх звати.

Ми разом рятували більше п'ятдесяти людей і привезли їх в село Пилиповичі. Усіх розмістили, нагодували, обігріли, знайшли теплі слова підтримки. У цих людей не залишилось житла; у декого загинули рідні; у декого – вони були під завалами, невідомо, живі чи поранені. Російські військові вели себе як варвари. Вони не давали рятувати людей з-під завалів. Боляче було дивитись на цих людей, я навіть не уявляла, що їм довелося пережити, коли на їхні будинки падали бомби й ракети. Місто було у вогні.

Мій телефон не стихав від постійних дзвінків. Син мого чоловіка (від попереднього шлюбу) Вадим (с. Вабля) був коригувальником вогню, він передавав нам інформацію про пересування військової техніки ворога, а ми ж, у свою чергу, передавали цю інформацію в штаб ЗСУ. Хто як міг допомагав боронити нашу рідну землю від окупантів задля майбутнього наших дітей і онуків.

Коли в селі зникло світло, наші учасники самооборони знайшли потужний генератор й почали випікати хліб. Телефонні люди приходили заряджати теж від цього генератора. Усі згуртувались, допомагали один одному та ділилися, чим могли.

Третього березня два воїни ЗСУ вивозили породіль із дітками з пологового будинку в Бородянці. Залишивши жінок з дітьми у нас у Пилиповичах, військові знову поїхали у Бородянку. Там вони потрапили у засідку. Ігор Ярошенко загинув відразу, а Сергій Михальченко був ще живий. Він встиг зателефонувати своїй дружині й повідомив, що поранений і знаходиться біля водоканалу в Бородянці. А через декілька годин на телефон його дружини зателефонували росіяни, повідомивши, що вони його вбили. Прозвучала така репліка: «ваших друзів ми вбили». Через два дні окупанти відправили фото на телефон дружини Сергія з написом: «Забирайте своїх героїв!».

Хто поїде? Можливо, це – пастка? Вирішили домовитись із священнослужителем російської православної церкви Борисом. Він і ще двоє людей поїхали в Бородянку за тілами на-

ших військових. Повернулись не скоро, але, дякувати Богові, привезли тіла двох військових і одного цивільного. Тіла були понівечені до непізнаванності. Особливо тіло Сергія – голови практично не було. Рідним вирішили тіло не показувати. Коли вкладали Сергія в домовину, з нього випадали патрони. Які не-люди і варвари прийшли на нашу святую землю! Вони цинічно вбивають, катують наших військових і цивільних. Чи будуть вони за це покарані? Хлопців привезли до церкви і під світло телефонів та ліхтарів захоронили на кладовищі. Вічна пам'ять Вам, наші герої-захисники! Дуже боляче дивитися на страждання рідних. Хто поверне їм рідних людей? Ось і з'явилися перші жертви війни, в яку ми ще нещодавно не вірили.

Наступного дня (8 березня) у наше село зайшли колони окупантів, приблизно 170 одиниць. Здавалося, що це фільм про війну. Гул танків, БТРів, БМП та іншої техніки, на якій сиділи по 8-10 військових. Добре, що наша самооборона встигла зняти блокпости і заховати зброю, адже проти такої сили у нас не було чим протистояти.

На дитячому садочку, школі та селищній раді майоріли прапори України, але їх ніхто не знімав аж до закінчення окупації (31 березня). Це нам здалося дивним, адже скрізь російські військові знімали прапори України і вішали свої триколори.

У нас у селі проживала сім'я віруючих людей, у них було 12 дітей. Гарна, дружна родина. Батько, Віталій Мандзюк, вивіз дітей і дружину на Волинь, а сам вирішив привезти продукти харчування в село Пилиповичі.

Я особисто просила цього не робити, вмовляла його по телефону, пояснювала, що скрізь стоять КПП росіян. Але, на жаль, він виїхав. Біля Бородянського коледжу його бус синього кольору був знищений з гранатомета. Сам Віталій був ще живий, але втратив багато крові й помер. Він був справжнім героєм і гарним батьком. Патріот України. Син Божий. Його тіло змогли забрати брати по вірі. Дуже шкода осиротілих ді-

тей, які будуть рости без батьківської любові. І все це зробили росіяни, які ведуть війну без будь-яких правил. Це геноцид! Не дати можливості цивільній людині завезти продукти тим, хто перебуває в окупованому селі. Що це? Це вбивство цивільних.

Після того, як зайшли колони росіян і організувати штаб в ресторанному комплексі «Чотири сезони», що неподалік від нашого села, ми вирішили організувати з ними перемовини, тому що відповідали за життя односельців. Після зборів активу села вирішили відправити на перемовини мого брата Олега і отця Бориса. Їх обшукали. Запитали, чи є в селі військові, на що мій брат сказав, що село мирне і військових у ньому немає. Росіяни гарантували: якщо з боку села не буде провокацій, то нас не «зачеплять».

Увечері почалися сильні обстріли у бік села Загальці. Було дуже страшно, все гриміло, будинки трясло. Прилетіло і в наше село. Ніч не спали. Уранці, після страшної ночі, до нас прибігли односельці: просили, щоб ми допомогли організувати евакуацію людей. Швидко організували колону з машин, до якої приєдналися люди на авто з інших сіл. Дякуючи отцю Борису, колона змогла рухатись через російські блокпости. Свою доньку я відправила, щоб допомогла вивезти людей з дітками. Моя дитина була заключна в колоні. Боже, бережи її і всіх! Я молилась і надіялась, що вони доїдуть до житомирської траси, де стоять наші військові. Пізніше донька розповіла, що біля с. Корогод вона бачила багато трупів військових (російських та українських). Дорога була небезпечна. Знаючи, що росіяни часто знищували колони з цивільними просто так, цинічно вбиваючи, спалюючи транспорт і людей, я дуже переживала і чекала на дзвінок від дитини.

Дочекалась. Вона у безпеці. Колона поїхала у бік Житомира, а отець Борис, Мирослав Місько, Вадим Бухал та Віктор Деревчук завантажили гуманітарний вантаж (їжа, медикаменти та ін.) і повернулись у Пилиповичі.

Коли окупанти заходили в село, то мародерили, робили безлад в будинках. Враження про них склалося дуже негативне.

Вели себе зухвало, зверхньо, ніби вони були господарі. Забирали людей на допити, дякувати Богові, нікого не вбили, не покалічили. Під час окупації в селі проживало вісімсот осіб, тридцять – діти (серед них півторарічна дитина). П'ятеро осіб – лежачі, за ними організували постійний догляд.

Ми ховали нашу пекарню, але нас видав водій з Донецька. Він привів окупантів і показав, де печуть хліб. Росіяни почали вимагати, щоб ми пекли для них сорок хлібин щодня. Ми вимушені були піти на їхні умови, оскільки іншого вибору у нас не було.

В Пилиповичах живуть цигани, і саме вони сліdkували за рухом російської техніки та військових і надавали цю інформацію в штаб села. Несподівано для нас цигани проявили активну, громадянську позицію. Справжні українські цигани. Одного дня, коли зайшла колона росіян, ми зрозуміли, що то були підрозділи ФСБ (ми їхали в авто лісовою дорогою і натрапили на такий спецпідрозділ). Добре, що ми помітили цю колону в ста метрах від нас. Було дуже страшно. За кермом був циган Леонід, біля нього сидів чоловік із сусіднього села, а я – на задньому сидінні. Ми вийшли з машини, піднявши руки. Циган почав кричати: «Не стріляйте – ми мирні!», а машина у нас була кольору «хакі» з чорними номерами. Росіяни могли нас прийняти за військових. Вони почали голосно сперечатися, що з нами робити. Один кричав – вбивайте, інший – відпускайте. І так продовжувалось декілька хвилин. За цей час ніби все моє життя пролетіло переді мною. Молилась... Прощалась з рідними... І тут вийшов, мабуть, офіцер і сказав, щоб ми швидко їхали звідси. Це було диво. Все навколо плило ніби у невагомості. Думки відсутні. Ми живі. Не знаю, що нас врятувало. Мабуть, ми ще не виконали свою земну місію.

Я жива. Живі мої рідні. На жаль, багато знайомих на небі. Війна продовжується. Вважаю, що таке не можна пробачити. Всі винні повинні бути покарані. Моя найбільша мрія – це Перемога!

Галина Федорівна 73 роки, с. Дружня
Galyna Fedorivna, Druzhnia village

«Буряти завжди пили алкоголь
і знущалися з нас...»

«Buriats always drank alcohol and mocked us...»

сmt. Бородянка. Живемо далі...

The most horrible among militaries were Buriats who always drank alcohol and mocked us, pointing guns to breasts and humiliating. But we were not scared of that. We are brave! We are Ukrainians! We are peaceful, we love working on our land and not bringing damage to anyone.

We have not seen bread for one month.

We were living in fear and didn't know what would wait for us ahead...

Дуже страшно мені було, коли я почула гуркіт військової техніки на своїй вулиці. Мій син сказав, що почалась війна. Звичайно, не вірила, але коли прийшов вечір в двері і у вікна почали стукати. Зайшли, немов господарі. Почали цікавитись, чи у нас є харчі. Відкрили горище, поставили там снайперів, занесли всі свої речі. Взагалі на горищі жило близько тридцяти військових. Ми з сином боялись, щоб не впала стеля. Забирали ковдри, подушки, теплі речі. У них був сильний кашель. Вони постійно рухались то вверху, то вниз. Спати було неможливо і страшно. До нас ставились відносно добре. Розпитували про життя. Навіть просили, щоб ми евакуювались, тому що тут мали бути сильні бої. Ми з сином не хотіли їхати із своєї оселі, адже ми тут народилися, живемо і померемо, але не залишимо свою землю.

Не могла собі уявити, що у свої 73 роки буду переживати таке лихо, що буду боятись жити у своєму будинку, що буду чути, як б'ють з гармати в десяти метрах від будинку.

Російські військові постійно десь їздили, потім знову повертались і піднімались на горище нашого будинку. Так вони були у нас до 31 березня. Пошкодили нам дах, на ньому були отвори від пострілів. Готували собі їсти на горищі. У сусідів пограбували будинок, забрали практично все, навіть дитячі іграшки.

Найстрашніші, серед військових, були буряти, які вживали алкоголь і знущалися над нами: приставляли до грудей автомати і принижували... Та ми цього не боялися! Ми – відважні люди! Ми – українці! Ми – миролюбиві, любимо працювати на своїй землі і не приносити нікому шкоди. Цілий місяць ми не бачили хліба, жили в страху і не знали, що нас чекає попереду...

Коли військові почали виходити з села, один з офіцерів сказав, що скоро ми зможемо саджати, сіяти. «Мир вашему дому!»

А я бажаю росіянам, щоб вони їли одну дубові кору і пам'ятали, хто такі Українці!

Бажаю миру у всьому світі! Щоб завжди над нами було чисте і мирне небо!

Наталія, село Дружня

Nataliia, Druzhnia village, Bucha district

*Акція «Оленівка – 29.07.22» смт. Бородянка,
за підтримки фонду «Оберіг відродження»*

Two days and three nights we lived like on a tinderbox. They made us cook for them. My old mother always had high blood pressure. She was crying. We didn't know what would be with us later...

They left a pile of garbage where they stayed and came back in a couple of hours with a new military artillery to shoot our native villages...

16 березня до нас в Дружню зайшли російські війська. До цього моменту нас просто обстрілювали, але ми не бачили росіян так близько.

По вулиці їхали танки, БТРи, бензовози та інша військова техніка, на якій сиділо приблизно по 10 вояк-загарбників. Це був вечір... Темно. Усі військові були озброєні та мали на лобі ліхтарики. Зайшли в будинок, провели обшук, піднялись на горище, вибили шибки і виставили снайперів у різні сторони. Сказали, що будуть тільки одну ніч. Було страшно і моторошно. Цілу ніч вони бігали то в будинок, то з нього. У твоєму будинку озброєні чоловіки ведуть себе зухвало, а ти, ніби ніхто, і це страшний сон, який все ніяк не закінчувався.

Три ночі і три дні ми жили немовби на пороховій діжці. Вони вимагали, щоб ми готували їм їсти. У моєї старенької мами постійно піднімався тиск. Вона плакала. Ми не знали, що далі з нами буде. Залишили після себе гору сміття, вони виїхали на кілька годин, а потім повернулися з іншою військовою технікою, якою вони потім обстрілювали сусідні села.

Наказали ховатись у погреб. Почався обстріл. Будинок здригався, немовби розвалювався на частини. Ми були в шоці. Таких страшних і потужних звуків ми не чули ніколи. Двадцять хвилин відстрілялись і поїхали. Через деякий час знову повторили обстріл в бік села Загальці.

У сусідньому будинку організували собі «російський центр розваг»: пили алкоголь, смажили шашлики, каталися на велосипедах, влаштовували стрілянину по пляшках. Окупанти – дуже страшні люди.

Ми боялись вийти з будинку. Навіть собака не виходив з будки, а кіт і зараз боїться ходити по підвір'ю, здригається від різних звуків.

Перші військові, які прийшли, були розвідниками, але нам говорили, що вони екологи. Говорили, що на ЧАЕС – витік радіації, брали воду, ніби на дослідження. Думали, що ми не здогадуємось. Розповідали, що вони прийшли нас звільняти, але водили в туалет під дулом автомата. Постійно палили, ледве не влаштували пожежу в нашому домі.

Найнебезпечніше і найстрашніше було тоді, коли російські військові вели обстріл з артилерійської зброї, яка знаходилась у двадцяти метрах від нашого будинку.

Постійно виганяли нас з оселі, хотіли, щоб ми виїхали. Так нас визволяли... Вбивці! Нелюди! У сусідів вимагали, щоб готували їм чай на тридцять солдатів, влаштовували прання, розвісивши свою форму по всьому подвір'ї.

Буряти ходили по селу та збирали у цивільного населення, яке майже місяць не бачило хліба, продукти харчування. Готували собі їжу. Одним словом – господарі. Крали у людей свиней та смажили шашлики. Це було схоже на кінофільм про Другу світові війну, як німецькі солдати поводили себе з цивільним населенням. 31 березня вони дуже швидко почали збиратися. На броні військової техніки було все: велосипеди, електроінструменти, килими. Злодії!!! Це не воїни – це злодії, руйнівники і варвари!

Під час окупації вимагали носити білі пов'язки, на парканах висіли білі ганчірки. Постійно перевіряли документи у людей, які ходили по вулиці. Принижували нас, як могли.

Я дуже мрію, щоб ця війна швидше закінчилась нашою перемогою. Щоб росіяни зрозуміли до чого призвела їх політика Кремля та лідера путіна; щоб Господь їм додав розуму, а нас зробив ще сильнішими!

Автор-упорядник книги, українська жінка-патріот, волонтер Фещенко Ольга Петрівна (Дмитренко). Автор проекту «Живі історії війни» (Бородянщина). Учасник ліквідації наслідків на ЧАЕС. Співзасновник благодійного фонду «Оберіг відродження»

ЗМІСТ

Від автора.....	4
From the author.....	5
Історія (пролог)	6
The story of the author.....	9
<i>Іван, смт. Бородянка</i>	
«Немов страшний фільм...»	12
<i>Наталія, 45 р., смт. Бородянка</i>	
«Хочу все забути, стерти з пам'яті».....	15
<i>Наталія, 42 р., смт. Бородянка</i>	
«Вважаю дивом, що ми живі залишилися».....	18
<i>Василь Павлович (82 р.), смт. Бородянка</i>	
«Уявити собі не міг, що на старості літ побачу це страхіття війни»	21
<i>Тетяна, с. Пилиповичі</i>	
«Будинок з українським орнаментом»	24
<i>Костянтин, смт. Бородянка</i>	
«Моя історія про мого сина Сашка, його полон і звільнення».....	29
<i>Марина, Нове Залісся</i>	
«Боже, спаси нас і нашу Україну!»	32
<i>Андрій Бондар, смт. Бородянка</i>	
«Дике плем'я загарбників, нічого святого, безмозгли грабіжники».....	35
<i>Катерина, с. Загальці</i>	
«Боже, змилуйся над нами!»	39
<i>Віталій, смт. Бородянка</i>	
«Дуже хочу перемоги!!! Прощати не готовий. Тільки перемога!!!»	42
<i>Лідія, смт. Бородянка</i>	
«Нас не треба звільняти, нам добре на цій землі»	45
<i>Тетяна, 33 роки, смт. Бородянка</i>	
«Що з нами зробила війна?»	48
<i>Ніна Сухай, с. Качали</i>	
«Розбите не тільки село, розбиті наші душі...»	51
<i>Петро, 35 років, смт. Бородянка</i>	
«Ми вистояли окупацію»	53
<i>Олександра Юхимівна, с. Дружня</i>	
«Жорстокість, цинічні вбивства, страх, розпач...»	57

<i>Наталія, с. Дружня</i>	
«Чи усвідомлять росіяни, що накоїли?..»	61
<i>Валентин, смт. Бородянка</i>	
«Всі росіяни – в страшому гріху, бо війна – великий гріх»	64
<i>Вікторія, смт. Бородянка</i>	69
<i>Валентин Мойсенко, смт. Бородянка</i>	
«Раби завжди будуть загрозою для всього людства»	73
<i>Тетяна, смт. Бородянка</i>	
«Ми сильні, ми все витримаємо!»	76
<i>Іван, смт. Бородянка</i>	
«Ісус Христос для мене – це життя!»	85
<i>Володимир, смт. Бородянка</i>	
«Як зараз важко переживати ці події...»	87
<i>Микола, 42 роки, смт. Бородянка</i>	
«За що вони нас так ненавидять?»	90
<i>Микола Олексійович, смт. Бородянка</i>	
«Повірити не міг, що ми з дружиною залишилися живими»	97
<i>Катерина Чумака, смт. Бородянка</i>	
«Війна змусила мене цінити кожен мить життя»	101
<i>Іван, смт. Бородянка</i>	
«Бог на нашому боці і правда з нами!»	106
<i>Олена, смт. Бородянка</i>	
«Ми не хотіли вірити. І не хочемо, не можемо»	116
<i>Іван, с. Загальці</i>	
«Ніколи не прощу такого звірства і наруги»	120
<i>Олександр, смт. Бородянка</i>	
«Мрію, щоб ми перемогли цю орду»	124
<i>Тетяна Білошицька, с. Загальці</i>	
«Якщо запитате, чи можна таке простити, то скажу вам прямо: нізащо!»	129
<i>Михайло, 19 р., смт. Бородянка</i>	
«Жах тривав до 31 березня, потім вони звідси зникли»	137
<i>Науменко Людмила, с. Пилипівці</i>	
«Моя найбільша мрія – це Перемога!»	139
<i>Галина Федорівна 73 роки, с. Дружня</i>	
«Буряти завжди пили алкоголь і знущалися з нас...»	146
<i>Наталія, село Дружня</i>	149

У книзі використано вірші:

Ліна Костенко
Поліна Лучко
Марина Мелех (Маруся)
Світлана Бондаренко
Анастасія Ющенко (Aneytis)
Ольга Фещенко (Дмитренко)

Подяка від автора всім, хто допоміг у виданні книги:

Фещенко Іван (волонтер)
Петрова Ірина (докторка культурології, професор)
Мойсеєнко Валентин (історик)
*Лучко Поліна (студентка, поетеса, актриса,
майбутній режисер)*
Товмасян Валерія (студентка, майбутній менеджер)
Чумак Катерина (студентка, майбутній журналіст)
Нікітюк Олександра (учасниця фонду «Оберіг відродження»)
Слівінська (Rossi) Наталія (художниця)
Яковець Любомир (студент Політехнічного університету)
*Щиро вдячна колективу ТОВ «Видавництво Ліра-К»
за розуміння, допомогу та співпрацю у виданні цієї книги.*

Документально-художнє видання

Автор-упорядник Фещенко Ольга Петрівна

ЖИВІ ІСТОРІЇ ВІЙНИ

ALIVE STORIES OF THE WAR

Книга 1

Керівник видавничого проєкту *В. Зарицький*

Комп'ютерний дизайн *О. Щербина*

Редактори *О. Лукашенко, М. Сидоржевський*

Переклад *О. Сиділо*

Фото в книзі: *О. Фещенко, К. Кирей*

Фото-колаж *В. Мойсеєнко*

Підписано до друку 22.12.2022. Формат 70х100 1/16.

Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Cambria.

Умовн. друк. аркушів – 12,51. Обл.-вид. аркушів – 10,84.

Видано коштом автора. 100 примірників.

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Видавництво Ліра-К»

Свідоцтво № 3981, серія ДК.

03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1

тел./факс (044) 247-93-37; (050) 462-95-48

Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net

БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД
CHARITABLE ORGANIZATION «CHARITABLE FUND
«REVIVAL CHARM»

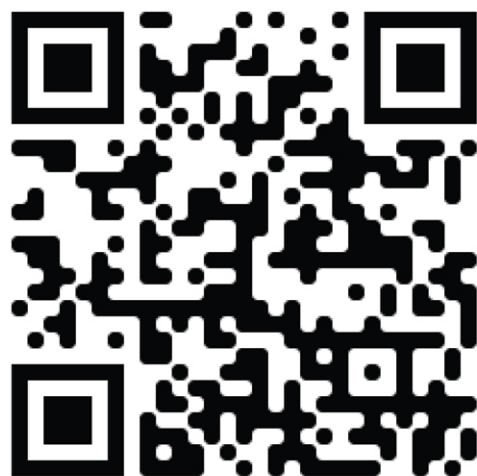
tel.: +380501048668, +380985700374; mail: oberigvid@ukr.net

ОБЕРІГ ВІДРОДЖЕННЯ

рахунок в гривні: UA82 3052990000 2600 1036 2308 13
валютний рахунок: UA72 3052990000 2600 3016 2347 63

ISBN 978-617-520-413-9

9 786175 204139

